

ZARZĄDZENIE NR 155/ 2022
PREZYDENTA MIASTA SUWAŁEK

z dnia 25 marca 2022 r.

w sprawie przyjęcia Dokumentu Implementacyjnego do „Suwałki 2030. Strategia rozwoju”

Na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022r. poz. 559) i § 3 uchwały nr XXXIII/440/2021 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 30 czerwca 2021r. w sprawie przyjęcia strategii rozwoju miasta Suwałki, zarządzam co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Dokument Implementacyjny do "Suwałki 2030. Strategia rozwoju" w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2. Zobowiązuję Zastępców Prezydenta Miasta Suwałk, naczelników wydziałów Urzędu Miejskiego w Suwałkach oraz kierowników miejskich jednostek organizacyjnych do:

- 1) przygotowania do realizacji zadań wynikających z ww. Dokumentu w zakresie opracowania stosownej dokumentacji oraz ujęcia tych zadań w planach inwestycyjnych miasta (budżecie miasta Suwałki) lub też w planach rozwojowych, inwestycyjnych jednostek organizacyjnych miasta,
- 2) analizowania możliwości sfinansowania realizacji tych zadań ze środków zewnętrznych oraz przygotowania w tym zakresie stosownych wniosków aplikacyjnych,
- 3) realizacji zaplanowanych zadań zgodnie z terminami określonymi w tym Dokumencie.

§ 3. Powierzam koordynację zadań wynikających z Dokumentu, o którym mowa w § 1 Naczelnikowi Wydziału Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych Urzędu Miejskiego w Suwałkach, a także zobowiązuję do bieżącej analizy stanu realizacji tych zadań wraz z przedkładaniem stosownych wniosków w zakresie konieczności zmiany ww. dokumentu.

§ 4. Zobowiązuję Naczelnika Wydziału Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych Urzędu Miejskiego w Suwałkach do sporządzania w cyklach 2-letnich sprawozdania z realizacji przedmiotowego Dokumentu i przedkładanie go Prezydentowi Miasta Suwałk.

§ 5. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania.

Prezydent Miasta Suwałk

Czesław Renkiewicz

Załącznik do zarządzenia Nr 155/ 2022
Prezydenta Miasta Suwałk
z dnia 25 marca 2022 r.

URZĄD MIEJSKI W SUWAŁKACH

Dokument Implementacyjny

Suwałki 2030. Strategia rozwoju

2022-03-25

Spis treści

1.	CEL STRATEGICZNY: SILNI MIESZKAŃCY	4
1.1.1.	<i>Cel operacyjny: tożsamość lokalna .....</i>	4
1.1.2.	<i>Cel operacyjny: dostępne usługi.....</i>	17
2.	CEL STRATEGICZNY: NOWOCZESNA GOSPODARKA	34
1.2.1.	<i>Cel operacyjny: konkurencyjne przedsiębiorstwa .....</i>	34
1.2.2.	<i>Cel operacyjny: rozwinięte relacje gospodarcze .....</i>	43
1.2.3.	<i>Cel operacyjny: efektywne kształcenie.....</i>	46
3.	CEL STRATEGICZNY: WYJĄTKOWE ŚRODOWISKO.....	49
1.3.1.	<i>Cel operacyjny: bezpieczne i czyste środowisko przyrodnicze.....</i>	49
1.3.2.	<i>Cel operacyjny: dostępność komunikacyjna.....</i>	61
1.3.3.	<i>Cel operacyjny: atrakcyjne przestrzenie publiczne.....</i>	71

Skrót	Rozwinięcie
AGP	Wydział Architektury i Gospodarki Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Suwałkach
BF	Wydział Budżetu i Finansów Urzędu Miejskiego w Suwałkach
BOP	Biuro Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi
BRM	Biuro Rady Miejskiej w Suwałkach
BKZ	Biuro Konserwatora Zabytków
DPS	Dom Pomocy Społecznej „Kalina” w Suwałkach
I	Wydział Inwestycji Urzędu Miejskiego w Suwałkach
In	Wydział Informatyki Urzędu Miejskiego w Suwałkach
KS	Wydział Kultury i Sportu Urzędu Miejskiego w Suwałkach
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Suwałkach
NGO	Organizacje pozarządowe oraz podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.
O	Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miejskiego w Suwałkach
OSGK	Wydział Ochrony Środowiska i Gospodarki Komunalnej Urzędu Miejskiego w Suwałkach
OSiR	Ośrodek Sportu i Rekreacji w Suwałkach
PEC	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Suwałkach
PGK	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Suwałkach Sp. z o.o. w Suwałkach
PGO	Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami w Suwałkach Sp. z o.o. w Suwałkach
PKP	Wydział Obsługi Prezydenta, Komunikacji Społecznej i Promocji Urzędu Miejskiego w Suwałkach
PNT	Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód Sp. z o.o. w Suwałkach
PO	Wydział Podatków i Opłat Urzędu Miejskiego w Suwałkach
PUZ	Państwowa Uczelnia Zawodowa im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach
PWiK	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Suwałkach Sp. z o.o. w Suwałkach
RFZ	Wydział Rozwoju i Funduszy Zewnętrznych Urzędu Miejskiego w Suwałkach
SOK	Suwalski Ośrodek Kultury
SZ	Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Urzędu Miejskiego w Suwałkach
ZBM TBS	Zarząd Budynków Mieszkalnych w Suwałkach TBS sp. z o.o.
ZDiZ	Zarząd Dróg i Zieleni w Suwałkach

1. CEL STRATEGICZNY: SILNI MIESZKAŃCY

1.1.1. CEL OPERACYJNY: TOŻSAMOŚĆ LOKALNA

Cel operacyjny Tożsamość lokalna syntetyzuje zagadnienia społeczne oraz treści związane z rozwojem poczucia przynależności mieszkańców do miasta. Realizacja tego celu przyczyni się do budowy wysokiej jakości kapitału społecznego opartego na zaufaniu i sieciach współpracy. W ramach celu operacyjnego Tożsamość lokalna realizowane będą następujące kierunki działań:

A. Wsparcie rozwoju dzieci i młodzieży – służyć ma włączeniu grup marginalizowanych oraz uatrakcyjnieniu możliwości spędzania czasu wolnego wśród dzieci i młodzieży. Kierunek stanowi także uzupełnienie działań edukacyjnych w mieście. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ rozwój streetworkingu, w tym dla dzieci z rodzin patologicznych,

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Wspieranie działań animacyjnych i socjoterapeutycznych realizowanych w formie pracy podwórkowej przez wychowawcę, a także w ramach imprez plenerowych.	Niestacjonarna placówka wsparcia dziennego. Działania pedagogiczno-społeczne, socjoterapeutyczne i streetworkingowe skierowane do dzieci i młodzieży spędzających czas i zaspakajających swoje potrzeby na ulicy lub podwórku. Działania mające na celu poprawę sytuacji dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Praca streetworkerów polega na towarzyszeniu dzieciom i młodzieży w ich miejscu zamieszkania. Pokazanie im, świata poza ich środowiskiem	25.000 zł /rocznie	2022-2030	SZ
2.	Wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej poprzez dofinansowanie bieżącej działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w których realizowany jest program socjoterapeutyczny lub psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny lub inny psychoedukacyjny.	Placówki wsparcia dziennego stałą opieką obejmują dzieci i młodzież pochodzącą głównie z rodzin z problemem alkoholowym, dysfunkcyjnych, przemocowych oraz w trudnej sytuacji materialnej. W świetlicach realizowany jest program socjoterapeutyczny skierowany do dzieci oraz ich rodziców. Wychowankom świetlice zapewniają: pracę z dzieckiem w kontakcie indywidualnym i grupowym, możliwość spożywania posiłków, pomoc w odrabianiu lekcji, pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych, udział w zajęciach o charakterze profilaktyczno – terapeutycznym - wychowawczym z nastawieniem korygującym, mającym na celu łagodzenie niedostatków wychowawczych w rodzinie i eliminowanie zaburzeń zachowań. Prowadzone są również inne zajęcia np. plastyczne, komputerowe, teatralne. W ramach działalności świetlic organizowany jest wypoczynek letni i zimowy.	400.000 zł/rocznie	2022-2030	Sz

❖ rozwój nowych wspólnych przestrzeni dla dzieci i młodzieży oraz adaptacja istniejącej infrastruktury

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	StreetLand – strefa integracji pokoleń	Modernizacja (skatepark) i rozbudowa (m.in. boisko do streetballa) istniejącej strefy aktywności nad Zalewem Arkadia. Powstanie boiska do streetballa uatrakcyjni tą część terenów zielonych i stanie się kolejnym ogólnodostępnym miejscem uprawiania sportu na świeżym powietrzu. Uzupełnieniem inwestycji będzie miejski program, który zakłada aktywizację ruchową dzieci i młodzieży w oparciu o powstałą oraz zmodernizowaną infrastrukturę (działania prowadzone przez streetworkerów).	Okolo 1.000.000 zł + ok. 15 tys. /rok na działania miękkie	2023-2030	OSiR/NGO
2.	Doposażenie istniejącego placu zabaw nad Zalewem Arkadia w nowe urządzenia	Plac zabaw nad Zalewem Arkadia jest bardzo uczęszczany aby uatrakcyjnić ten teren należy doposażyć istniejący plac zabaw w nowe urządzenia i zabawki dla dzieci.	300.000	2022-2030	OSiR
3.	Remont Pływalni przy ul. Wojska Polskiego 2	Pływalnia funkcjonuje od kilkudziesięciu lat. Kapitałnego remontu wymaga zarówno niecka basenowa, jak i budynek.	15.000 000	2022-2030	OSiR
4.	Budowa strefy rekreacji na terenie pomiędzy ul. Putry, ul. Andersa, ul. Minkiewicza w Suwałkach – Park Północny	Wykonanie ciągów pieszo rowerowych, renowacja trawników, montaż małej architektury. Nasadzenia drzew, krzewów i bylin. Podniesienie atrakcyjności terenu do wypoczynku, zabawy, rekreacji dla mieszkańców.	200.000,00	2022-2023	Miasto Suwałki, I, ZDiZ
5.	Budowa placu zabaw przy budynku Łaźni Miejskiej wraz z zagospodarowaniem terenu przyległego	Stworzenie nowej przestrzeni do wspólnego spędzania czasu dzieci poprzez budowę placu zabaw o powierzchni 615m2. Plac zabaw zostanie podzielony na 3 strefy) strefa maluch dla dzieci w wieku 1-3lata, strefa mieszana – dzieci w wieku 3-12, oraz strefa dla starszaków – dzieci w wieku do 12lat.	1.300.000	2023-2030	I/Muzeum Okręgowe
6.	Rozbudowa zakątka krasnoludków przy Muzeum M. Konopnickiej	Zadanie obejmuje modernizację „Ogrodu bajek” w głębi posesji Muzeum M. Konopnickiej. Szczegółowy zakres prac będzie znany po opracowaniu dokumentacji technicznej.	500.000	2023-2030	I/Muzeum Okręgowe

❖ organizacja imprez i wydarzeń w oparciu o rozpoznane potrzeby młodzieży

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Suwałki Street Camp	2-3 dniowy organizowany na początku wakacji festiwal sportowo-muzyczny, którego adresatami jest młodzież, obejmujący działania w obszarze: sportów	150.000	Pierwsza edycja	OSiR /NGO /SOK

		ulicznych, sztuki ulicznej, edukacji, muzyki etc. Festiwal będzie odbywał się na takich obiektach jak: Bike Park, czy Parkour.		2023	
2.	Rozpoznanie potrzeb suwalskiej młodzieży w zakresie kultury	Diagnoza uczestnictwa w kulturze osób do 25 roku życia. Badanie zostanie zlecone podmiotowi zewnętrznemu.	50.000	2022 - 2023	SOK
3.	Muzyka młodej generacji	Cykl koncertów zespołów młodzieżowych.	20.000 /rok	2022 - 2030	SOK/NGO

B. Integracja społeczna – jest w pewnym zakresie odpowiednikiem kierunku A, adresowanym także do osób dorosłych. Integracja społeczna przyczyni się do rozwoju aktywności lokalnej oraz zapewnienia odpowiedniej pomocy grupom marginalizowanym. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ poradnictwo specjalistyczne dla grup wykluczonych społecznie

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Poradnictwo pedagogiczne dla rodziców zastępczych i dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej	Działania będą skierowane do w miarę zgłaszanych potrzeb. Spotkania będą miały na celu rozwijanie umiejętności wychowawczych opiekunów, sposobów reagowania i komunikowania się z dzieckiem aby optymalnie wspierać jego rozwój. Poradnictwo będzie realizowane w formie rozmów, konsultacji, indywidualnych i grupowych spotkań, czy terapii pedagogicznej.	48.000 /rok	2022 - 2030	MOPR
2.	Poradnictwo psychologiczne dla rodziców zastępczych i dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej	Podjęte działania będą miały na celu rozwijanie i kształtowanie kompetencji społecznych oraz komunikacyjnych, wysłuchanie i wsparcie psychiczne, kształtowanie umiejętności rozpoznawania, nazywania emocji i odreagowania emocjonalnego, wzmacnianie poczucia własnej wartości. Poradnictwo będzie realizowane w formie konsultacji, terapii indywidualnej, zajęć i spotkań grupowych, psychoedukacji i rozmów.	48.000 /rok	2022 - 2030	MOPR
3.	Zapewnienie opieki i wychowania w pieczy zastępczej	Z terenu Miasta Suwałki w pieczy zastępczej średniorocznie przebywa ponad 200 dzieci, którym należy zapewnić opiekę zastępczą poprzez ponoszenie wydatków na ich utrzymanie, wypłatę wynagrodzeń i świadczeń przysługujących rodzinom. Instytucjonalną pieczę zastępczą na terenie miasta sprawują 2 placówki opiekuńczo-wychowawcze liczące po 14 miejsc każda.	7.400.000 /rok	2022-2030	MOPR
4.	Zapewnienie opieki koordynatora rodzin zastępczych	Rodzinom zastępczym które mają problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych zapewnia się wsparcia koordynatora. Na terenie Miasta Suwałki funkcjonuje 111 rodzin (stan na 30.06.2021 r.),	405.000 /rok	2022 - 2030	MOPR
5.	Prace społecznie-użyteczne	Realizacja we współpracy z PUP w Suwałkach uzupełniającej formy wsparcia dla 16 osób długotrwale bezrobotnych, bez prawa do zasiłku, systematycznie korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Stanowią one element reintegracji zawodowej	48.000 / rok	2022-2030	MOPR

		osób o najniższym statusie społecznym zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją. Celem jest aktywizacja zawodowa przygotowująca do wejścia na otwarty rynek pracy poprzez wdrażanie do systematyczności, punktualności, przestrzegania dyscypliny oraz wyrabiania nawyków do pozyskiwania środków na utrzymanie w ramach własnej pracy.			
6.	Poradnictwo prawne, psychologiczne i socjalne skierowane do osób uwikłanych w przemoc oraz znajdującym się w trudnych sytuacjach kryzysowych	Bezpłatne poradnictwo prawne zapewni poprawę funkcjonowania osób najuboższych i pomoc z zakresu prawa rodzinnego, karnego, cywilnego, procesowego. Wsparcie psychologiczne mające na celu przywrócenie równowagi psychicznej i wzmocnienie pokonywania występujących trudności. Wsparcie socjalne dostosowane od istoty problemu i jego nasilenia. Często jest to pierwszy kontakt osób znajdujących się w różnych sytuacjach kryzysowych, poszukujących możliwości uzyskania pomocy.	100.000 / rok	2022 - 2030	MOPR
7.	Prowadzenie punktu informacyjnego dla osób niepełnosprawnych	W ramach działania punktu informacyjnego udzielane są informacje dotyczące otrzymania statusu osoby niepełnosprawnej, informacje o ulgach i uprawnieniach dla osób niepełnosprawnych, informacje dotyczące pomocy z PFRON oraz udzielana jest pomoc przy znalezieniu pracy przez osoby niepełnosprawne. Punkt będzie w sposób aktywny poszukiwał dzieci niepełnosprawnych i docierał z ofertą wsparcia jaką oferuje miasto i organizacje pozarządowe.	35.000 /rok	2022 - 2030	SZ
8.	Wspieranie działalności placówek dla osób doświadczających przemocy w rodzinie	Zapewnienie bezpłatnego, wszechstronnego wsparcia mieszkańcom miasta Suwałk uwikłanym w zjawisko przemocy poprzez utworzenie punktów konsultacyjnych, telefonów zaufania, ośrodków interwencji kryzysowej, poradnictwa psychologicznego, socjalnego i rodzinnego	50.000 /rok	2022- 2030	BOP/NGO
9.	Utworzenie miejsc na całodobową opiekę wytchnieniową dla osób niepełnosprawnych	Z uwagi na brak bazy do realizacji całodobowej opieki wytchnieniowej nie jest ona realizowana na terenie Miasta. Zachodzi konieczność utworzenia miejsc np. na bazie niewykorzystanych miejsc w Domu Pomocy Społecznej „Kalina” w Suwałkach lub ośrodkach wsparcia prowadzonych przez stowarzyszenie np. Stowarzyszenie Aktywni Tak Samo prowadzące środowiskowy dom samopomocy - celem możliwości odciążenia opiekunów/rodzin osób z niepełnosprawnością podczas ich choroby czy chęci wypoczynku.	środki z budżetu państwa w ramach programu rządowego i ustalonego w programie kosztu pobytu dobowego beneficjenta	2022- 2030	DPS/NGO
10.	Wsparcie organizacji różnego rodzaju powszechnie dostępnych zajęć pozalekcyjnych z elementami profilaktyczno- edukacyjnymi i socjoterapeutycznymi	Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży po zajęciach lekcyjnych oraz w czasie ferii i wakacji. W ramach realizowanych różnego rodzaju zajęć, przeprowadzane będą zajęcia zawierające elementy profilaktyki uzależnień.	40.000 /rok	2022-2030	Placówki oświatowe i opiekuńczo-wychowawcze/NGO

❖ utworzenie przestrzeni (w tym osiedlowych) integracji społecznej

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Prowadzenie klubów rodzica	Prowadzenia polityki prorodzinnej, wsparcie rodzin z dziećmi w rozwoju kompetencji wychowawczych, w tworzeniu i poszerzaniu sieci wsparcia społecznego. Powierzenie w formie zadania publicznego w konkursie dla NGO.	17.000 /rok	2022-2030	SZ
2.	Pozalekcyjne zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno - społeczne, zajęcia sportowo – rekreacyjne oraz zakup sprzętu sportowego w celu umożliwienia prowadzenia na terenie szkół oraz innych miejskich obiektach sportowych pozalekcyjnych zajęć sportowo - rekreacyjnych, w tym wakacyjnych zajęć, turniejów piłkarskich oraz innych zajęć rozwijających zainteresowania oraz promujących zdrowy styl życia.	Organizacja pozalekcyjnych zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno – społeczne, zajęć sportowo – rekreacyjnych, w tym: gier i zabaw ruchowych, zajęć sportowych z elementami muzyki, zajęć ruchowych z lekkiej atletyki, nauki pływania, zajęć z elementami gry w szachy, zajęć rozwijających kreatywność. Podczas realizacji ww. zajęć położony zostanie nacisk na aspekt profilaktyki uzależnień, co przyczyni się do zapobieżenia wczesnej inicjacji alkoholowej, zainteresowania używkami, niepożądanymi formami rozrywki oraz przyczyni się do promowania zdrowego stylu życia.	200.000 zł/rok	2022-2030	Placówki oświatowe i opiekuńczo-wychowawcze

C. Aktywizacja seniorów – ten kierunek jest szczególnie istotny ze względu na zjawisko starzejącego się społeczeństwa. Podejmowane inicjatywy służyć mają zapewnieniu usług opiekuńczych oraz szeroko rozumianej aktywizacji osób starszych. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ rozwój istniejących organizacji senioralnych, w tym klubów seniora

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Suwalska Olimpiada Seniorów	Wydarzenia sportowo-rekreacyjne służące aktywizacji osób starszych.	15.000 /rok	2022-2030	NGO /BOP/OSiR
2.	Prowadzenie Klubów Seniora	Starzejące się społeczeństwo wymaga podejmowania różnorodnych działań w zakresie aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zdrowotnej. Miasto każdego roku ogłasza otwarty konkurs na prowadzenie Klubów Seniora. Powierzenie w formie zadania publicznego w konkursie dla NGO.	200.000 /rok	2022-2030	SZ

❖ utworzenie centrum aktywizacji i integracji osób starszych

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Dom Dziennego Pobytu „Kalinka” w Suwałkach	Ośrodek wsparcia przeznaczony jest dla mieszkańców Suwałk, nieaktywnych zawodowo w wieku 60 i więcej lat, którzy ze względu na wiek, chorobę lub	200.000/rok	2022-2030	DPS

		niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, szczególnie dla osób, które ze względu na swoją sytuację zdrowotną i rodzinną wymagają wsparcia w zakresie integracji i włączenia społecznego.			
--	--	--	--	--	--

❖ organizacja wolontariatu dla osób starszych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Wspieranie stowarzyszeń i organizacji działających na rzecz seniorów	Wspieranie działań w zakresie edukacji zdrowotnej i profilaktyki zdrowia, wspieranie usług pielęgnacyjno – opiekuńczych lub rehabilitacyjnych, asystent osoby starszej, w tym także wsparcie wolontariatu na rzecz osób starszych. Wsparcie osoby starszej w codziennych czynnościach takich jak: sprzątanie, robienie zakupów, gotowanie przez opiekunów przeznaczona dla seniorów, którzy wymagają wsparcia przy czynnościach dnia codziennego. Powierzenie w formie zadania publicznego w konkursie dla NGO.	50.000 /rok	2022-2030	SZ/BOP/NGO
2.	Wspieranie działań wolontariatu w miejscach pobytu pensjonariuszy/ pacjentów	Organizacja wolontariatu w DPS „Kalina” w Suwałkach.	Bez kosztów	2022-2030	DPS/NGO

❖ działania mające na celu wykorzystanie doświadczenia (zawodowego, życiowego) osób starszych, np. poprzez włączanie osób starszych w działania edukacyjne wśród młodzieży

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Prowadzenie działań na rzecz młodzieży we współpracy z Klubami Seniora	Prowadzenie takich działań przyczyni się do nawiązania dialogu i odbudowania więzi międzypokoleniowych pomiędzy uczestnikami zajęć edukacyjnych.	Bez kosztów	2022-2030	SZ/NGO
2.	Spotkania międzypokoleniowe w „Klubach Seniora”	Działalność Klubów Seniora poprzez szeroki wachlarz zajęć oferowanych dla seniorów skutecznie pobudza społeczność senioralną do aktywności, jak również przyczynia się do integracji międzypokoleniowej.	Bez kosztów	2022-2030	SZ/NGO
3.	Rozwój wolontariatu młodzieżowego we współpracy z DPS Kalina	Włączenie młodzieży w ramach wolontariatu w opiekę nad osobami starszymi poprzez wspólne spędzanie wolnego czasu, czytanie książek i gazet osobom starszym i niedowidzący, spacer z podopiecznymi Domu Pomocy Społecznej „Kalina”. Działania przyczynią się do zdobywania doświadczenia w kontakcie z	Bez kosztów	2022-2030	DPS/NGO

		seniorami, przełamywanie barier w kontaktach z innymi ludźmi.			
4.	Wspólne tworzenie terenów zielonych	Młodzież wraz z osobami starszymi wspólnie tworzą i dbają o tereny zielone w ich okolicy np. rabaty kwiatowe, ziołowe.	Bez kosztów	2022-2030	ZDIZ/NGO
5.	Działanie Rady Seniorów	Działania Rady Seniora mają charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny. Jej głównym celem jest reprezentowanie seniorów i wypracowywanie wspólnie z władzami miasta rozwiązań przyjaznych osobom starszym.	Bez kosztów	2022-2030	BOP /NGO

D. Współzarządzanie – władze lokalne powinny w możliwie szeroki sposób angażować mieszkańców w procesy decyzyjne. Takie działania przyczynią się do wzbudzenia większego zaufania mieszkańców do władz miasta, a jednocześnie do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ zwiększenie możliwości włączania mieszkańców we współzarządzanie miastem, w tym konsultacje społeczne i rozwój Suwalskiego Budżetu Obywatelskiego

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Suwalski Budżet Obywatelski	Głównym celem Budżetu Obywatelskiego jest zwiększenie wpływu mieszkańców na miejskie wydatki. Głównymi korzyściami płynącymi z wprowadzenia budżetu partycypacyjnego jest budowanie poczucia współdecydowania i odpowiedzialności, za to, co dzieje się w najbliższym otoczeniu oraz rozwijanie dialogu społecznego.	2.600.000/rok (wartość zmienna)	2022-2030	Miasto Suwałki
2.	Angażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne	Zwiększanie ilości oraz interaktywności form konsultacji społecznych w sprawach ważnych dla miasta i społeczności lokalnej w celu pobudzenia aktywności obywatelskiej mieszkańców	10.000/rok	2022-2030	BOP/PKP
3.	Organizowanie bezpośrednich spotkań władz miasta z mieszkańcami	Spotkania konsultacyjne organizowane w różnych częściach miasta dotyczące zagadnień użytecznych dla całej społeczności .	Bez kosztów	2022-2030	PKP

- ❖ tworzenie w Urzędzie Miejskim stanowisk dedykowanych wsparciu konkretnych grup społecznych (np. osoba do spraw osób z niepełnosprawnościami)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Zapewnienie tłumacza języka migowe-	Tłumacz języka migowego (możliwe również w formie usługi on-line) zapewniać będzie	5.400 /rok	2022-2030	BOP/NGO

	go	pomoc w obsłudze głuchych lub głuchoniemych petentów w Urzędzie Miejskim w Suwałkach, jednostkach podległych oraz NGO realizujących zadania publiczne.			
2.	Stanowisko ds. Zdrowia Publicznego	Podinspektor w Wydziale Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Suwałkach prowadzi sprawy związane m.in. z realizacją zadań samorządu z zakresu zdrowia publicznego, sprawy związane z opracowywaniem i realizacją programów polityki zdrowotnej, organizuje i nadzoruje działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej, koordynuje działania Zespołu ds. Zdrowia Publicznego	Zgodnie z zawartą umową o pracę	2022-2030	SZ
3.	Stanowisko ds. realizacji polityki senioralnej	Podinspektor w Wydziale Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Suwałkach realizuje zadania związane z polityką senioralną w Mieście Suwałki, w szczególności poprzez: opracowanie, wdrożenie, monitoring realizacji programu działań na rzecz seniorów, monitorowanie potrzeb mieszkańców Suwałk w wieku emerytalnym, współpracę z podmiotami służby zdrowia, jednostkami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi w zakresie działań na rzecz seniorów.	Zgodnie z zawartą umową o pracę	2022-2030	SZ
4.	Punkt informacyjny dla cudzoziemców (prowadzony przez organizację pozarządową)	Ułatwienie cudzoziemcom „adaptacji” i odnalezienia się w Suwałkach. Udzielenie pomocy i informacji nt. spraw różnych do codziennego życia i pracy w naszym mieście.	Zgodnie z umową dotacyjną	2022-2030	BOP/NGO
5.	Powołanie Zespołu ds. dostępności w Urzędzie Miejskim w Suwałkach	Na podstawie Zarządzenia nr 328/2020 z dnia 06.08.2020r. Prezydenta Miasta Suwałki został powołany Zespół ds. wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez Urząd Miejski w Suwałkach w zakresie dostępności architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej, oraz dostępności cyfrowej.	Bez kosztów	2023-2030	SZ/ I/In/Or

❖ rozwój współpracy z funkcjonującymi radami, np. Suwalską Radą Seniorów, Młodzieżową Radą Miasta Suwałki, Radą Sportu, Radą Kultury, Suwalską Radą Działalności Pożytku Publicznego

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Rada Sportu przy Prezydencie Miasta Suwałk	Kontynuowanie współpracy z przedstawicielami klubów/szkół, którzy tworzą Radę Sportu przy Prezydencie. Do zadań Rady należy opiniowanie m.in. strategii rozwoju Miasta Suwałk w zakresie kultury fizycznej; programów dotyczących rozwoju bazy sportowej na terenie miasta Suwałk, w tym w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie dotyczącym terenów wykorzystywanych na cele kultury fizycznej; projektów uchwał, określających warunki i tryb finansowania zadań własnych Miasta w zakresie rozwoju sportu.	Bez kosztów	2022-2030	KS

2.	Rada ds. Kultury przy Prezydencie Miasta Suwałk	Zaakcentowanie roli Rady ds. Kultury jako ciała, które ma realny wpływ na kształt kultury w mieście, na kierunki jej rozwoju. Konsultowanie z Radą kluczowych dokumentów będących w zakresie jej działania, jak np. Strategia Rozwoju Kultury. Inicjowanie dyskusji dotyczącej aktualnych potrzeb odbiorcy suwalskiej oferty kulturalnej i wskazywanie ewentualnych jej braków. Opracowanie koncepcji rozwoju i funkcjonowania istniejących jednostek kultury. Realizacja ww. założeń poprzez organizację regularnych spotkań z Radą ds. Kultury i informowanie opinii publicznej o wypracowanych przez Radę stanowiskach. Optymalna częstotliwość posiedzeń – raz na kwartał.	Bez kosztów	2022 - 2030	KS
3.	Suwalska Rada Seniorów	Suwalska Rada Seniorów działa przy Prezydencie Miasta Suwałk od 2015 roku. Ma charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny. Jej głównym celem jest reprezentowanie seniorów i wypracowywanie wspólnie z władzami miasta rozwiązań przyjaznych osobom starszym.	Bez kosztów	2022-2030	BOP
5.	Młodzieżowa Rada Miasta Suwałki	Młodzieżowa Rada Miasta Suwałki jest reprezentacją młodzieży uczącej się na terenie Miasta Suwałk. Celem działania MRMS jest kształtowanie postaw prospołecznych, obywatelskich, demokratycznych i patriotycznych. Działalność MRMS ma charakter konsultacyjny. Młodzieżowa Rada Miasta Suwałki reprezentuje interesy całej suwalskiej młodzieży.	Bez kosztów	2022-2030	BRM
6.	Suwalska Rada Działalności Pożytku Publicznego	Suwalska Rada Działalności Pożytku Publicznego jest społeczną radą, działającą przy Prezydencie Miasta Suwałk jako organ opiniodawczo-doradczy. Rada konsultuje najważniejsze dokumenty miejskie o znaczeniu strategicznym dla wszystkich mieszkańców, a także dokumenty regulujące współpracę Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi, w tym najważniejszy z nich – coroczny Program Współpracy Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi.	Bez kosztów	2022-2030	BOP
7.	Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych	Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Suwałk na lata 2019-2023 powołana została Zarządzeniem Nr 243/ 2019 Prezydenta Miasta Suwałk z dnia 26 czerwca 2019 r. w sprawie powołania Miejskiej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych przy Prezydencie Miasta Suwałk. Zakres działalności Rady: inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, realizacji praw osób niepełnosprawnych, opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ocena realizacji programów, opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Miasta pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.	-	2022-2030	SZ

E. Rozwój organizacji pozarządowych – aktywność III sektora jest niezwykle istotnym elementem warunkującym rozwój kapitału społecznego i tożsamości lokalnej. Władze miasta będą wspierały organizacje pozarządowe wyspecjalizowane w działaniach na rzecz społeczności lokalnej. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ wsparcie finansowe działań organizacji pozarządowych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Środki budżetowe z przeznaczeniem na sfinansowanie wkładów własnych	Środki budżetowe z przeznaczeniem na sfinansowanie wkładów własnych wspiera organizacje skutecznie pozyskujące środki ze źródeł zewnętrznych, umożliwiając im uzyskanie wkładu własnego z Miasta Suwałki.	100.000 zł	2022-2030	Miasto Suwałki, ngo
2.	Organizacja Suwalskiej Majówki Społecznej	Największa coroczna prezentacja działań suwalskich organizacji i społeczników. Do tej pory odbyły się trzy edycje (w 2020 i 2021 r. wydarzenie nie odbyło się ze względu na pandemię). Organizacje prezentują się na scenie i na stoiskach wokół niej. Można dzięki temu zapoznać się zarówno z dorobkiem i twórczością społeczników, jak i nawiązać cenne kontakty. Doroczne spotkanie jest też najważniejszym spotkaniem integracyjnym trzeciego sektora. Pierwsza majówka była również okazją do zaprezentowania projektu programu rewitalizacyjnego Suwałk. Każdorazowo na SMS-ie prezentuje się ponad 30 organizacji, klubów sportowych, czy spółdzielni socjalnych. Możliwość wystawienia firm lokalnych angażujących się w działania z zakresu CSR.	15.000/rok	2022-2030	BOP/NGO/SOK
3.	Centrum Wsparcia Organizacji Pozarządowych	Przekazywanie NGO informacji o programach ze środków zewnętrznych na realizację różnych zadań.	Bez kosztów	2022-2030	BOP/CWOP
4.	Utworzenie w strukturach Urzędu Miejskiego Biura Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi	Do zadań Biura Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi należy w szczególności przygotowywanie projektów rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi Miasta Suwałk oraz sprawozdań z ich realizacji, współpraca z organizacjami pozarządowymi, Suwalską Radą Działalności Pożytku Publicznego i Suwalską Radą Seniorów; obsługa techniczno-administracyjna Suwalskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego i Suwalskiej Rady Seniorów.	Bez kosztów	2022-2030	BOP

❖ przekazywanie kolejnych zadań publicznych do realizacji przez organizacje pozarządowe, działania wspierające rozwój współpracy organizacji pozarządowych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Realizacja rocznych programów współpracy Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi	Program Współpracy Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi jest uchwalany co roku przez Radę Miejską Suwałkach. Jest to poprzedzone konsultacjami społecznymi z organizacjami pozarządowymi oraz z Suwalską Radą Działalności Pożytku Publicznego	4.000.000/rocznie	2022-2030	Miasto Suwałki, BOP, ngo
2.	Realizacja wieloletnich programów współpracy Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi	W latach 2021-2025 roku obowiązuje Wieloletni Program Współpracy Miasta Suwałk z organizacjami pozarządowymi. W kolejnych latach należy zdecydować o ewentualnym kolejnym programie wieloletnim.	4.000.000/rocznie	2021-2030	Miasto Suwałki, BOP, ngo

F. Polityka informacyjno-edukacyjna – służy upowszechnieniu wiedzy o historii i kulturze miasta, a w konsekwencji wzmocnieniu lokalnej tożsamości mieszkańców. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ działania edukacyjne mające na celu rozwój kompetencji obywatelskich i społecznych, generowanie postaw prospołecznych, odpowiedzialności za wspólnotę

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Działania informacyjno-edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży w celu pobudzania ich aktywności obywatelskiej, udziału w życiu społecznym miasta, świadomości historii lokalnej i tożsamości	Konieczne działania z zakresu pobudzenia i przyzwyczajania do aktywności obywatelskiej młodych ludzi, wzmocnienia świadomości obywatelskiej, wiedzy nt. kultury i historii miasta, tożsamości lokalnej. Działania będą podejmowane przez jednostki organizacyjne miasta w zakresie właściwości.	20.000/rok	2022-2030	Miasto Suwałki, SOK, Muzeum Okręgowe i Muzeum MK, NGO

- ❖ promocja walorów kulturowych i historycznych miasta

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Spacerkiem po Suwałkach z przewodnikiem turystycznym	Turyści, goście i mieszkańcy Suwałk oprowadzani są przez przewodnika PTTK trasą suwalskich zabytków, architektury, oprowadzani po miejscach mających znaczenie historyczne i świadczącymi o wielokulturowości Suwałk oraz miejscach związanych ze znanymi i zasłużonymi osobami w historii miasta.	8.000/rok	2022-2030	KS/NGO

2.	Prezentacja Zespołu Pieśni i Tańca „Suwalszczyzna” w kraju i za granicą	Organizacja występów zespołu będącego wizytówką Miasta w kraju i poza jego granicami	20.000 / rok	2022-2030	SOK
3.	Organizacja wystaw twórców związanych z Suwałkami i Suwalszczyzną	Wystawy przypominają postaci Suwałczan i ich twórczość. Wykonane podczas prac nad wystawą kwerendy wzbogacają i uporządkują wiedzę o okresie artystycznego rozwoju Suwałk. Wystawa wraz z katalogiem ukazująca twórczość malarzy związanych z obecną Litwą, Białorusią i północno-wschodnią Polską. W oparciu o dar Izabeli Roman i systematycznie gromadzony zbiór prac współczesnych artystów związanych z Suwalszczyzną (M. Murawski, E. Murawska, M. Freudenreich, J. Freudenreich, S. Woś, M. Pszonak itd. oraz od dawna nieżyjący J. Jaworski i inni) utworzona zostanie stała galeria reprezentująca polską sztukę współczesną z znaczącym udziałem suwalskich artystów. Wystawa wraz z katalogiem i konferencją muzealną ukazująca polskie Monachium wobec zmian zachodzących w sztuce	100.000/rok	2022-2030	Muzeum Okręgowe w Suwałkach
4.	Jaćwieski Festyn Archeologiczny	Doroczna impreza służąca edukacji z zakresu archeologii eksperymentalnej i upowszechnianiu wiedzy o Jaćwingach i identyfikacji obecnych mieszkańców Suwałk i Suwalszczyzny ze źródłami ich pochodzenia oraz kulturą dawnych Jaćwingów. Impreza cieszy się ogromną popularnością wśród mieszkańców miasta i regionu, podczas poprzednich edycji uczestniczyło w niej łącznie blisko 50 000 osób.	30.000/rok	2022-2030	Muzeum Okręgowe w Suwałkach
5.	Piknik Kawaleryjski – Dni Kawaleryjskie w Suwałkach	Suwałki są miastem o bogatym dziedzictwie związanym z tradycjami wojskowymi i kawaleryjskimi – w okresie międzywojennym należały do największych garnizonów wojskowych II RP. Na terenie miasta zachowana jest unikatowa infrastruktura koszarowa, znajdują się miejsca i pamiątki związane z tradycją garnizonu. Podtrzymywanie tradycji wojskowych i kawaleryjskich Suwałk ma duże znaczenie w promowaniu walorów kulturowych i historycznych miasta. W trakcie Pikniku Kawaleryjskiego odbywają się zawody i pokazy kawaleryjskie oraz inscenizacje historyczne z udziałem grup rekonstrukcyjnych oraz podtrzymujących tradycje kawalerii II RP.	50.000/rok	2022–2030	Muzeum Okręgowe w Suwałkach

❖ edukacja historyczna i kulturowa, w tym w zakresie umiejętności poszanowania istniejących walorów (np. chroniony układ urbanistyczny)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
------------	-------------------------------	--------------------------	----------------------	-------------------------	---

1.	Mała Akademia Historii Suwałk	<p>Cykl warsztatów edukacyjnych, lekcji, spotkań, wydarzeń, imprez okolicznościowych z zakresu historii lokalnej spotkań poświęconych historii, kulturze i sztuce przeznaczonych do mieszkańców Suwałk: dzieci i młodzieży, dorosłych i seniorów. Projekt ma za zadanie zapoznanie uczestników z mało znanymi faktami, wydarzeniami i postaciami związanymi z dziejami Suwałk. Spotkania prowadzić będą pasjonaci dziedzictwa historycznego i kulturowego: znawcy historii, kultury, literatury, sztuki, regionoznawcy, archiwiści.</p> <p>Przekazywanie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i historycznego miasta ma duże znaczenie w kształtowaniu postaw patriotycznych, przywiązania do małej ojczyzny, szacunku do przeszłości i budowania świadomego społeczeństwa, przybliżający interesujące aspekty dziedzictwa historycznego i kulturowego Suwalszczyzny.</p>	50.000/rok	2022–2030	KS/NGO Muzeum Okręgowe Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej
5.	Spotkania z żywą historią – cykl okolicznościowych eventów o tematyce historycznej	<p>Cykl okolicznościowych eventów (rekonstrukcji, inscenizacji, widowisk, pikników, gier miejskich) związanych tematycznie z dziedzictwem historycznym Suwałk, z udziałem m.in. grup rekonstrukcyjnych. Atrakcyjna dla uczestników forma przekazywania wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i historycznego miasta i regionu ma duże znaczenie w kształtowaniu postaw patriotycznych, przywiązania do małej ojczyzny, szacunku do przeszłości i budowania świadomego społeczeństwa.</p> <p>Cykl spotkań edukacyjnych i pokazów w szkołach promujący historię Polski, uwzględniający podstawę programową, ze szczególnym uwzględnieniem Suwałk i Suwalszczyzny.</p>	60.000/rok	2022–2030	Muzeum Okręgowe w Suwałkach/ Suwalskie grupy rekonstrukcyjne
6.	Cykl spotkań autorskich popularyzujących sztukę współczesną	Spotkania będą odbywały się w kontekście posiadanej przez muzeum kolekcji sztuki współczesnej. Zaproszeni goście, krytycy sztuki, będą mówić o suwalskiej kolekcji w kontekście szerszych zjawisk zachodzących w polskiej sztuce współczesnej oraz opowiedzą o swoich doświadczeniach twórczych związanych z Suwalszczyzną jako miejscem życia lub pobytu. Cykl spotkań dotyczących lokalnego dorobku artystycznego wzbogaci paletę oferty kulturalnej miasta.	8.000	2022-2030	Muzeum Okręgowe w Suwałkach
7.	Cykl letnich pokazów sztuki	W ciągu letnich miesięcy pokazy zorganizowane w przestrzeni publicznej oraz zamkniętej muzealnej prezentujące twórczość artystów współczesnych i dawnych związanych z Suwałkami. Mogą to być rzeźby, instalacje, wydruki fotograficzne oraz obrazy pokazywane w przestrzeni galeryjnej miasta, ale poza trybem wystaw stałych.	15.000/rok	2022-2030	Muzeum Okręgowe w Suwałkach
8.	Promocja wydawnictwa nt. lokalnych twórców kultury związanych z Suwałkami	Wspieranie wydawnictw poświęconych twórcom związanym z Suwałki poprzez promocję ich działalności.	W zależności od kosztów	2022-2030	Miasto Suwałki

9.	Współpraca z instytucjami państwowymi	Współpraca z Archiwum Państwowym i Szkołą Muzyczną pełniącymi ważną rolę w zakresie edukacji i popularyzacji historii i kultury lokalnej.	Bez kosztów	2022-2030	Miasto Suwałki
----	---------------------------------------	---	-------------	-----------	----------------

❖ działania informacyjne w zakresie oferty generowanej przez miasto (np. kulturalnej, sportowej, społecznej, edukacyjnej)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Kalendarz miejskich imprez i wydarzeń	Kalendarz o imprezach i wydarzeniach odbywających się w Suwałkach będzie zamieszczany na stronie internetowej Miasta Suwałki, profilu „Pogodne Suwałki” na Facebooku oraz na stronie Centrum Informacji Turystycznej. W ramach kalendarza przekazywane będą informacje nt. kompleksowej oferty dla dzieci i młodzieży w czasie ferii i wakacji.	10.000/rok	2022 - 2030	PKP/NGO/SOK /OSiR
2.	Zabezpieczenie potrzeb osób bezdomnych, samotnych i niepełnosprawnych w okresie jesienno zimowym	Okres jesienno-zimowy wymaga podejmowania działań mających na celu zabezpieczenie potrzeb najsłabszych grup społecznych, m.in. poprzez działania informacyjne o ofercie dostępnego wsparcia na terenie miasta. Opracowanie i dystrybucja informatora oraz plakatów w miejscach publicznie dostępnych.	3.500/rok	2022-2030	MOPR/NGO
3.	Kampanie społeczne np. „19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci i młodzieży”	Działalność informacyjna niezależnie od przyjętych form edukuje, ostrzega i zapobiega. Opracowanie i dystrybucja ulotek informujących o podmiotach oferujących pomoc. Pogadanki, prelekcje mające na celu zwrócenie uwagi na prawa dziecka, godność, wychowanie w szacunku i bezpieczeństwie. Upowszechnianie plakatów.	10.000/rok	2022-2030	MOPR

1.1.2. CEL OPERACYJNY: DOSTĘPNE USŁUGI

Zagadnienie dostępności usług jest szczególnie istotne bowiem stanowi podstawowy czynnik determinujący poziom jakości życia w mieście. Należy także zwrócić uwagę, że ze względu na ponadlokalny charakter miasta z usług tych korzystają nie tylko mieszkańcy Suwałk, ale także otoczenia. Cel operacyjny Dostępne usługi dotyczy sfery podaży w zakresie oferty usługowej oferowanej przez miasto. Cel dotyczy zarówno zagadnień dostępności, jak i podnoszenia jakości poszczególnych usług. W ramach celu operacyjnego Dostępne usługi realizowane będą następujące kierunki działań:

A. Rozwój usług ochrony zdrowia i profilaktyki zdrowotnej – kierunek niezwykle ważny ze względu na pogłębiające się zjawisko starzejącego się społeczeństwa, rozwój chorób cywilizacyjnych oraz nowych patogenów. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ rozszerzenie oferty ochrony zdrowia, w tym związanej z chorobami cywilizacyjnymi, starzejącym się społeczeństwem, chorobami osób młodych, chorobami psychicznymi

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Bon na szczepienie przeciw HPV.	Rak szyjki macicy to trzeci, co do częstości występowania nowotwór atakujący narządy rodne kobiet. Każdego roku prawie 3000 kobiet dowiaduje się, że ma raka szyjki macicy, a prawie połowa z nich umiera. Niemal każda aktywna seksualnie osoba zostanie zakażona wirusem HPV w ciągu swojego życia, a rak szyjki macicy stanowi czwartą w kolejności przyczynę zgonów wśród kobiet wywołanych chorobami nowotworowymi. Zadanie polegać będzie na refundacji zakupu szczepionki przeciw HPV, na zasadach określonych w uchwale Rady Miejskiej w Suwałkach, dla dzieci powyżej 9. roku życia do ukończenia przez nie 14. roku życia.	30.000-40.000/rok	do 2030	SZ
2.	Opracowanie programu profilaktyki otyłości i nadwagi wśród uczniów szkół podstawowych	Zgodnie z danymi Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Ośrodek Medycyny Szkolnej i Promocji Zdrowia "SANITAS" przeprowadzającego badania bilansowe w przedszkolach i szkołach, których organem prowadzącym jest Miasto Suwałki, w roku szkolnym 2017/2018 otyłość zdiagnozowano u 646 osób (współczynnik zapadalności na 1 tys. osób wyniósł 83,91). W roku szkolnym 2018/2019 otyłość stwierdzono u 681 osób (współczynnik zapadalności na 1 tys. osób wyniósł 83,70). Natomiast w roku 2019/2020 stwierdzono ją u 657 osób (współczynnik zapadalności na 1 tys. osób wyniósł 71,25)	200.000 /rok	2023 - 2025	SZ
3.	Opracowanie programu polityki zdrowotnej dotyczącego profilaktyki choroby nadciśnieniowej oraz hipercholesterolemii	Choroby układu krążenia wśród mieszkańców Suwałk w latach 2011 - 2019 stanowiły główną przyczynę zgonów. Z ich powodu umierało średnio 197 osób rocznie (najmniej w 2011 i 2015 roku - 187 osób, a najwięcej w 2019 roku - 230 osób). W latach 2011 - 2019 odpowiadały one za 35,9% wszystkich zgonów wśród mieszkańców Suwałk.	200.000 /rok	2023 - 2025	SZ
4.	Opracowanie programu polityki zdrowotnej dotyczącego wczesnego wykrywania raka płuca	W latach 2011 - 2019 nowotwory, po chorobach układu krążenia stanowiły wśród mieszkańców Suwałk główną przyczynę zgonów. Zgodnie z danymi Krajowego Rejestru Nowotworów, będącego komórką organizacyjną Narodowego Instytutu Onkologii im. Marii Skłodowskiej-Curie - Państwowego Instytutu Badawczego w Warszawie w latach 1999-2018 z powodu nowotworów złośliwych zmarło 2969 mieszkańców Suwałk. Najczęstszą przyczyną zgonu z powodu nowotworu złośliwego był nowotwór złośliwy oskrzeli i płuca. Z jego powodu zmarło w tym okresie 719 mieszkańców Suwałk, co stanowi 24,2% ogółu zgonów z powodu nowotworów złośliwych. Duży problem stanowi wykrywanie	200.000 /rok	2024 - 2026	SZ

		nowotworu złośliwego oskrzeli i płuca. W latach 1999-2018 na terenie Miasta Suwałki zdiagnozowano go u 669 osób, a zmarło z jego powodu 719 osób.			
--	--	---	--	--	--

❖ tworzenie i wdrażanie programów edukacyjnych i profilaktycznych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Dofinansowanie do leczenia niepłodności metodą zapłodnienia pozaustrojowego	Niepłodność par w okresie reprodukcyjnym stanowi istotny problem współczesnego świata. Z problemem tym mamy do czynienia od zawsze, lecz w ostatnich latach zdecydowanie się nasilił. Zgodnie z szacunkami Polskiego Towarzystwa Medycyny Rozrodu i Embriologii w Polsce problem niepłodności dotyczy około 1,2-1,5 mln par. Z ogólnej liczby niepłodnych par wymagających leczenia, tylko połowa z nich decyduje się na rozpoczęcie postępowania terapeutycznego, z czego około 12% podejmie je w danym roku. Z tej liczby ok. 2% będzie wymagało procedury zapłodnienia pozaustrojowego (IVF). Odnosząc powyższe dane do populacji Miasta Suwałki wynoszącej 69 639 mieszkańców (dane GUS za 2020r.) można oszacować, iż z problemem niepłodności zmagają się około 2.200 - 2.750 par z terenu Miasta Suwałki, zaś liczba osób wymagających leczenia metodami in vitro wynosi około 44 - 55 par rocznie (2% populacji niepłodnej). Biorąc pod uwagę dane Polskiego Towarzystwa Medycyny Rozrodu i Embriologii, iż tylko połowa niepłodnych par decyduje się na rozpoczęcie postępowania terapeutycznego, oznacza to, iż w Mieście Suwałki leczenie niepłodności podejmuje się około 22 - 28 par rocznie.	160.000 /rok	2022 - 2030	SZ
2.	Realizacja zadania w zakresie edukacji zdrowotnej polegającej na prowadzeniu edukacji przedporodowej dla mieszkańców Suwałk.	„Szkoła rodzenia” oferuje edukację w ramach spotkań grupowych umożliwiając jednocześnie wymianę doświadczeń przez uczestniczki. W zajęciach mogą brać udział kobiety ciężarne posiadające Suwalską Kartę Mieszkańca. Podczas zajęć, kobiety wraz z partnerami są przygotowywane do porodu naturalnego oraz do wypełniania nowej roli związanej z pojawieniem się dziecka, przekazuje się im wiedzę dotyczącą rozwoju płodu, przebiegu ciąży, porodu, położu i podstawowych problemów dotyczących opieki nad noworodkiem i laktacji, promuje się zachowania prozdrowotne w czasie ciąży, przekazuje się informacje o ćwiczeniach możliwych do wykonania, w sposób nie zagrażających matce i dziecku.	około 40.000/ rok	do 2030 roku	SZ

❖ wsparcie, w tym finansowe i infrastrukturalne, placówek ochrony zdrowia

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna</i>
------------	-------------------------------	--------------------------	----------------------	-------------------------	---------------------------------

					<i>za realizację</i>
1.	Wspieranie placówek ochrony zdrowia poprzez przekazywanie dotacji na zakup sprzętu i aparatury medycznej.	Miasto aktywnie wspiera placówki ochrony zdrowia poprzez przekazywanie dotacji na zakup sprzętu i aparatury medycznej	około 400.000/rok	do 2030 r.	SZ

❖ tworzenie i wdrażanie programów zdrowotnych dla osób starszych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Suwalska Olimpiada Seniorów	W ramach Suwalskiej Olimpiady Seniorów, która w głównej mierze ma zachęcić seniorów do aktywności ruchowej, odbędzie się seminarium poświęcone treningowi rekreacyjnemu w okresie jesieni życia. Seminarium połączone z treningiem pokazowym poprowadzą dietetycy, trenerzy, animatorzy sportu.	Ok. 3.000,00 zł/rok.	2022 - 2030	OSiR BOP Suwalska Rada Seniorów
2.	Realizacja bezpłatnych szczepień przeciwko grypie dla mieszkańców Suwałk powyżej 65 roku życia w ramach programu polityki zdrowotnej.	Szczepienia są realizowane ponieważ grypa jest ostrą, wirusową chorobą zakaźną układu oddechowego, która przenosi się pomiędzy ludźmi drogą kropelkową i jest to jedna z najczęściej występujących wirusowych chorób zakaźnych i istotna przyczyna zachorowań oraz zgonów.	około 150.000/rok	do 2030 r.	SZ
3.	Wdrożenie programu ochrony zdrowia mieszkańców Suwałk w formie telemedycyny	Wprowadzenie pilotażowego programu ochrony zdrowia Suwałczan w formie telemedycyny skierowanego początkowo do grup szczególnie zagrożonych: seniorów zamieszkujących samotnie, osób o niskich dochodach, niepełnosprawnych, etc. (początkowo ok. 100-200 osób rocznie). Projekt finansowany ze środków miasta i funduszy zewnętrznych byłby odpowiedzią na ograniczoną ofertę usług medycznych w mieście Suwałki i regionie podlaskim.	Brak informacji	2023-2030	MOPR/SZ

B. Rozwój usług społecznych i opiekuńczych – ma na celu zaspokajanie potrzeb osób objętych system pomocy społecznej. Kierunek ten jest ściśle powiązany z aktywizacją seniorów oraz rozwojem usług ochrony zdrowia. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ poprawa wsparcia instytucjonalnego i środowiskowego (skierowanej m.in. do osób bezdomnych, z niepełnosprawnościami, seniorów)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
------------	-------------------------------	--------------------------	----------------------	-------------------------	---

1.	Warsztaty kompetencji rodzicielskich wraz z zapewnieniem zajęć i opieki dla dzieci uczestników szkolenia	Celem warsztatów będzie nabywanie, rozwijanie i wzmacnianie kompetencji rodzicielskich nowoutworzonych spokrewnionych rodzin zastępczych z terenu miasta, poprawa funkcji opiekuńczo-wychowawczych opiekunów zastępczych, budowanie więzi i poprawa relacji pomiędzy poszczególnymi członkami rodziny oraz wzrost wiedzy i umiejętności rozwiązywania trudności i problemów z dziećmi. Spotkania będą obejmowały 30h zajęć (wykłady, ćwiczenia, dyskusje na forum grupy, odgrywanie ról).	36.000	do 2030	MOPR
2.	Program socjoterapeutyczny „W krainie radości jest mniej złości” dla dzieci z rodzin zastępczych w młodszym wieku szkolnym z trudnościami adaptacyjnymi z wykorzystaniem metody ruchu rozwijającego Weroniki Sherborne.	Zajęcia będą miały na celu rozwijanie umiejętności radzenia ze złością u dzieci przebywających w rodzinach zastępczych z terenu Miasta Suwałk.	3.600/rok	do 2030	MOPR
3.	Szkolenie dla kandydatów do pełnienia funkcji zawodowej, niezawodowej, specjalistycznej rodziny zastępczej lub rodziny zastępczej zawodowej o charakterze pogotowia – „PRIDE – Rodzinna Piecza Zastępcza”.	Kandydaci do pełnienia funkcji zawodowej, niezawodowej rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka zgodne z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej są zobowiązani do odbycia szkolenia. Zajęcia prowadzone będą w oparciu o zatwierdzony przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej program „PRIDE: Rodzinna Piecza Zastępcza”, który spełnia również warunki wynikające z rozporządzenia Ministra pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2011 r. w sprawie szkoleń: - dla kandydatów do sprawowania pieczy zastępczej – 65 godzin; - szkolenia uzupełniające dla zawodowych rodzin zastępczych – 15 godzin. Planuje się 2 edycje w roku.	33.000/rok	do 2030	MOPR
4.	Zajęcia dla dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych mające na celu aktywne spędzanie czasu wolnego.	Organizacja integracji dzieci i młodzieży mająca na celu wzmocnienie poczucia wartości u dzieci, rozwijanie kompetencji społecznych, poznanie sposobów aktywnego spędzania czasu wolnego. Zajęcia będą realizowane zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami.	5.000/rok	do 2030	MOPR
5.	Zapewnienie i rozwój opieki asystenta rodziny i rodzin wspierających	Asystentura polega na zindywidualizowanej pracy z rodziną i na jej rzecz w celu jej usamodzielnienia i pozostawienia dzieci w rodzinie poprzez monitoring, udzielanie pomocy doraźnej i długofalowej, motywowanie do działania i zmiany postaw.	1.800.000	2022-2030	MOPR
6.	Dożywianie dzieci, młodzieży i osób starszych w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu” i programu osłonowego w zakresie ograniczania skutków niedożywienia w Mieście Suwałki na lata 2019-2023	Program „Posiłek w szkole i w domu” zapewnia pomoc zarówno osobom starszym, niepełnosprawnym, o niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji. Istotnym elementem jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej oraz objęcie pomocą osób dorosłych, zwłaszcza osób starszych, chorych lub niepełnosprawnych i samotnych. Program realizowany jest w formie posiłku lub świadczenia pieniężnego na zakup posiłków lub żywności. Z dożywiania w ramach programów korzysta ok.2500 mieszkańców Suwałk.	7.080.000	2022-2023	MOPR
7.	Usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania	Usługi opiekuńcze świadczone dla osób starszych i niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania mają na celu umożliwienie tym osobom funkcjonowania w dotychczasowo-	22.500.000	2022 - 2030	MOPR

		wym środowisku, pomimo ograniczeń w samodzielnym zaspokajaniu podstawowych i niezbędnych potrzeb oraz barier w integracji ze środowiskiem. Poprzez odpowiednie wsparcie w formie usług opiekuńczych powyższe ograniczenia oraz bariery powinny być niwelowane oraz powinny przyczynić się do zachowania dotychczasowego lub podnoszenia poziomu życia tych osób. Usługi opiekuńcze świadczone są adekwatnie do rozpoznanych potrzeb.			
8.	Usługi opiekuńcze specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone w miejscu zamieszkania (zadanie zlecone)	Celem specjalistycznych usług opiekuńczych jest poprawa jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez: zapewnienie wysokiej jakości specjalistycznej pomocy osobom samotnym z zaburzeniami psychicznymi, w przypadkach gdy są jej pozbawione, oraz osobom, które wymagają takiej pomocy, a rodzina nie może jej zapewnić.	2.700.000	2022-2030	MOPR
9.	Mieszkanie chronione wspierane	Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione wspierane przeznaczone jest dla: 1) osoby niepełnosprawnej, w szczególności osoby niepełnosprawnej fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi; 2) osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej. W mieszkaniu chronionym wspieranym zapewnia się usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości.	117.000/rok	2022 - 2030	MOPR
10.	Program Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej finansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”	Usługi asystencji osobistej wpisują się w jeden z głównych celów Funduszu, tj. wsparcie społeczne osób niepełnosprawnych. Celem rozpowszechnienia usług asystencji osobistej jest zwiększenie szans osób niepełnosprawnych na prowadzenie bardziej niezależnego/samodzielnego i aktywnego życia. Tak więc nadrzędnym celem usług asystencji osobistej powinno być dążenie do poprawy funkcjonowania osoby niepełnosprawnej w jej środowisku. Głównym celem Programu jest wprowadzenie usług asystenta jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym, której adresatami są: 1) dzieci do 16. roku życia z orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz 2) osoby niepełnosprawne posiadające orzeczenie o niepełnosprawności: a) o stopniu znacznym lub b) o stopniu umiarkowanym albo c) traktowane na równi do wymienionych w lit. a i b. Usługi asystencji osobistej mogą w szczególności polegać na pomocy asystenta w: 1) wykonywaniu czynności dnia codziennego dla uczestnika Programu; 2) wyjściu, powrocie lub dojazdach z uczestnikiem Programu w wybrane przez uczestnika miejsca; 3) załatwianiu spraw urzędowych; 4) korzystaniu z dóbr kultury (np. muzeum, teatr, kino, galerie sztuki, wystawy); 5) zaprowadzaniu dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności do placówki oświatowej lub przyprowadzaniu ich z niej.	300.000 zł	2022	MOPR
11.	Opieka wytchnieniowa	Pomoc adresowana do członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami niepełnosprawnymi. Ważnym aspektem usługi opieki wytchnie-	50.000/rok	2022	MOPR

		niowej jest wzmocnienie osobistego potencjału członków rodzin i opiekunów zaangażowanych w sposób stały w codzienne wspomaganie osób niepełnosprawnych oraz ograniczenie wpływu na ich kondycję psychofizyczną i wiążących się z tym obciążeń.			
12.	Aktywny samorząd	Wsparciem z zakresu rehabilitacji zawodowej jest, od lat realizowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie Pilotażowy program „Aktywny samorząd” finansowany z PFRON. Celem programu jest likwidacja barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych.	400.000/rok	2022-2030	MOPR
13.	Wsparcie kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”	Jednorazowe świadczenie z tytułu urodzenia się dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu przyznawane na podstawie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”	360 000	2022-2030	MOPR
14.	Mieszkania chronione treningowe	Mieszkanie chronione treningowe przysługuje pełnoletniej osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy i zakład dla nieletnich. W mieszkaniu tym zapewnia się usługi polegające na nauce, rozwijaniu i utrwalaniu umiejętności w zakresie samoobsługi, zaspokajania codziennych potrzeb, efektywnego zarządzania czasem, prowadzenia gospodarstwa domowego, załatwiania spraw urzędowych, utrzymywania więzi rodzinnych, uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i poszukiwania pracy. Na terenie miasta Suwałki funkcjonują 2 mieszkania chronione treningowe liczące 7 miejsc, w których aktualnie przebywa 6 wychowanków.	42.000/rok	2022-2030	MOPR
15.	Program „Złota Rączka dla Seniora”	Celem programu jest zapewnienie nieodpłatnej pomocy seniorom w drobnych naprawach. Program dedykowany jest mieszkańcom Suwałk w wieku powyżej 70 lat, samotnie zamieszkującym lub w wieku powyżej 60 lat z orzeczonym umiarkowanym lub znacznym stopniem niepełnosprawności.	60.000 /rok	2021-2030	SZ
16.	Wsparcie prowadzenia placówki zapewniającej opiekę oraz wsparcie osobom nietrzeźwym i bezdomnym	Realizacja zadania wynika z konieczności zapewnienia opieki oraz wsparcia osobom nietrzeźwym i bezdomnym	około 1.000.000 /rok	do 2030 r	SZ/NGO
17.	Prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi.	Realizacja zadania polega na działalności dwóch domów, na 70 miejsc, dla osób: przewlekłe psychicznie chorych (typ A), z niepełnosprawnością intelektualną (typ B), wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (typ C) oraz dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi (typ D). Celem działania domów jest organizowanie oparcia społecznego, w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych, zaspokajania niezbędnych potrzeb życiowych oraz działań wspierająco-aktywizujących mających na celu poprawę funkcjonowania, jakości życia i powstrzymania postępującej regresji.	około 1.746.000,00/rok Zadanie finansowane ze środków budżetu Państwa	do 2030 r.	SZ/NGO

- ❖ indywidualizacja usług pomocy społecznej, poprzez identyfikację potrzeb i dostosowanie opieki do jednostkowego zapotrzebowania (np. usługi transportowe door-to-door)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Usługa door –to – door w Mieście Suwałki	Usługa door-to-door skierowana jest do pełnoletnich mieszkańców Miasta Suwałki, którzy mają ograniczoną sprawność w samodzielnym przemieszczaniu się (w tym: poruszające się na wózkach inwalidzkich, poruszające się o kulach, niewidome, słabowidzące i inne- z orzeczoną i nieorzeczoną niepełnosprawnością) Powyższa usługa ma na celu umożliwienie osobom z dysfunkcją ruchu pomoc w dotarciu do punktu docelowego, jak również pomocy przy wsiadaniu i wysiadaniu z pojazdu oraz przemieszczaniu się z budynku do pojazdu i z pojazdu do budynku. Powyższe działania zwiększają szanse grupy docelowej w dążeniu do rozwoju osobistego, udziału w edukacji, korzystania z infrastruktury społecznej, kulturalnej, sportowej i zwiększenia aktywności zawodowej.	1.093.539	VI2021-XI 2023	MOPR
2.	Organizacja komunikacji samochodami przystosowanymi do przewozu osób niepełnosprawnych, osobom niepełnosprawnym, które nie są w stanie korzystać z gminnego transportu zbiorowego.	Miasto Suwałki wspierając funkcjonowanie osób niepełnosprawnych, organizuje przewóz osób niepełnosprawnych w celu dojazdu do pracy, na rehabilitację, w celu leczenia w zakładzie opieki zdrowotnej, załatwiania spraw urzędowych oraz w celu innych uzasadnionych potrzeb ułatwiających funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie	około 300.000/rok	do 2030 r.	PGK

C. Rozwój oferty sportowej i rekreacyjnej – rozwój odpowiedniej jakości infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz różnorodnej oferty zajęć sportowych i rekreacyjnych jest ściśle powiązany z poprawą stanu zdrowia mieszkańców oraz ich aktywizacją. Jest szczególnie istotny ze względu na rozwijający się trend zdrowego trybu życia. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ rozwój inicjatyw w ramach poprawy oferty spędzania czasu wolnego (dla rodzin, osób młodych, osób starszych), w tym rozwój sportu masowego i rodzinnego

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Sportowe Miasto/Sportowiec na medal	Projekt stanowi kompleksową ofertę spędzania wolnego czasu opartą na rywalizacji w różnych dyscyplinach i na różnym poziomie sprawności/umiejętności. Rywalizacja jest jednocześnie bodźcem do podejmowania aktywności i zwiększania stopnia jej intensywności. W ramach działania planuje się organizację rywalizacji w formie lig/turniejów Projekt posiadałaby docelową stronę internetową www.sportowemiasto.pl oraz byłby obsługiwany przez aplikację (dedykowaną lub jedną z dostępnych na rynku). Oprócz powyższego działania, dzięki monitoringowi aktywności sportowej użytkowników aplikacji „Sportowe Miasto”, będą przyznawane nagrody pt. „Sportowiec na medal” - najaktywniejszy mieszkaniec miasta w poszczególnych kategoriach.	250.000/ rok	2023-2030	OSiR

2.	Program Aktywny Suwałczanin (dla uczniów klas I-II)	Głównym celem zadania jest propagowanie wśród dzieci aktywności ruchowej. Zadanie finansowane ze środków z Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Suwałkach.	80 000/rok	2022 - 2030	KS/SZ
3.	Powszechna nauka pływania klas III	Celem projektu jest aktywizacja fizyczna dzieci szkolnych, nabycie podstawowych umiejętności pływania, profilaktyka wad postawy oraz nadwagi i otyłości. Zadanie finansowane ze środków krajowych.	190 000/rok	2022-2030	KS
4.	Suwalska Liga Mistrzów	Prowadzenie działań sportowych na boiskach przyszkolnych połączonych z rywalizacją drużyn osiedlowych. Działanie skierowane do dzieci i młodzieży, która na co dzień nie trenuje w klubach sportowych/akademiach piłkarskich np. z przyczyn ekonomicznych. Projekt zakłada sfinansowanie animatorów/liderów na poszczególnych boiskach (od 4 do 6 obiektów) oraz cykliczne turnieje o Puchar Prezydenta Miasta – Suwalska Liga Mistrzów.	50.000/rok	Kwiecień-wrzesień (2023-2030)	O/OSiR
5.	Organizacja imprez mistrzowskich o randze krajowej	Organizacja Mistrzostw Polski Seniorów w LA, oraz podobnych wydarzeń w innych dyscyplinach (np. Mistrzostwa Polski w Szachach Błyskawicznych).	w zależności od potrzeb	2022-2030	Miasto Suwałki/OSiR, NGOsy
6.	Lodowisko przy SP 11	Oferta ogólnodostępnego lodowiska przy SP 11 dla mieszkańców miasta.	w zależności od potrzeb	2022-2030	Miasto Suwałki
7.	Rozwój sportów motorowych	Zagospodarowanie na cele sportów motorowych i organizacja wydarzeń sportowych na bazie terenów poźwirowych.	b.d.	2022-2030	Miasto Suwałki
8.	Wspieranie rozwoju sportu profesjonalnego zapewniających widowiska na najwyższym poziomie sportowym	MKS „Ślepsk – Malow – Suwałki” dostępność dla mieszkańców miasta widowisk sportowych z udziałem najwybitniejszych sportowców w tej dyscyplinie sportowej na świecie. SKB „Litpol – Malow Suwałki możliwość oglądania meczów badmintona na najwyższym krajowym poziomie. MKS „Wigry” Suwałki – zespół występuje na 3 poziomie rozrywkowym w Polsce, jednak popularność piłki nożnej powoduje, że duże grono mieszkańców naszego miasta dopinguje piłkarzy „Wigier”, a dzieci i młodzież z licznych grup treningowych mają wzory do naśladowania.	zgodnie z uzasadnionymi potrzebami	2022-2030	Miasto Suwałki
9.	Aleja Gwiazd sportowców z Suwałk i Suwalszczyzny	Upamiętnienie sukcesów sportowych zawodników z Suwałk i Suwalszczyzny w formie tablicy pamiątkowej np. na stadionie LA.	10 000	2022-2030	OSiR

❖ poprawa dostępności infrastruktury sportowej, w tym modernizacja przyszkolnych obiektów sportowych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa kompleksu boisk sportowych przy Zespole Szkół nr 6	Planowana do wykonania budowa kompleksu boisk sportowych	10 000 000	po 2023 roku	I
2.	Budowa szkolnego placu zabaw wraz z bieżnią prostą przy Szkole Podstawowej nr 2 w Suwałkach	Budowa szkolnego placu zabaw wraz z bieżnią prostą.	400 000	po 2023 roku	I
3.	Modernizacja basenu w Szkole Podstawowej nr 10 w Suwałkach	Kompleksowa modernizacja basenu w Szkole Podstawowej nr 10 w Suwałkach wraz z zapleczem socjalnym.	13 000 000	2022-2023	I
4.	Budowa boiska wraz z infrastruktura towarzyszącą przy Szkole Podstawowej nr 5	Budowa boiska do piłki nożnej, bieżni, boiska do piłki plażowej, skoczni, rzutni z zapleczem w Szkole Podstawowej nr 5 z udziałem środków zewnętrznych.	12 000 000	2022	I
5.	Remont bloku sportowego w Szkole Podstawowej nr 5	Remont bloku sportowego i sali do zajęć korekcyjnych z zapleczem szatniowym w Szkole Podstawowej nr 5.	5 500 000	2022-2023	I
6.	Modernizacja nawierzchni boiska w Szkole Podstawowej nr 2	Wymiana nawierzchni boiska w Szkole Podstawowej nr 2.	1 220 000	2022	I
7.	Modernizacja nawierzchni boiska w Szkole Podstawowej nr 7	Wymiana nawierzchni boiska w Szkole Podstawowej nr 7 .	1 500 000	2022	I
8.	Wymiana stolarki okiennej sali gimnastycznej w Szkole Podstawowej nr 11	Wymiana stolarki okiennej Sali gimnastycznej w Szkole Podstawowej nr 11.	350 000	2022	I
9.	Modernizacja małej sali gimnastycznej w Szkole Podstawowej nr 6	Do wykonania pozostaje modernizacja małej sali gimnastycznej w Szkole Podstawowej nr 6.	500 000	2023-2030	I
10.	Wymiana parkietu i wykonanie sufitu w sali gimnastycznej w Zespole Szkół Technicznych	Planowana do realizacji wymiana parkietu i wykonanie sufitu w sali gimnastycznej w Zespole Szkół Technicznych w Suwałkach.	400 000	2023-2030	I
11.	Modernizacja bloku sportowego w Szkole Podstawowej nr 7	Planowana modernizacja całego bloku sportowego w Szkole Podstawowej nr 7.	6 000 000	2023-2030	I

D. Rozwój oferty kulturalnej – ze względu na bogate tradycje kulturowe oraz ponadlokalny charakter miasta, Suwałki powinny pełnić rolę centrum kultury. Kierunek ten jest jednocześnie ściśle powiązany z zagadnieniem rozwoju tożsamości lokalnej mieszkańców. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ rozwój infrastruktury i przestrzeni kultury (np. obiekt nowoczesnej, multimedialnej Miejskiej Biblioteki Publicznej jako miejsce spotkań)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa nowego budynku Biblioteki im. Marii Konopnickiej (Medioteki) wraz z wyposażeniem oraz rewitalizacją terenów zielonych przy zbiegu ul. M. Reja, gen. K. Pułaskiego, ks. S. Szczęsnowicza	Obecny budynek Biblioteki przy ul. E. Plater wymaga bardzo dużych nakładów na generalny remont z przebudową dachu, pomieszczeń piwnicy, wykonania izolacji poziomej i wzmocnienia konstrukcji budynku. Jest też zbyt mały dla potrzeb rozwijającej się placówki i nieprzystosowany do funkcji realizowanych przez współczesną bibliotekę. Nowe zadania stojące przed Biblioteką - miejsce integracji pokoleń, nowoczesne działania multimedialne, gromadzenie i inne niż dotychczas formy udostępniania literatury na nowych nośnikach wymagają większego, dobrze zaprojektowanego budynku z nowoczesnym wyposażeniem.	35 000 000	2022-2026	Miasto Suwałki
2.	Utworzenie filii bibliotecznej w południowej części miasta	Uboga oferta kulturalna w południowej części miasta staje się przesłanką do utworzenia tam filii bibliotecznej. Filia biblioteczna będzie spełniała rolę centrum kulturalnego w tej części miasta.	200 000/rok	2022-2030	Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej w Suwałkach
3.	Rozwój dziedzictwa kulturowego i historycznego w Suwałkach (projekt Muzeum im. M. Konopnickiej)	Zakres zadania obejmuje: - realizacja stałej wystawy w Muzeum im. M. Konopnickiej poświęconej życiu i twórczości Marii Konopnickiej - opracowanie dokumentacji technicznej remontu i prace remontowo-budowlane oficyny (budynek wolnostojącego – dawny pałacyk św. Mikołaja) w głębi posesji Muzeum im. M. Konopnickiej w Suwałkach wraz z opracowaniem projektu, realizacją i wyposażeniem centrum edukacyjnego dla dzieci pn. „W świecie krasnoludków Marii Konopnickiej”.	8.096.000	2023-2030	Muzeum Okręgowe im. M. Konopnickiej

❖ organizacja wydarzeń kulturalnych

<i>Lp</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Suwałki Blues Festival	Największy plenerowy festiwal bluesowy w Polsce	1.500.000/rok	2022-2030	SOK
2.	Festiwal Filmowy im. A. Wajdy	Festiwal inspirowany postacią urodzonego w Suwałkach wybitnego reżysera A. Wajdy	150.000/rok	2022-2030	SOK
3.	Jarmark Kamedulski – Dni Suwałk	Święto miasta Suwałk	150.000/rok	2022-2030	SOK
4.	Jarmark Folkloru	Impreza promującą kulturę tradycyjną Suwalszczyzny	80.000/rok	2022-2030	SOK
5.	Festiwal Teatrów Dzieci i Młodzieży „Wigraszek”	Największy festiwal teatralny w regionie	60.000/rok	2022-2030	SOK
6.	„O Złotą Podkowę Pegaza”	Festiwal monodramu	50.000/rok	2022-2030	SOK
7.	Cykl czterech spotkań autorskich popularyzujących sztukę współczesną	Spotkania będą odbywały się w kontekście posiadanej przez muzeum kolekcji sztuki współczesnej. Zaproszeni goście, krytycy sztuki (Anda Rottenberg, Kama Zboralska), artyści (Janina Wierusz-Kowalska, Marek Freudenreich), będą mówić o suwalskiej kolekcji w kontekście	8 000.00	2022	Muzeum Okręgowe

		szerszych zjawisk zachodzących w polskiej sztuce współczesnej oraz opowiedzą o swoich doświadczeniach twórczych związanych z Suwalszczyzną jako miejscem życia lub pobytu. Cykl spotkań dotyczących lokalnego dorobku artystycznego wzbogaci paletę oferty kulturalnej miasta.			
8.	Cykl letnich pokazów sztuki	W ciągu letnich miesięcy pokazy zorganizowane w przestrzeni publicznej oraz zamkniętej muzealnej prezentujące twórczość artystów współczesnych i dawnych związanych z Suwałkami. Mogą to być rzeźby, instalacje, wydruki fotograficzne oraz obrazy pokazywane w przestrzeni galerijnej miasta, ale poza trybem wystaw stałych. Impreza zostałaby zorganizowana w cyklu co 2 lata.	15 000.00	2023-2030	Muzeum Okręgowe
9.	„Sąsiedzi przy stole”	Kontynuacja plenerowego wydarzenia kulinarnego „Sąsiedzi przy stole” z udziałem delegacji drużyn kucharskich z miast partnerskich i współpracujących. Zmaganiom kucharzy będą towarzyszyły warsztaty i pokazy kulinarne z udziałem mistrzów kuchni. Dania konkursowe i dania przygotowane w trakcie warsztatów i pokazów kulinarnych będą degustowane przez publiczność i mają na celu przybliżenie kultury kulinarnej sąsiednich krajów.	100 000/rok	2022/2030	KS/SOK

E. Rozwój i zróżnicowanie oferty mieszkaniowej – zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych stanowi jedną z podstawowych składowych wysokiej jakości życia. Oferta mieszkaniowa jest jednym z czynników determinujących wybór miejsca zamieszkania. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ tworzenie oferty mieszkaniowej dla młodych osób, w tym konkurencyjnej cenowo oferty mieszkań na wynajem

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Rozwój budownictwa na wynajem	Budowa 6 budynków mieszkalnych wielorodzinnych od 5 do 7 kondygnacji nadziemnych wraz z infrastrukturą zewnętrzną i zagospodarowaniem terenu zlokalizowanych przy ul. Franciszkańskiej na działkach o nr 25802; 25801; 25800; 25799 stanowiących własność Zarządu Budynków Mieszkalnych w Suwałkach TBS sp. z o.o.. Budynki dwuklatkowe o ogólnej ilości mieszkań ok.300. Wyposażone w urządzenia dźwigowe, instalacje wod.-kan., c.w.u., c.o., instalacje elektryczne i teletechniczne. Przewiduje się przyjęcie rozwiązań w zakresie preferencji między innymi w odniesieniu do osób w wieku do 35 lat oraz absolwentów szkół wyższych w wieku do 30 lat podejmujących działalność gospodarczą na terenie Miasta.	110 000 000	2022-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o.
2.	Budowa budynku komunalnego przy ul. Reja wraz z infrastrukturą zewnętrzną i zagospodarowaniem terenu.	Budynek wielorodzinny z 4 kondygnacjami nadziemnymi na działkach o nr 22065/4, 22066/3, 22067/2, 22064/2, 22063/3. 3 klatki schodowe, 28 lokali mieszkalnych, Wyposażony w urządzenia dźwigowe, instalacje wod.-kan., c.w.u., c.o., instalacje elektryczne i teletechniczne. Realizacja inwestycji przy udziale środków z Funduszu Dopłat Banku Gospodarstwa Krajowego	11 000 000	2024-2025	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o.

❖ tworzenie oferty mieszkaniowej dla osób spoza miasta (np. specjalistów o konkretnych kwalifikacjach)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Tworzenie zasobu mieszkaniowego przez Zarząd Budynków Mieszkalnych w Suwałkach TBS sp. z o.o. poprzez realizację budowy budynków mieszkalnych wielorodzinnych przy ul. Franciszkańskiej	Zakłada się realizację wybranych budynków z partycypacją w kosztach tworzenia lokali lokalnych pracodawców celem stworzenia oferty mieszkaniowej zatrudnianym specjalistom z konkretnymi kwalifikacjami.	-	2022-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o.
2.	Lokale na wynajem - zasoby stanowiące własność Gminy Miasta Suwałki (tzw. pula Prezydenta Miasta Suwałki)	Zgodnie z uchwałą nr XII/154/2019 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 25.09.2019 r. w zasobie mieszkaniowym Gminy wydzielonych zostało 10 lokali mieszkalnych przeznaczonych do wynajmowania na czas trwania stosunku pracy, nie dłużej jednak niż 5 lat. Do wynajęcia lokali nie stosuje się przepisów uchwały w zakresie określającym kryteria i tryb wynajęcia lokali.	-	2021-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o.

❖ rozwój budownictwa społecznego w formie TBS

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa budynku mieszkalnego w ramach rozwoju budownictwa społecznego	Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego wraz z infrastrukturą zewnętrzną i zagospodarowaniem terenu zlokalizowanego przy ul. Franciszkańskiej na działkach stanowiących własność Zarządu Budynków Mieszkalnych w Suwałkach TBS sp. z o.o.. Budynek dwuklatkowy z 53 lokalami mieszkalnymi. Wyposażony w urządzenia dźwigowe, instalacje wod.-kan., c.w.u., c.o., instalacje elektryczne i teletechniczne.	15 000 000	2024-2026	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o.

F. Rozwój usług edukacyjnych – kapitał ludzki rozwijany jest już od najmłodszych lat. Właściwie rozwinięte usługi przedszkolne i wczesnoszkolne pozwolą na przygotowanie dzieci do kolejnego etapu edukacji. Rozwój oferty żłobków i przedszkoli przyczyni się to także do ponownej aktywizacji zawodowej rodziców. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ rozwój edukacji wczesnoszkolnej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
------------	-------------------------------	--------------------------	----------------------	-------------------------	---

1.	Organizacja zajęć dodatkowych, w tym specjalistycznych, w przedszkolach i szkołach.	Dodatkowe zajęcia finansowane przez samorząd oraz ze środków zewnętrznych wpłyną na rozwój dzieci, wyrównają ich szanse na odniesienie sukcesu edukacyjnego. Głównym celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspieranie rozwoju dziecka. Zajęcia dodatkowe ukierunkowane na działania edukacyjne, których celem jest nabycie umiejętności istotnych takich, jak umiejętności czytania, pisanie oraz rozwijania myślenia wraz z nabywaniem podstawowych pojęć matematycznych lub przyrodniczych wspierają rozwój dziecka.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2022-2030	Jednostki oświatowe 0
----	---	---	--	-----------	------------------------------

❖ rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych (w tym otwarciu czasu świetlicowego)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Poszerzenie w jednostkach oświatowych oferty pozalekcyjnych zajęć edukacyjnych, kulturalnych i sportowych dostosowanych do potrzeb i zainteresowań dzieci i młodzieży.	Dodatkowe zajęcia finansowane przez samorząd oraz ze środków zewnętrznych wpłyną na wszechstronny rozwój oraz kształtowanie zainteresowań dzieci i młodzieży. Szeroka oferta edukacyjna pozwoli poznać różne aspekty osobowości oraz umożliwi odkrycie mocnych stron ucznia. Ponadto zorganizowanie uczniom bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych ukierunkowanych na kształcenie kompetencji kluczowych wpłynie na wyrównanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży. Atrakcyjne pozalekcyjne zajęcia edukacyjne prowadzone, m.in. metodą eksperymentu i innowacji oraz metodami aktywizującymi wpłyną na wyniki nauczania w suwalskich szkołach oraz zagospodarują czas wolny dzieci i młodzieży.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2022-2030	Jednostki oświatowe 0

❖ utrzymanie dobrej dostępności do przedszkoli i żłobków

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Udzielenie wsparcia dla rodziców powracających na rynek pracy.	Głównym celem zadania jest zwiększenie aktywności zawodowej i zatrudnienia mieszkańców Suwałk sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka. Realizacja zadania będzie współfinansowana ze środków UE (realizacja projektów).	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2021-2030	Żłobek Miejski w Suwałkach 0
2.	Wspieranie funkcjonowania niepublicznych punktów przedszkolnych, zespołów przedszkolnych i przedszkoli i żłobków	Wsparcie finansowe niepublicznych punktów przedszkolnych, zespołów przedszkolnych i przedszkoli i żłobków w mieście Suwałki.	15.000.000/rocznie	2022-2030	

❖ wzrost jakości kształcenia, wychowania i opieki

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Doposażenie szkolnych pracowni dydaktycznych.	Celem zadania jest doposażenie jednostek oświatowych w specjalistyczny sprzęt, oprogramowanie i wyposażenie oraz pomoce dydaktyczne dostosowane do potrzeb uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dzięki doposażeniu pracowni uczniowie będą mieli warunki kształcenia odpowiednie do ich potrzeb i możliwości. W ramach tego zadania doposażone zostaną pracownie dydaktyczne, w tym pracownie do kształcenia zawodowego oraz pracownie do zajęć z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dzięki doposażeniu pracowni kształcenie uczniów będzie odbywało się z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, a tym samym będzie sprzyjać podnoszeniu jakości tego kształcenia. Uczniowie korzystać będą z nowoczesnych programów do ćwiczeń laboratoryjnych, do nauczania przedmiotów matematycznych i przyrodniczych, a także języków obcych, kreatywności i przedsiębiorczości.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2022-2030	0
2.	Zwiększenie liczby psychologów, pedagogów i logopedów zatrudnionych w jednostkach oświatowych.	Głównym celem zadania jest zapewnienie odpowiedniej opieki psychologiczno-pedagogicznej oraz logopedycznej dzieciom i młodzieży szkolnej.	w zależności od potrzeb i możliwości finansowych	2022-2030	0
3.	Tworzenie w szkołach podstawowych klas specjalistycznych, np. szachowych, językowych, matematycznych.	Głównym celem zadania jest poszerzanie wiedzy i rozwój zainteresowań uczniów.	w zależności od potrzeb i możliwości finansowych	2022-2030	0
4.	Zwiększenie liczby zajęć wyrównawczych dla uczniów wymagających wsparcia w nauce.	Głównym celem zadania jest podwyższenie wyników egzaminów zewnętrznych w suwalskich szkołach. Środki finansowe na ten cel będą pochodziły z budżetu Miasta Suwałk oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z budżetu UE.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2022-2030	0
5.	Doskonalenie i podniesienie kompetencji i kwalifikacji kadry pedagogicznej.	Doskonalenie nauczycieli ukierunkowane będzie w szczególności na rozwój kompetencji kluczowych u uczniów oraz na rozwijanie indywidualnego podejścia do uczniów, w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Środki finansowe na ten cel będą pochodziły z budżetu Miasta Suwałk oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z budżetu UE.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2022-2030	0
6.	Szkoła Podstawowa nr 9 im. W. Puchalskiego w Suwałkach	Utworzenie sali dydaktycznej wraz z zapleczem i niezbędną infrastrukturą oraz częściowe dostosowanie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami budynku.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2022-2030	0/I
7.	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 1	Przebudowa budynku w Suwałkach przy ulicy Wojska Polskiego m. in. w zakresie warstw posadzki na gruncie oraz ujednolicenie poziomu podłóg (parter budynku), dostosowanie otworów wejściowych do wymagań warunków technicznych, modernizacja sanitariatów z przystosowaniem do osób niepełnosprawnych. Celem zadania jest dostosowanie w celu dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami na rzecz rozwoju wczesnego wspomagania rozwoju dzieci. Ponadto doposażenie w sprzęt i pomoce specjalistyczne do prowadzenia zajęć wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2022-2030	0/I

8.	Dostosowanie do potrzeb osób niepełnosprawnych budynku I Liceum Ogólnokształcące	Planowana do wykonania winda dla osób niepełnosprawnych.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2022-2030	O/I
9.	Przebudowa III Liceum Ogólnokształcącego w Suwałkach- dokończenie robót związanych z ochroną p.poż.	Dokończenie robót p.poż., brakuje systemu SSP przegród oraz wymiany instalacji na niższych piętrach. Do tego droga ewakuacji z piwnicy wymaga wykucia drzwi na zewnątrz wykonania przegród i oświetlenia awaryjnego.	560 000	2022	I
10.	Modernizacja Szkoły Podstawowej nr 9	Dokończenie robót związanych z ochroną p.poż oraz wykonanie instalacje sanitarne, konstrukcja oraz instalacje elektryczne.	650 000	2023-2030	I
11.	Dokończenie modernizacji Szkoły Podstawowej nr 2	Kontynuacja robót w SP 2 w zakresie: a) p.poż. - do wykonania pozostaje wydzielenie p.poż. pozostałych trzech klatek schodowych z ich oddymianiem b) roboty elektryczne	750 000	2023-2030	I
12.	Wymiana instalacji elektrycznej w budynku SOSW nr 1 przy ul. Przytorowej	Do wykonania wymiana instalacji elektrycznej w budynku SOSW nr 1 przy ul. Przytorowej.	300 000	2023-2030	I
13.	Naprawa pokrycia dachowego w Przedszkolu nr 6	Planowana naprawa pokrycia dachowego w Przedszkolu nr 6 wraz z wykonaniem turbowentów, podbitki długości 200m, tropów, folii, ław kominarskich przy kominach.	150 000	2023-2030	I
14.	Dostosowanie Zespołu Szkół nr 6 do potrzeb osób niepełnosprawnych	Planowana do wykonania druga winda dla osób niepełnosprawnych w Zespole Szkół nr 6 w Suwałkach.	600 000	2023-2030	I
15.	Przebudowa placu i terenu zielonego przed budynkiem III Liceum Ogólnokształcącego	Planowana przebudowa placu i terenu zielonego przed budynkiem III Liceum Ogólnokształcącego w Suwałkach.	1 189 300	2023-2030	I
16.	Zagospodarowanie terenu przy Zespole Szkół nr 4	Planowane do wykonania zagospodarowanie terenu przy Zespole Szkół nr 4 w Suwałkach.	1 200 000	2023-2030	I
17.	Rozbudowa Szkoły Podstawowej nr 4	Planowana rozbudowa Szkoły Podstawowej nr 4 obejmuje budowę sali gimnastycznej, bloku dydaktycznego oraz rozbudowę zaplecza kuchennego.	18 000 000	2023-2030	I
18.	Modernizacja instalacji elektrycznej Szkoły Podstawowej nr 2 w Suwałkach	Do wykonania wymiana instalacji elektrycznej w budynku Szkoły Podstawowej nr 2	150 000	2022	I
19.	Roboty budowlane w zakresie wymiany pokrycia dachowego oraz renowacji elewacji budynku I LO w Suwałkach	Zakres przedmiotowy zadania obejmuje przeprowadzenie prac renowacyjnych na elewacji budynku A I LO w Suwałkach, prac budowlanych przy wszystkich wejściach do budynku, łącznie z remontem schodów głównych i wymianę pokrycia dachowego.	1.300.000	2022	I, RFZ

G. Wdrażanie e-usług i rozwój e-administracji – e-usługi i e-administracja z założenia mają usprawnić działalność samorządu i dostarczanie usług mieszkańcom. Obecna sytuacja epidemiologiczna udowodniła, że liczne zadania można realizować z wykorzystaniem technologii informatycznych. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ cyfryzacja w administracji publicznej poprzez poprawę dostępności infrastruktury teleinformatycznej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Tworzenie bazy danych przestrzennych.	Budowa bazy danych przestrzennych dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, umożliwiającej przeglądanie i udostępnianie zasobów z zakresu planowania przestrzennego.	20.000/rok	2022-2030	AGP/In
2.	Cyfryzacja urzędu i jednostek podległych	Zakup sprzętu IT, oprogramowania, licencji niezbędnych do realizacji e-usług oraz zdalnej pracy i nauki np. stacje robocze, skanery, podpisy kwalifikowane, czytniki itp. oraz zakup usług chmury obliczeniowej	1.600.000	2022-2023	In
3.	Portal podatkowy	Portal podatkowy dla mieszkańców i przedsiębiorców. Składanie elektroniczne deklaracji i wczytywanie ich automatycznie do programu podatkowego.	300.000	2022-2030	In
4.	Wdrożenie elektronicznego systemu zarządzania dokumentacją	Stworzenie spójnego systemu w Urzędzie Miejskim oraz jednostkach miejskich do wymiany korespondencji w formie elektronicznej.	800.000	2022-2030	In

❖ stosowanie nowoczesnych technik do zarządzania miastem, komunikacji i obsługi mieszkańców (smart city)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Sportowe Miasto (aplikacja)	Wprowadzenie aplikacji umożliwiającej m.in.: - sprzedaż pakietów usług świadczonych w OSiR z atrakcyjnym systemem lojalnościowym - efektywną komunikację m.in. w zakresie informowania o wydarzeniach sportowych, aktualnych promocjach itp. - pozyskiwanie opinii nt. jakości świadczonych usług; - monitorowania aktywności mieszkańców i ich potrzeb; - budowanie społeczności sportowej miasta.	100.000	2023-2030	OSiR/SOK/Muzeum
2.	Otwarte dane publiczne	Realizacja obowiązków wynikających z ustawy z 11 sierpnia 2021 r. o otwartych danych i ponow-	100.000	2022-	In

		nym wykorzystywaniu informacji sektora publicznego.		2030	
3.	Wdrożenie elementów systemu zarządzania ruchem drogowym	Dynamiczne zarządzanie ruchem drogowym mające na celu wspomaganie przemieszczania się po mieście Suwałki. Projekt będzie miał na celu uporządkowanie i bieżącą kontrolę ruchu. Przełoży się to na wyższy poziom bezpieczeństwa i komfortu jazdy w mieście Suwałki.	600.000	2022-2030	ZDiZ
4.	Monitoring sieci oświetlenia ulicznego ze zdalnym zarządzaniem	System umożliwia zdalne sterowanie włączania i wyłączania oświetlenia ulicznego, powiadamia o uszkodzeniach i awariach oświetlenia ulicznego. System określany jest jako system inteligentny, sposób załączania oświetlenia ma znaczący wpływ na koszty zużycia energii. System składa się ze sterowników i oprogramowania. Wraz z podłączonymi obwodami oświetleniowymi tworzy system, który może być zdalnie monitorowany przez użytkownika.	1.300.000	2022-2030	ZDiZ
5.	Integracja systemów informatycznych Urzędu Miejskiego i jednostek miejskich	Zwiększenie stopnia wymiany informacji w formie elektronicznej i udostępniania danych, co wpłynie na poprawę efektywności obsługi mieszkańców.	600.000	2022-2030	In

2. CEL STRATEGICZNY: NOWOCZESNA GOSPODARKA

1.2.1. CEL OPERACYJNY: KONKURENCYJNE PRZEDSIĘBIORSTWA

Suwałki jako ośrodek o charakterze ponadlokalnym stanowi ważne dla regionu centrum rozwoju gospodarczego. Potencjał gospodarczy miasta niewątpliwie wzmacnia przygraniczne położenie. Cel operacyjny Konkurencyjne przedsiębiorstwa dotyczy zarówno rozwoju suwalskich firm i lokalnego rynku pracy, jak i działań zwiększających konkurencyjność miasta w zakresie przyciągania nowych podmiotów i wzmacniających innowacyjność gospodarki. W ramach celu operacyjnego Konkurencyjne przedsiębiorstwa realizowane będą następujące kierunki działań:

A. Polityka proinwestycyjna – właściwie ukształtowania oferta inwestycyjna powinna przyczynić się do napływu nowych firm, a w konsekwencji do pobudzenia lokalnej gospodarki, w tym lokalnego rynku pracy. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ kształtowanie polityki podatkowej przyjaznej inwestorom

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Wyznaczanie terenów inwestycyjnych w opracowywanych planach zagospodarowania przestrzennego.	Wyznaczanie terenów w planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój nowych inwestycji i infrastruktury, co pozwoli na ich systematyczne i kompleksowe uzbrajanie.	bez kosztów	2022-2030	AGP

2.	Program pomocy de-minimis (ulgi i zwolnienia)	<p>System ulg i zwolnień przedsiębiorcom udzielany jest na podstawie następujących uchwał:</p> <ul style="list-style-type: none"> - UCHWAŁA NR XXVII/364/2020 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości gruntów stanowiących zrehabilitowane tereny po górniczych wyrobiskach nadziemnych zajętych na potrzeby prowadzenia działalności w zakresie turystyki, rekreacji i sportu - UCHWAŁA NR XXVII/365/2020 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie programu pomocy de minimis w zakresie zwolnień od podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy związane z inwestycjami początkowymi na terenie Miasta Suwałk - UCHWAŁA NR XXVIII/383/2021 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie udzielenia zwolnienia od podatku od nieruchomości stanowiącego regionalną pomoc inwestycyjną na inwestycję początkową - UCHWAŁA NR XXVIII/382/2021 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości stanowiących pomoc na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną 	W zależności od złożonych wniosków	2022-2030	Wydział Budżetu i Finansów
3.	Prowadzenie wspólnych inwestycji z inwestorami prywatnymi	Uzbrojenie i dozbrojenie terenów, na których prywatni inwestorzy zamierzają realizować inwestycje. Zadanie realizowane w formie porozumień.	W zależności od zawartych porozumień	2022-2030	RFZ
4.	Zastosowanie stawek podatkowych poniżej stawek maksymalnych dopuszczonych przez Ministerstwo Finansów	<p>Uchwała Nr XXXVII/487/2021 Rady Miejskiej w Suwałkach z dnia 27 października 2021 r. w sprawie określenia stawek podatku od nieruchomości na 2022 r.</p> <p>Władze miasta będą starały się utrzymywać wysokość stawek poniżej stawek krajowych.</p>	<p>3 162 124,88 zł</p> <p>(skutek obniżenia stawek w podatku od nieruchomości za 2021 r.)</p>	2022	PO

❖ polityka inwestycyjna w zakresie rozwoju infrastruktury i przestrzeni dla przedsiębiorców

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna
-----	------------------------	-------------------	---------------	------------------	--------------------------

					<i>za realizację</i>
1.	Drogi lokalne do firm i przedsiębiorstw w strefie przemysłowej przy ul. Wojska Polskiego	Planowane do wykonania: a) odcinek ul. Wojska Polskiego II od ronda do firmy Malow, tj. od 0+044 do km 0+248 b) odcinek ul. Wojska Polskiego od ok 0+304 do km 1+092 (od ronda do Dubowa I) c) odcinek ul. Wojska Polskiego od 0+248 do ul. Turkusowej d) Budowa ulicy na odcinku od firmy Recman do ul. Wojska Polskiego II (8KD) e) Budowa ulicy na odcinku od firmy Recman do ul. Wojska Polskiego II (wzdłuż lasu)	17.000.000	2022 i po 2023 roku	I/RFZ/ ZDiZ
2.	Budowa drogi do fabryki STOLLAR	Budowa drogi od ul. Północnej do firmy Stollar o długości około 200 m.	770.000	po 2023	I/RFZ/ ZDiZ
3.	Budowa infrastruktury strefy przemysłowej Papiernia w Suwałkach.	Planowana do wykonania po 2023 roku przebudowa ul. Majora Hubala, w tym: a) ulica od drogi wojewódzkiej (dawna DK Nr 8) do firmy Track Tec, b) ulica od firmy Track Tec do ul. Leśnej.	6.000.000	po 2023 roku	I/RFZ/,ZDiZ

❖ rozwój oferty Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód i inkubatora przedsiębiorczości, także w kierunku wspierania i obsługi innowacyjnego biznesu

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Inkubator mikroprzedsiębiorczości	Utrzymanie w ofercie niskokosztowych usług do rozwoju małej firmy (wynajem boksu, obsługa biurowa, prawna, księgowa), które pozwolą tak regulować lokalny rynek, aby ceny tych usług nie stały się barierą dla rozwoju mikroprzedsiębiorczości.	ok. 100.000/rok	2022-2030	PNT
2.	Bon na rozwój firmy	Dodatkowy pakiet usług do wykorzystania przez firmy po pierwszym roku działalności przez kolejny rok w wysokości 500-1000 zł/mies. na usługi w Parku. W tym okresie obniżają się ulgi rządowe i część biznesów, które nie zdążą znaleźć swojego miejsca rynkowego i modelu biznesowego upada. Wsparcie zwiększy odsetek firm, które wyjdą z początkowej fazy rozwoju i usamodzielnią się w Suwałkach.	W zależności od pozyskanych środków zewnętrznych przez PNT PW	2022-2030	PNT
3.	Specjalistyczne szkolenia dla biznesu	Oferta szkoleń skierowanych do przedsiębiorców zgodnie z potrzebami firm.	W zależności od zleceń	2022-2030	PNT

B. Wzrost innowacyjności gospodarki lokalnej – miasto Suwałki jako ośrodek subregionalny o dużym znaczeniu gospodarczym dla regionu posiada potencjał do kreowania środowisk innowacyjnych. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ rozwój działalności Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	BizneSówki	Kontynuacja corocznego konkursu dla młodzieży na pomysł biznesowy.	15.000/rok	2022-2030	PNT
2.	Akademia Młodego Inżyniera	Roczny kurs pozalekcyjny dla grupy 12 uczniów ostatnich klas szkół średnich planujących swoją przyszłość w naukach ścisłych i inżynierii. Uczniowie zdobędą wiedzę i kompetencje niedostępne w szkołach dzięki zaangażowaniu naukowców i inżynierów-praktyków, z którymi spotkają się w Parku lub zakładach produkcyjnych czy usług komunalnych. Osadzenie tematyki spotkań w suwalskich realiach pozwoli też zbudować sentyment, na którym oparta będzie strategia sprowadzania specjalistów inżynierów na suwalski rynek pracy w kolejnych latach.	W zależności od zleceń	2022-2030	PNT
3.	Digital Festival / Noc Innowacji	Coroczne święto technologii cyfrowych – we współpracy ogólnopolskiej. https://digitalfestival.pl/o-digital-festival/	W zależności od pozyskanych środków	2022-2030	PNT
4.	Platforma startowa dla nowych pomysłów Hub of Talents – II edycja	Mając dopracowany innowacyjny produkt (usługę) i przygotowany model biznesowy, przedsiębiorca będzie mógł ubiegać się o bezwrotną dotację na wejście na rynek i początkową fazę funkcjonowania start-upu. Wsparcie finansowe związane z rozwinięciem działalności finansowej udzielane będzie przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach nowych programów UE dla Polski Wschodniej.	W zależności od pozyskanych środków	2024-2030	PARP, PNT
5.	Strefa Odkrywania, Wyobraźni i Aktywności (SOWA) w Suwałkach	Inicjatywa Ministra Edukacji i Nauki oraz Centrum Nauki Kopernik w ramach której w 32 lokalizacjach w Polsce prowadzone będą działania z zakresu popularyzacji nauki i badań naukowych w oparciu o ekspozycje zaprojektowane i zbudowane przez CNK i prowadzenie w oparciu o nie zajęć/warsztatów na rzecz dzieci i młodzieży. Zajęcia będą odbywały się w PNT PW. Partnerami projektu, którego realizacja jest zaplanowana na lata 2022-2026, są Miasto Suwałki, PNT PW i Biblioteka im. Marii Konopnickiej w Suwałkach.	250.000/rok	2022-2026	PNT PW/Biblioteka

❖ rozwój badań na rzecz rozwoju innowacyjności lokalnych firm, w tym poprzez doradztwo i kontakt z ośrodkami realizującymi badania

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Platformy kontaktu z doradcami programu Horyzont Europa	W Parku odbywać się będą spotkania konsultacyjne dot. instrumentów finansowania projektów badawczo-rozwojowych, takich jak: Pathfinder, Accelerator, Klastry.	W zależności od pozyskanych środków	2022-2030	PNT, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (KPK)
2.	Raport innowacyjności	Coroczny raport dot. innowacyjności suwalskich firm, nowych pól gospodarki, metod produkcji, innowacyjnej racjonalizacji procesów produkcji i usług.	W zależności od pozyskanych środków	2022-2030	PNT

C. Program rozwoju przedsiębiorczości – nie tylko obecność dużych inwestorów determinuje poziom rozwoju gospodarczego miasta. Odpowiednie wsparcie powinno być ukierunkowane także na działalność mniejszych, lokalnych firm. Istotne jest ponadto kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ działania wspierające młodych przedsiębiorców z miasta oraz mające na celu przyciągnięcie młodych przedsiębiorców spoza miasta

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Zadania zostaną określone w Programie Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach do roku 2030				

❖ działania edukacyjne, w tym programy i konkursy

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Promowanie wiedzy biznesowej i kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży.	Realizacja zadania odbywać się będzie w jednostkach oświatowych w ramach różnych programów edukacyjnych oraz projektów współfinansowanych ze środków UE. Głównym celem zadania jest rozbudzenie wśród dzieci i młodzieży postaw przedsiębiorczych, doskonalenie umiejętności analizy zjawisk zachodzących w gospodarce, mających wpływ na zachowania przed-	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2021-2030	Jednostki oświatowe O

		siębiorcze, planowania oraz realizacji przedsięwzięć, rozwiązywania w sposób twórczy problemów, a także tworzenie pozytywnego klimatu wokół działalności biznesowej oraz przygotowanie dzieci i młodzieży do wyzwań współczesnego świata.			
2.	Organizacja regionalnych konkursów dla „zawodowców” w szkołach zawodowych m.in. „Matematyka pasją technika” i „Pokaż swoje umiejętności – zawód to klucz do sukcesu”	Realizacja zadania odbywać się będzie w jednostkach oświatowych w ramach różnych programów edukacyjnych oraz projektów współfinansowanych ze środków UE. Konkursy organizowane będą przy współudziale podmiotów z branży zawodowej.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2021-2030	Jednostki oświatowe O
3.	Organizacja konkursu o tematyce biznesowej pn. BizneSÓWKI	Organizacja konkursu o tematyce biznesowej pn. bizneSÓWKI skierowana głównie do suwalskiej młodzieży. Konkurs Został stworzony w celu aktywizacji i pobudzania rozwoju suwalskiej przedsiębiorczości, w szczególności wśród młodzieży uczącej się oraz osób młodych głównie absolwentów szkół wyższych oraz studentów ostatnich lat studiów, chcących uruchomić i rozwijać własne firmy w Suwałkach.	15 000/rok	2022-2030	RFZ/PNT
4.	Akademia Parku NT	Realizacja szkoleń biznesowo-prawnych, medycznych, dla młodych przedsiębiorców, z robotyki i programowania, MBA, Akademii Młodego Inżyniera	w zależności od potrzeb	2022-2030	PNT PW

❖ system ulg i zwolnień podatkowych wspierających nowe inwestycje i prowadzenie działalności gospodarczej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Kontynuacja wsparcia przedsiębiorców w ramach pomocy de minimis	<p>Miasto będzie kontynuować zwolnienia w oparciu o następujące uchwały:</p> <ul style="list-style-type: none"> - UCHWAŁA NR XXVII/364/2020 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości gruntów stanowiących zrehabilitowane tereny po górniczych wyrobiskach nadziemnych zajętych na potrzeby prowadzenia działalności w zakresie turystyki, rekreacji i sportu - UCHWAŁA NR XXVII/365/2020 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie programu pomocy de minimis w zakresie zwolnień od podatku od nieruchomości dla przedsiębiorców tworzących nowe miejsca pracy związane z inwestycjami początkowymi na terenie Miasta Suwałk - UCHWAŁA NR XXVII/366/2020 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z 	160.000/rocznie	2022-2030	BF

		<p>dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie zwolnienia od podatku od nieruchomości budynków lub ich części, w których wykonano remont elewacji</p> <p>- UCHWAŁA NR XXVII/367/2020 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie określenia szczegółowych zasad, sposobu i trybu umarzania, odroczenia spłaty i rozkładania na raty należności pieniężnych mających charakter cywilnoprawny, przypadających Miastu Suwałki lub jego jednostkom organizacyjnym oraz warunków dopuszczalności pomocy publicznej, w których ulga stanowić będzie pomoc publiczną</p> <p>- UCHWAŁA NR XXVIII/382/2021 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości stanowiących pomoc na infrastrukturę sportową i wielofunkcyjną infrastrukturę rekreacyjną</p> <p>- UCHWAŁA NR XXVIII/383/2021 RADY MIEJSKIEJ W SUWAŁKACH z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie udzielenia zwolnienia od podatku od nieruchomości stanowiącego regionalną pomoc inwestycyjną na inwestycję początkową</p>			
--	--	---	--	--	--

D. Rozwój stabilnych miejsc pracy – atrakcyjny rynek pracy o konkurencyjnych wynagrodzeniach stanowi ważny czynnik przy wyborze miejsca zamieszkania. Niewątpliwie przyczyni się do zatrzymania młodych, wykształconych absolwentów w mieście. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ wsparcie utworzenia i rozwoju miejsc pracy o konkurencyjnych wynagrodzeniach, zapewniających bezpieczeństwo finansowe

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Udzielenie wsparcia dla inwestycji prywatnych	Udzielanie wsparcia planistycznego, w formie rozwoju infrastruktury i uzbrojenia gruntów, ulg i zwolnień podatkowych dla inwestycji prywatnych realizowanych przez inwestorów, szczególnie wykorzystujących nowoczesne technologie.	W zależności od potrzeb	2022-2030	RFZ/PKP
2.	Promowanie przedsiębiorców i firm	Promowanie przedsiębiorców i firm zapewniających dobre warunki pracy i płacy poprzez przyznanie nagród i wyróżnień podczas uroczystości np. Włócznia Jaćwingów. Opracowanie koncepcji nowej nagrody „przedsiębiorców dla przed-	Bez kosztów	2022-2030	RFZ/PKP

		siębiorców”, która byłaby przyznawana w trakcie Forum Biznesowego Pogranicza.			
--	--	---	--	--	--

❖ poszukiwanie i przyciąganie przedsiębiorców tworzących miejsca pracy w sektorach technologicznych i pozaprodukcyjnych miejsc pracy

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Promowanie miasta jako korzystnego miejsca dla inwestycji w branży logistycznej i przeładunkowej w celu umiejscowienia firmy/firm z tych branż na terenie miasta Suwałki.	Przygraniczne położenie miasta, na przebiegu strategicznych inwestycji liniowych (Via i Rail Baltica) może być korzystne dla firm z tej branży co w konsekwencji będzie miało pozytywny wpływ na rozwój miasta.	Bez kosztów	2022-2030	RFZ/GR
2.	Promowanie miasta jako korzystnego miejsca dla inwestycji w branży OZE w celu umiejscowienia firmy/firm z tych branż na terenie miasta Suwałki.	Branża OZE posiada duże znaczenie dla długofalowego podniesienia samowystarczalności energetycznej miasta Suwałki oraz może mieć pozytywny wpływ na lokalny rynek pracy.	Bez kosztów	2022-2030	RFZ/GR

E. Rozwój sektorów kluczowych i nowych branż – sektory kluczowe dla miasta wpisują się w regionalne inteligentne specjalizacje. Wspieranie sektorów gospodarki o największym potencjale rozwojowym w dalszym ciągu stanowi ważny element interwencji publicznej. Istotne jest także ciągłe monitorowanie lokalnej gospodarki w celu identyfikacji nowych rozwijających się branż. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ wsparcie rozwoju przemysłu drzewnego i meblarskiego, przemysłu rolno-spożywczego, usług turystycznych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Utworzenie klas patronackich	Celem zadania jest współpraca z pracodawcami polegająca na wprowadzeniu innowacji w kształceniu zawodowym. Tworzenie klas patronackich sprzyja lepszej współpracy szkół z pracodawcami w celu jak najlepszego zapoznania uczniów ze specyfiką zawodu. Środki finansowe na ten cel będą pochodziły z budżetu Miasta Suwałk oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z budżetu UE.	W zależności od potrzeb	2022-2030	O
2.	Dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb firm z branż kluczowych	Potrzeba wzmocnienia kapitału ludzkiego, dynamicznie zmieniająca się sytuacja gospodarcza i demograficzna, stawiają nowe wyzwania przed miastem. Ważne jest wzmocnienie potencjału edukacji, a szczególnie doskonalenie jakości kształcenia branżowego. Celem zadania jest dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb lokalnego	W zależności od potrzeb	2022-2030	O

		rynku pracy.			
3.	Organizacja Forum Biznesu Pogranicza	Kontynuacja organizacji międzynarodowego Forum Biznesu Pogranicza, w ramach którego odbywają się m.in. targi wystawiennicze dla firm i instytucji. Każda z edycji forum poświęcona była inteligentnym specjalizacjom województwa podlaskiego.	60.000/rocznie	2022-2030	RFZ

❖ **wsparcie rozwoju nowych branż o dużym potencjale rozwoju i kreowania miejsc pracy**

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Współpraca z podmiotami z branży OZE, w szczególności fotowoltaicznej, poprzez kształtowanie odpowiednich zapisów w planach miejscowych, współpracę z firmami z tej branży i dzięki temu ułatwianie możliwości realizacji instalacji na terenie miasta.	Branża OZE posiada duże znaczenie dla długofalowego podniesienia samowystarczalności energetycznej miasta Suwałki oraz może mieć pozytywny wpływ na lokalny rynek pracy	Bez kosztów	2022-2030	AGP/RFZ/GR
2.	Promowanie miasta jako korzystnego miejsca dla inwestycji w branży logistycznej i przeładunkowej w celu umiejscowienia firmy/firm z tych branż na terenie miasta Suwałki.	Przygraniczne położenie miasta, na przebiegu strategicznych inwestycji liniowych (Via i Rail Baltica) może być korzystne dla firm z tej branży co w konsekwencji będzie miało pozytywny wpływ na rozwój miasta.	Bez kosztów	2022-2030	RFZ/GR

F. Promocja społecznej odpowiedzialności biznesu – zgodnie z założeniami społeczna odpowiedzialność biznesu przyczyni się do rozwoju gospodarczego przy uwzględnieniu m.in interesów społeczności lokalnej, relacji z otoczeniem, aspektów środowiskowych. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ **promowanie idei społecznej odpowiedzialności biznesu**

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Publikacje promujące posty dotyczące idea społecznej odpowiedzialności biznesu	Zamieszczanie na stronie internetowej Miasta Suwałki, jak również w social-mediach postów/artykułów promujących idea społecznej odpowiedzialności biznesu.	bez kosztów	2022-2030	PKP
2.	Docenienie firm poprzez przyznanie nagród i wyróżnień	Docenienie firm poprzez przyznanie nagród i wyróżnień przyznawa-	bez kosztów	2022-2030	KS/PKP

		nych przez Prezydenta Miasta Suwałk np. Włócznia Jaćwingów oraz realizacją we współpracy z firmami prywatnymi wspólnych przedsięwzięć w dziedzinie sportu, kultury etc. RESO 10,5, SBF.			
3.	Promocja firm aktywnych w sferze CSR w trakcie wydarzeń miejskich	Organizacja wystaw firm lokalnych angażujących się w mieście w działania z zakresu CSR podczas Suwalskiej Majówki Społecznej.	15.000/rok	2022-2030	BOP/NGO/SOK

1.2.2. CEL OPERACYJNY: ROZWINIĘTE RELACJE GOSPODARCZE

Cel operacyjny Rozwinięte relacje gospodarcze dotyczy różnych form współpracy (międzysektorowej, krajowej, międzynarodowej) na polu gospodarczym, jak i możliwości ich generowania poprzez działania promocyjne. Wymiana doświadczeń, transfer wiedzy, realizacja wspólnych projektów w ramach partnerstw, czy kreowanie zintegrowanych usług i produktów, znacząco przyczynią się do wzrostu konkurencyjności i innowacyjności lokalnej gospodarki. W ramach celu operacyjnego Rozwinięte relacje gospodarcze realizowane będą następujące kierunki działań:

A. Współpraca wewnętrzna – dotyczy przede wszystkim współpracy międzysektorowej podmiotów lokalnej gospodarki (m.in. biznes-biznes, biznes-nauka, biznes-IOB, IOB-nauka). W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ rozwój współpracy między środowiskiem biznesowym a naukowym, w tym w kierunku rozwoju przemysłu 4.0 oraz innowacyjności

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PL-N)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Baza informacji o instytucjach otoczenia biznesu działających na terenie Miasta Suwałki	Utworzenie na stronie internetowej bazy informacji o ofercie poszczególnych instytucji otoczenia biznesu, w szczególności zamieszczenie informacji o rodzaju wsparcia jakie oferują.	bez kosztów	2022-2030	PKP
2.	Laboratorium Biznesu	Comiesięczne spotkania networkingowe i samodoskonalące specjalistów branż związanych z przemysłem 4.0, kreatywnością, nowoczesną technologią, IT.	5 000 - 10 000 rocznie, środki własne PNT	2022-2030	PNT

- ❖ rozwój współpracy instytucji otoczenia biznesu

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PL-N)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
------------	-------------------------------	--------------------------	-----------------------	-------------------------	---

1.	Ośrodek Karier Suwalskich Absolwentów	OKSA ma na celu monitoring karier absolwentów szkół średnich i wyższych z Suwałk oraz utrzymanie z nimi kontaktu. Długofalowo ma służyć do docierania z ofertami pracy na stanowiska specjalistyczne oraz ofertą miasta dla nowych mieszkańców (bazując na sentymencie i tożsamości).	40 000 zł rocznie	2023-2030	PNT/PUZ/WOW
2.	Organizacja Forum Biznesowe Pogranicza	Kontynuacja organizacji międzynarodowego Forum Biznesu Pogranicza, w ramach którego odbywają się m.in. targi wystawiennicze dla firm i instytucji, którego jednymi z kluczowych interesariuszów są instytucje otoczenia biznesu.	60 000 zł rocznie	2022-2030	PNT
3.	Suwalski Portal Gospodarczy	Portal z informacjami gospodarczymi (lokalnymi), który w formie newslettera docierałby też cyklicznie do przedsiębiorców oraz w wersji skróconej jako wkładka do Dwutygodnika Suwalskiego do wszystkich mieszkańców. Wiadomości ze świata suwalskich firm (praca, kierunki rozwoju, osiągnięcia, innowacje).	30 000 zł	2023-2030	PNT

❖ rozwój współpracy Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wchód ze środowiskiem naukowym

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Kontynuacja rozwoju współpracy PNT PW ze środowiskiem naukowym i doradczym	Kontynuacja i rozwój współpracy PNT ze środowiskiem naukowym i doradczym (uczelnie lokalne, regionalne i krajowe: PUZ Suwałki, Uniwersytet w Białymstoku, Politechnika Białostocka, Politechnika Warszawska, etc.) w dziedzinie nowych usług, co przyczyni się do wzmocnienia oferty PNT PW.	W zależności od potrzeb i pozyskanych środków	2022-2030	PNT

B. Promocja gospodarcza – powinna przyczynić się do napływu nowych inwestorów, turystów oraz kapitału ludzkiego. Istotnym aspektem działań promocyjnych jest uwzględnienie położenia miasta – oferta powinna być ukierunkowana także na kraje wschodnie. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ udział w targach i misjach gospodarczych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Promocja Suwałk i Suwalszczyzny	Zadanie zostanie to szczegółowo określone w dokumencie Strategii Promocji Miasta Suwałki do roku 2030, który jest na etapie opracowania.	bd	2022-2030	PKP

❖ stworzenie kompleksowej koncepcji efektywnej promocji gospodarczej miasta Suwałki

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Utworzenie w Strukturach Urzędu Miejskiego w Suwałkach referatu ds. promocji	Referat ds. promocji został utworzony w ramach Wydziału Obsługi Prezydenta, Komunikacji Społecznej i Promocji Urzędu Miejskiego w Suwałkach. Szczegółowy zakres zadań realizowanych przez referat ds. promocji reguluje ZARZĄDZENIE NR 1/ 2022 PREZYDENTA MIASTA SUWAŁEK z dnia 3 stycznia 2022 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miejskiego w Suwałkach. Referat będzie realizował zadania z zakresu kompleksowej promocji miasta opisanej w Programie Rozwoju Przedsiębiorczości oraz nowej Strategii Promocji Miasta Suwałki.	Bez kosztów	2022-2030	PKP

C. Współpraca zewnętrzna – kierunek zakłada utrzymanie dotychczasowych sieci współpracy oraz poszukiwanie nowych – istotnych dla rozwoju lokalnej gospodarki. Władze lokalne powinny także wspierać i zachęcać instytucje, organizacje i firmy zlokalizowane w mieście do nawiązywania kontaktów międzynarodowych. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ rozwój współpracy międzynarodowej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Członkostwo Miasta Suwałk w Innovation Circle Network, (660 Euro/ rok).	Utrzymanie członkostwa w międzynarodowym stowarzyszeniu Innovation Circle Network, w tym działaniach i projektach.	3200	2022-2030	PKP
2.	Współpraca z miastami partnerskimi i współpracującymi.	Utrzymanie relacji i rozwój współpracy z miastami partnerskimi i współpracującymi, (wymiana delegacji, udział w wydarzeniach,	W zależności od potrzeb	2022 - 2030	PKP

		wspólne działania).			
3.	Nowe partnerstwa.	Poszerzanie współpracy międzynarodowej poprzez udział w projektach w tym finansowanych ze środków UE.	W zależności od potrzeb	2022-2030	PKP/RFZ

❖ promowanie miasta jako miejsca atrakcyjnego do lokalizacji przedsięwzięć z branży logistycznej, transportowej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Promowanie miasta jako korzystnego miejsca dla inwestycji w branży logistycznej, przeładunkowej, intermodalnej w celu umiejscowienia firmy/firm z tych branż na terenie Suwałk.	Przygraniczne położenie miasta, na przebiegu strategicznych inwestycji liniowych (Via i Rail Baltica) może być korzystne dla firm z tej branży co w konsekwencji będzie miało pozytywny wpływ na rozwój miasta.	Bez kosztów	2022-2030	RFZ/AGP/GR

❖ nawiązanie więzi międzynarodowych w celu przyciągania specjalistów niezbędnych lokalnej gospodarce np. programistów z Białorusi i Ukrainy

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Wykorzystanie wypracowanych kontaktów z miastem Tarnopol do poszukiwania specjalistów	Udostępnianie kontaktów zagranicznych polskiemu partnerom gospodarczym, poszukującym specjalistów z Ukrainy.	Bez kosztów	2022-2030	PKP
2.	Punkt informacyjny dla cudzoziemców (prowadzony przez organizację pozarządową)	Ułatwienie cudzoziemcom „adaptacji” i odnalezienia się w Suwałkach. Udzielenie pomocy i informacji nt. spraw różnych do codziennego życia i pracy w naszym mieście.	Zgodnie z umową dotacyjną	2022-2030	BOP

1.2.3. CEL OPERACYJNY: EFEKTYWNE KSZTAŁCENIE

Jednym z kluczowych czynników determinujących decyzję o lokalizacji działalności gospodarczej jest dostępność kapitału ludzkiego. Wysoko wykwalifikowane kadry przyciągnąć mogą inwestorów w sektorach technologicznych i pozaprodukcyjnych. Cel operacyjny Efektywne kształcenie dotyczy rozwoju kształce-

nia ponadpodstawowego. Zagadnienia w nim podejmowane dotyczą podniesienia jego efektywności w kontekście potrzeb lokalnego rynku pracy. W ramach celu operacyjnego Efektywne kształcenie realizowane będą następujące kierunki działań:

A. Rozwój potencjału suwalskiej uczelni – oferta uczelni powinna przyczynić się do wzmożonego zainteresowania studiami w mieście. Kierunki studiów powinny odpowiadać na zapotrzebowanie kadrowe lokalnego rynku pracy, w tym sektorów kluczowych. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ wsparcie tworzenia i rozwoju nowych kierunków studiów w tym przede wszystkim kierunków technicznych i związanych z informatyką

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Otwarcie nowych kierunków studiów – związanych z potrzebami rynku regionalnego oraz zainteresowaniami uczniów, m. in.: informatyka, produkcja i transport (II stopnia inżynierskie), pielęgniarstwo (II stopnia), położnictwo, turystyka i rekreacja	Nowe kierunki studiów są wzbogaceniem i uatrakcyjnieniem oferty edukacyjnej suwalskiej Uczelni oraz odpowiedzią na potrzeby pracodawców i rynku pracy w regionie (sektor kluczowy).	Brak danych	2022 - 2030	PUZ

❖ współpraca z innymi uczelniami, w tym m.in. w zakresie realizacji wspólnych projektów badawczych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Współpraca z uczelniami wyższymi w Polsce - wspólna realizacja projektów, akcji, konferencji (m. in. Politechnika Białostocka, Uniwersytet w Białymstoku, Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie)	Współpraca z uczelniami ma m. in. podnosić jakość kształcenia, popularyzacji wiedzy, organizacji konferencji naukowych, współpracy studentów oraz uczniów, działań promocyjnych oraz rozwijać współpracę w ramach Centrum Transferu Technologii, działającego przy PUZ w Suwałkach	Brak danych	2022 - 2030	PUZ
2.	Współpraca z Uczelniami zagranicznymi w ramach programu Erasmus+	Możliwość wyjazdów studentów, pracowników Uczelni na praktyki, staże, czy wymiany studenckie.	Brak danych	2022 - 2030	PUZ

B. Rozwój kształcenia ustawicznego i zawodowego – odpowiedni system kształcenia ustawicznego i zawodowego, dopasowany do potrzeb lokalnego rynku pracy, uwzględniający oczekiwania przedsiębiorców, zwiększy szanse młodych absolwentów na znalezienie pracy w mieście. W kontekście tak rozu-

mianego kierunku działań istotna jest współpraca sektora nauki i biznesu na rzecz podniesienia jakości kształcenia. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ dostosowanie programów kształcenia na potrzeby gospodarki lokalnej, w tym we współpracy z przedsiębiorcami

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Tworzenie klas patronackich we współpracy z pracodawcami.	Celem zadania jest współpraca z pracodawcami polegająca na wprowadzeniu innowacji w kształceniu zawodowym. Tworzenie klas patronackich sprzyja lepszej współpracy szkół z pracodawcami w celu jak najlepszego zapoznania uczniów ze specyfiką zawodu.	w zależności od potrzeb	2022-2030	Jednostki oświatowe O
2.	Modyfikacja programów nauczania zawodów we współpracy z pracodawcami.	Celem zadania jest dostosowanie oferty kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy oraz lepsza współpraca szkół z pracodawcami w celu jak najlepszego zapoznania uczniów ze specyfiką zawodu. Realizacja zadania zakłada zwiększenie udziału pracodawców w procesie kształcenia zawodowego oraz wsparcie nauczycieli w procesie zmiany programów nauczania dla konkretnego zawodu, w tym, m.in. wsparcie nauczycieli w procesie doskonalenia ich wiedzy i umiejętności we współpracy z pracodawcami.	w zależności od potrzeb	2022-2030	Jednostki oświatowe O
3.	Kompleksowe ubranżowanie szkół zawodowych w Suwałkach – dostosowanie kierunków kształcenia do rynku pracy.	Celem zadania jest modyfikacja kierunków kształcenia i programów nauczania zawodów oraz utworzenie nowych kierunków, zgodnych z branżami kluczowymi województwa podlaskiego, naszego regionu i miasta.	w zależności od potrzeb	2022-2030	Jednostki oświatowe O
4.	Restrukturyzacja nauczanych zawodów – planowanie i organizacja nauczania w zawodach umożliwiających uzyskanie kwalifikacji poszukiwanych przez pracodawców.	Celem zadania jest modyfikacja kierunków kształcenia w celu wyposażenia uczniów w wiedzę i kompetencje niezbędne do dalszego podnoszenia kwalifikacji i umiejętności potrzebnych na rynku pracy.	w zależności od potrzeb	2022-2030	Jednostki oświatowe O

❖ dydaktyka praktyczna

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Organizacja praktyk i staży zawodowych w przedsiębiorstwach	Celem zadania jest zwiększenie szans uczniów na zatrudnienie po ukończeniu szkoły. Praktyki i staże organizowane będą w ścisłej współpracy szkół z przedsiębiorcami, organizacjami pracodawców, instytucjami rynku pracy.	w zależności od pozyskanych środków ze-	2022-2030	Jednostki oświatowe O

		Środki finansowe na ten cel będą pochodziły z budżetu Miasta Suwałk oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z budżetu UE.	wewnętrznych		
2.	Organizacja zajęć rozwijających, umożliwiających uczniom nabywanie dodatkowych umiejętności poszukiwanych na lokalnym i regionalnym rynku pracy.	Realizacja zadania odbywać się będzie w jednostkach oświatowych w ramach różnych programów edukacyjnych oraz projektów współfinansowanych ze środków UE. Głównym celem zadania jest rozwijanie zainteresowań młodzieży. Środki finansowe na ten cel będą pochodziły z budżetu Miasta Suwałk oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z budżetu UE.	w zależności od pozyskanych środków zewnętrznych	2022-2030	Jednostki oświatowe 0

❖ poszerzanie oferty kształcenia ustawicznego

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Organizacja Kwalifikacyjnych Kursów Zawodowych, Kursów Umiejętności Zawodowych, certyfikowanych kursów zawodowych.	Celem zadania jest promocja kształcenia ustawicznego oraz elastycznych form kształcenia zawodowego. Krótkie formy kształcenia pozwolą na dostosowanie kwalifikacji do potrzeb zmieniającego się rynku pracy. Środki finansowe na ten cel będą pochodziły z budżetu Miasta Suwałk oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z budżetu UE.	w zależności od potrzeb	2022-2030	Jednostki oświatowe 0
2.	Współpraca szkół i placówek z Wojewódzkim i Powiatowym Urzędem Pracy, Powiatową Radą Rynku Pracy oraz pracodawcami.	Celem zadania jest promocja kształcenia zawodowego i ustawicznego oraz elastycznych form kształcenia zawodowego.	w zależności od potrzeb	2022-2030	Jednostki oświatowe 0

3. CEL STRATEGICZNY: WYJĄTKOWE ŚRODOWISKO

1.3.1. CEL OPERACYJNY: BEZPIECZNE I CZYSTE ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Tereny miejskie wymagają szczególnej troski o środowisko przyrodnicze ze względu na większą skalę zanieczyszczeń. Wprowadzenie skutecznych rozwiązań ograniczających degradację zasobów naturalnych i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego przyczynić się może do przyciągania nowych mieszkańców. Cel operacyjny Bezpieczne i czyste środowisko przyrodnicze obejmuje zagadnienia związane zarówno z rozwojem infrastruktury, jak i działania

miękkie o charakterze edukacyjnym. W ramach celu operacyjnego Bezpieczne i czyste środowisko przyrodnicze realizowane będą następujące kierunki działań:

A. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego – kierunek ten w pewnym zakresie oznacza wykreowanie lokalnej polityki energetycznej, która pozwoli na zaspokajanie potrzeb mieszkańców, a jednocześnie zmniejszy obciążenie środowiska naturalnego. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ rozwój infrastruktury odnawialnych źródeł energii (fotowoltaika)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Instalacja paneli fotowoltaicznych na budynku Ośrodka Żeglarskiego przy ul. Zastawie 38 A	Dzięki instalacji paneli fotowoltaicznych będzie można zmniejszyć obciążenie środowiska naturalnego, zaoszczędzić znaczne środki w budżecie OSiR przeznaczone na zakup energii elektrycznej.	60.000	2023-2030	OSiR
2.	Instalacja paneli fotowoltaicznych na budynkach hali i pływalni (ul. Wojska Polskiego 2) oraz na dachu trybuny przy stadionie lekkoatletycznym (ul. Wojska Polskiego 17)	Instalacja paneli fotowoltaicznych wpłynie pozytywnie na wiele czynników. Zaoszczędzone środki budżetowe na energię elektryczną, zmniejszenie obciążenia środowiska naturalnego, wytwarzanie czystej energii elektrycznej to tylko najważniejsze czynniki.	900.000	2023-2030	OSiR
3.	Instalacja paneli fotowoltaicznych na budynku SUWAŁKI ARENA	Dzięki instalacji paneli fotowoltaicznych będzie można zmniejszyć obciążenie środowiska naturalnego, zaoszczędzić znaczne środki w budżecie OSiR przeznaczone na zakup energii elektrycznej.	900.000	2023-2030	OSiR
4.	Instalacja paneli fotowoltaicznych wraz z instalacją solarą na budynku Aquaparku (ul. Papieża Jana Pawła II 7)	Instalacja paneli fotowoltaicznych wraz z instalacją kolektorów słonecznych wpłynie pozytywnie na wiele czynników. Zaoszczędzone środki budżetowe na energię elektryczną, zmniejszenie obciążenia środowiska naturalnego, wytwarzanie czystej energii elektrycznej to tylko najważniejsze czynniki.	2.000.000	2023-2030	OSiR
5.	Wyznaczanie terenów przeznaczonych pod lokalizację odnawialnych źródeł energii w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.	Wyznaczanie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i opracowanych na jego podstawie planach zagospodarowania przestrzennego terenów pod realizację farm fotowoltaicznych w tym wytwarzających energię o mocy powyżej 100 KW.	bez kosztów	2022-2030	AGP
6.	Budowa instalacji solarnej na budynku Szkoły Podstawowej nr 10 w Suwałkach	Zakres prac obejmuje dostawę i montaż zestawu kolektorów słonecznych na potrzeby ciepła technologicznego wody basenowej i ciepłej wody użytkowej w Szkole Podstawowej nr 10.	1 129 000	2023-2030	I/RFZ
7.	Budowa miejskiej elektrowni fotowoltaicznej na powierzchni 8ha	Łączna moc zainstalowanych elektrowni fotowoltaicznych, które zostaną w wyniku projektu zlokalizowane na obszarze ok. 8 ha, wyniesie ok. 4 MWp, generując rocznie ok. 4 GWh energii elek-	20 000 000	2023-2030	RFZ

		trycznej, co znacznie podniesie potencjał miasta w zakresie produkcji energii z OZE, pozwoli na częściowe uniezależnienie energetyczne dzięki produkcji własnej, taniej energii elektrycznej oraz poprawi również konkurencyjność lokalnych firm			
8.	Farma fotowoltaiczna przy PEC o mocy 1 MWp	Zadanie zostanie zlokalizowane na północ od granic siedziby PEC Suwałki przy ul. Przemysłowej 6A. Nieruchomość o powierzchni około 2 ha o niezacienionej minimalnej szerokości 50 m. Realizacja inwestycji przyczyni się zwiększenie ilości produkcji energii elektrycznej z OZE.	5 000 000,00	2023-2030	PEC

❖ działania poprawiające samowystarczalność energetyczną miasta (np. miejskie elektrownie fotowoltaiczne, biomasa, energia z odpadów)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Kotłownia Biomasaowa Parowa o mocy 32 MG pary/h	Zastąpienie istniejącego węglowego kotła parowego OR35N biomasowymi kotłami parowymi w istniejącym turbozespolu w PEC Suwałki	106 600 000	2022-2024	PEC Suwałki
2.	Wyznaczanie terenów przeznaczonych pod lokalizację inwestycji poprawiających samowystarczalność energetyczną w Studium i planach zagospodarowania przestrzennego.	Wyznaczanie w miarę potrzeb i możliwości w tym wynikających z obowiązujących przepisów w opracowywanych planach zagospodarowania przestrzennego terenów pod realizację inwestycji poprawiających samowystarczalność energetyczną miasta (np. miejskich elektrowni fotowoltaicznych, spalarni biomasy, spalarni odpadów).	bez kosztów	2022-2030	AGP
3.	Budowa Instalacji Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Suwałkach	Budowa ITPO w Suwałkach w technologii rusztowej o przepustowości ok 25.000 MG/rok z produkcją energii cieplnej oraz jej zagospodarowaniem na potrzeby lokalnego systemu ciepłowniczego.	150.000.000	2022-2025	Miasto Suwałki
4.	Budowa biogazowni do energetycznego wykorzystania frakcji biologicznych odpadów komunalnych	Budowa biogazowni przy PGO sp. z o.o., która będzie zagospodarowywała bioodpady z odpadów komunalnych i produkowała energię elektryczną.	20.000.000	2023-2030	PGO sp. z o.o.
5.	Budowa instalacji fotowoltaicznej na terenie oczyszczalni ścieków	Budowa instalacji o mocy ok. 300 kW pozwoli na obniżenie kosztów zakupu energii elektrycznej	1.350.000	2024 - 2027	PWiK
6.	Suwałki – miasto samowystarczalne energetycznie: Wyposażenie budynków użyteczności publicznej w instalacje OZE	Projekt miasta dotyczy kompleksowej poprawy bilansu energetycznego poprzez utworzenie nowych mocy wytwórczych z OZE w postaci elektrowni fotowoltaicznych oraz na istniejących budynkach użyteczności publicznej. Dodatkowo w ramach projektu miasto zamierza ograniczyć poziom emisji oraz koszty związane z funkcjonowaniem budynków użyteczności publicznej poprzez instalację OZE wraz z	50 000 000	2022-2030	RFZ/I

		instalacjami magazynowania energii.			
7.	Powołanie Suwalskiego Klastra Energii.	Celem miasta jest dążenie w dłuższej perspektywie do samowystarczalności energetycznej. Klaster będzie platformą do rozwoju współpracy inwestycyjnej, badawczej, która ma prowadzić do urzeczywistnienia tej idei poprzez wdrażanie nowych rozwiązań technologicznych, nowych źródeł wytwarzania, magazynowania i dystrybucji energii na terenie miasta na czym skorzystają mieszkańcy, przedsiębiorcy i samorząd. Klaster ma być również platformą pozyskiwania środków zewnętrznych na te cele. Członkami klastra będzie samorząd miasta Suwałki, lokalni przedsiębiorcy, okoliczne jst, instytucje publiczne, etc. Zamierzenia inwestycyjne zostaną wskazane w dokumencie po opracowaniu strategii klastra wraz z działaniami realizacyjnymi.	brak danych	2022-2030	RFZ/PNT PW Sp. z o.o.

❖ działania lobbingowe w celu podłączenia miasta do gazociągu magistralnego

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Działania lobbingowe w celu podłączenia miasta do gazociągu magistralnego	Podłączenie miasta do gazociągu magistralnego będzie miało istotne znaczenie z punktu widzenia samowystarczalności energetycznej miasta	Bez kosztów	2022-2030	Miasto Suwałki

❖ działania służące obniżeniu energochłonności spółek komunalnych i efektywności gospodarki odpadami

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Modernizacja urządzeń elektroenergetycznych oczyszczalni ścieków	Użytkowane agregaty kogeneracyjne są wyeksploatowane. Ich wymiana na nowe urządzenia pozwoli na kontynuację produkcji energii ze źródeł odnawialnych i podniesienie efektywności w wytwarzaniu energii elektrycznej i ciepłej	2.500.000	2024 - 2027	PWiK
2.	Budowa instalacji do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów komunalnych	Budowa instalacji obejmuje budowę nowej hali o pow. 1 210,55 m ² , oraz linii sortowniczej o wydajności 5 000 Mg/rok (na 1 zmianę) wyposażoną w rozrywarkę worków, sito bębnowe, separator opto-pneumatyczny, balistyczny, metali żelaznych i nieżelaznych, kabin	21.789.012,60	2021-2023	PGO

		sortowniczych, boksów magazynowych. Nowoczesna, w pełni zmechanizowana linia sortownicza, pozwoli odejść od ręcznej segregacji odpadów na rzecz nowoczesnej segregacji mechanicznej. W efekcie zwiększy się odzysk surowców wtórnych i mniej odpadów będzie zagospodarowana w inny sposób, tj. przetwarzanie termiczne.			
3.	Rekultywacja składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne (kwatery K1)	Rekultywacja składowiska wynika z obowiązku ustawowego wynikającego z ustawy o odpadach. Rekultywacja składowiska rozpocznie się po zaprzestaniu składowania odpadów na obecnie eksploatowanym składowisku odpadów.	1.333.358,76	2021 - 2025	PGO
4.	Modernizacja istniejącej linii do przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych	Modernizacja istniejącej linii do sortowania odpadów komunalnych, obejmująca wymianę kanałowego przenośnika łańcuchowego oraz montaż stacjonarnej rozrywarki do odpadów nad ww. przenośnikiem.	1.800.000,00	2022	PGO
5.	Zakup przrzucarki do kompostu	Zakup przrzucarki do kompostu celem zwiększenia efektywności kompostowania frakcji organicznej, co przyczyni się do poprawy jakości wytwarzanego kompostu oraz w konsekwencji uzyskania certyfikatu na wytwarzanie i sprzedaż polepszacza gleby lub kompostu. Wytwarzanie certyfikowanego produktu wpłynie na zwiększenie osiąganego przez Miasto Suwałki poziomu recyklingu, który do 2035 r. wynosić ma 65%.	1.000.000,00	2022	PGO
6.	Realizacja wentylacji mechanicznej odpylającej w hali przyjmowania odpadów o wydajności ok. 25 000 m ³ /h.	Wyposażenie istniejącej hali przyjmowania odpadów w wentylację wyciągową -mechaniczną z odpylaniem o wydajności około 25000 m ³ /h	600.000,00	2023	PGO
7.	Instalacja do przetwarzania odpadów budowlanych i remontowych	Stworzenie infrastruktury do zagospodarowania odpadów remontowych i budowlanych oraz zakup kruszarki do betonu z separatorem magnetycznym	1.500.000,00	2023	PGO

❖ promowanie działań obniżających energochłonność miasta np. termomodernizację budynków wielorodzinnych i innych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Termomodernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych Wspólnot Mieszkaniowych z udziałem własnościowym Gminy Miasta Suwałki: - ul. Wierusza - Kowalskiego 23B - ul. Witosza 4A - ul. Putry 1 i ul. Putry 5 - ul. Składowa 2 i ul. Składowa 4	Ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana częściowa stolarki budowlanej, remonty balkonów, regulacja instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej.	12 500 000	2022-2025	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o.
2.	Termomodernizacja kamienicy mieszkalnej wielorodzinnej Wspólnoty Mieszkaniowej z udziałem własnościowym Gminy Miasta Suwałki przy ul. T. Kościuszki 16	Podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłej z wykonaniem instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, ocieplenie stropów i ścian zewnętrznych z remontem elewacji, likwidacja indy-	800 000	2022-2025	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o.

		widualnych źródeł ciepła (trzony piecowe i kuchenne)			
3.	Termomodernizacja budynków komunalnych: - ul. Noniewicza 21,25,29,31 - ul. Kościuszki 3,3A, 13,28, 52,88, 90 - ul. Wigierska 1 - ul. 1 Maja 28 - ul. Utrata 3,15,25 - ul. Sejneńska 17,39 - ul. Gałaja 53 - ul. Bakalarzewska 2 - ul. Staszica 2	Podłączenie 21 budynków do miejskiej sieci ciepłej i gazowej z wykonaniem instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej, ocieplenie stropów i ścian od wewnątrz, likwidacja indywidualnych źródeł ciepła (trzony piecowe i kuchenne)	8 000 000	2022-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o.
4.	Termomodernizacja budynku komunalnego przy ul. Raczkowskiej 183	Zadanie będzie obejmowało ocieplenie ścian zewnętrznych, stropodachu, wymiana stolarki budowlanej.	1 700 000	2026-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o.

B. Rozwój infrastruktury zielono-błękitnej – przyczynić się ma do złagodzenia zmian klimatycznych oraz ograniczenia presji wywieranej na środowisko w mieście. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ minimalizowanie spływu powierzchniowego, w tym poprzez wsparcie dla inicjatyw zwiększających retencję wody deszczowej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa zbiornika retencyjno-rozsączającego	Przewidywana pojemność retencyjna ok. 7 500 m ³ . Konieczność budowy zbiornika retencyjno-rozsączającego w rejonie ulic Grunwaldzka – Bakalarzewska – Mieszka I ograniczy ryzyko lokalnych podtopień na os. Piastowskim.	2.500.000	2026 - 2030	PWiK
2.	Poprawa właściwości retencyjnych przestrzeni miejskich, układu drogowego, budynków miejskich	Stosowanie rozwiązań podnoszących retencję miejskich ulic, placów, budynków poprzez stosowanie skrzynek, tuneli rozsączających, geokrat, zielonych ścian, zielonych dachów, przystanków, zieleni ulicznej, zielonych terenów urządzonych, łąk kwietnych, parków kieszonkowych, etc.	W zależności od środków zewnętrznych	2022-2030	I/ZDiZ/RFZ
3.	Zwiększenie rozsączania wód opadowych w miejscu ich powstania	Ograniczenie przez PWiK sp. z o.o. możliwości podłączenia nowych powierzchni do miejskiej sieci kanalizacji deszczowej na rzecz rozsączania na danej nieruchomości.	Brak danych	2022-2030	PWiK

❖ promowanie rozsączania wód deszczowych zamiast wprowadzania ich do kanalizacji deszczowej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Instrumenty promujące zagospodarowanie wód deszczowych przez mieszkańców miasta	Zachęty finansowe dla mieszkańców i przedsiębiorców do zagospodarowania wód opadowych na terenie posesji poprzez dofinansowanie do zbiorników na deszczówkę, studni, muld chłonnych, przydomowych ogrodów deszczowych (refundacja części kosztów bądź zwolnienie z części opłat za deszczówkę.	W zależności od środków budżetowych/ zewnętrznych	2023-2030	Miasto Suwałki
2.	Prowadzenie akcji promocyjnych w szkołach i piknikach (impresjach miejskich)	Prowadzenie akcji promocyjnych w szkołach oraz podczas imprez miejskich, piknikach o wykorzystywaniu i odzyskiwaniu wody deszczowej w miastach. Zbiorniki wody deszczowej do celowego wykorzystania mogą zmniejszać w bilansie rocznym spływ deszczówki i odpowiednio ograniczyć zużycie wody wykorzystywanej do celów gospodarczych.	W zależności od środków budżetowych	2023-2030	OSGK

C. Gospodarka niskoemisyjna – emisja szkodliwych substancji do powietrza jest problemem szczególnie dostrzeganym w ośrodkach miejskich. Podejmowane interwencje mają przyczynić się do spadku zapotrzebowania na energię ciepłą oraz zmiany nawyków transportowych mieszkańców, a w konsekwencji redukcji zanieczyszczeń. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ dofinansowanie zmian w systemach ogrzewania, w tym dopłaty do wymiany pieców,

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Podłączenie 2 budynków mieszkalnych wielorodzinnych Wspólnot Mieszkaniowych z udziałem własnościowym Gminy Miasta Suwałki do miejskiej sieci ciepłej przy ul. Wojska Polskiego 23 i ul. Kościuszki 65	Wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej z likwidacją indywidualnych źródeł ciepła (trzony piecowe i kuchenne) z podłączeniem do miejskiej sieci ciepłej.	1 500 000	2022-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o. Na zlecenie wspólnot mieszkaniowych
2.	Podłączenie 6 budynków mieszkalnych wielorodzinnych Wspólnot Mieszkaniowych z udziałem własnościowym Gminy Miasta Suwałki do miejskiej sieci ciepłej przy ul. Wesolej 17; ul. Kościuszki 34,42,44,44A,46	Wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej z likwidacją indywidualnych źródeł ciepła (trzony piecowe i kuchenne) z podłączeniem do miejskiej sieci ciepłej.	3 800 000	2022-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o. Na zlecenie wspólnot mieszkaniowych
3.	Podłączenie 6 budynków mieszkalnych wielorodzinnych Wspólnot Mieszkaniowych	Wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej z likwidacją indywidualnych źródeł ciepła (trzony piecowe i kuchenne) z podłączeniem do miejskiej	2 600 000	2022-2030	ZBM w Suwałkach

	z udziałem własnościowym Gminy Miasta Suwałki do miejskiej sieci ciepłej przy ul. Ciesielskiej 5, 5A, 9,9B ul. Wigierskiej 3, 19A;	sieci ciepłej.			TBS sp. z o.o. Na zlecenie wspólnot mieszkaniowych
4.	Podłączenie 4 budynków mieszkalnych wielorodzinnych Wspólnot Mieszkaniowych z udziałem własnościowym Gminy Miasta Suwałki do miejskiej sieci ciepłej przy ul. Waryńskiego 33, 35; ul. Konopnickiej 14; ul. Wojska Polskiego 7	Wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej z likwidacją indywidualnych źródeł ciepła (trzony piecowe i kuchenne) z podłączeniem do miejskiej sieci ciepłej.	2 600 000	2022-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o. Na zlecenie wspólnot mieszkaniowych
5.	Podłączenie 5 budynków mieszkalnych wielorodzinnych Wspólnot Mieszkaniowych z udziałem własnościowym Gminy Miasta Suwałki do miejskiej sieci ciepłej przy ul. Kościuszki 86, 92, 89, 91 ul. Gałaja 23	Wykonanie instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej z likwidacją indywidualnych źródeł ciepła (trzony piecowe i kuchenne) z podłączeniem do miejskiej sieci ciepłej lub gazowej.	3 000 000	2022-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o. Na zlecenie wspólnot mieszkaniowych
6.	Program „Ograniczania niskiej emisji na terenie Gminy Miasta Suwałk”	Dotacje do wymiany starych źródeł emisji na nowe ekologiczne lub podłączenie nieruchomości do sieci gazowej i ciepłowniczej	200 000/rok	2022-2030	OSGK
7.	Współpraca PNT WP w Suwałkach z NFOŚiGW	Współpraca z NFOŚiGW w zakresie promocji programu „Czyste Powietrze” i innych programów dotacyjnych poprzez funkcjonowanie punktu konsultacyjnego w PNTPW w Suwałkach.	60 000/rok	2022-2030	PNT PW, OSGK

❖ rozbudowa systemu miejskiej sieci ciepłowniczej i gazowej,

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa sieci i przyłączy ciepłowniczych	Przyłączanie do miejskiej sieci ciepłowniczej nowych odbiorców.	20 250 000	2022-30	PEC Suwałki
2.	Wspieranie działań podmiotów zewnętrznych zmierzających do zapewnienia dostępu do gazu ziemnego w mieście Suwałki w oparciu o technologię LNG	Zadanie dotyczy rozwoju sieci gazowniczej w latach 2022-2030 oraz dalszej sukcesywnej budowy przyłączy i podłączania osiedli peryferyjnych oraz terenów przemysłowych, a następnie zabudowy zlokalizowanej w centralnych kwartałach miasta.	bez kosztów	2022-2030	I/AGP/ZDiZ
3.	Wspieranie działań zmierzających do zapewnienia	Zadanie dotyczy rozwoju miejskiej sieci ciepłowniczej w latach 2021-2030 oraz jej dalszej sukcesywnej rozbudowy. Rezerwowania w planach miejscowych terenów pod jej rozbudowę.	bez kosztów	2022-2030	I/AGP/ZDiZ

	dostępu do miejskiej sieci ciepłowniczej.	dowę.			
4.	Przebudowa sieci ciepłowniczych	Przebudowa istniejących sieci kanałowych na preizolowane	5.000.000	2022-30	PEC Suwałki
5.	Termomodernizacja sieci ciepłowniczych	Wymiana izolacji termicznej na istniejących sieciach kanałowych magistralnych	17.500.000	2022-30	PEC Suwałki

❖ przechodzenie na niskoemisyjny i zeroemisyjny transport publiczny

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Zakup zeroemisyjnych lub niskoemisyjnych autobusów na potrzeby suwalskiej komunikacji miejskiej	Konieczność wymiany starych autobusów zastępując jednocześnie pojazdy napędzane olejem napędowym pojazdami zmniejszającymi emisję gazów cieplarnianych i pyłów (14 szt.)	37.000.000	2023-2027	Miasto Suwałki + PGK
2.	Zakup niskoemisyjnych pojazdów do odbioru odpadów	Dostosowanie taboru do wymogów ustawy o elektromobilności.	3.000.000	2022-2024	PGK
3.	Współpraca z prywatnymi operatorami przy budowie stacji ładowania pojazdów elektrycznych w mieście np. Plac Marii Konopnickiej, Park 3 Maja	Poprawa dostępności do stacji ładowania pozwoli na rozwój ilości pojazdów elektrycznych w mieście oraz poprawi dostępność miasta dla takich pojazdów.	Ok. 300.000	2022-2030	Miasto Suwałki

❖ wdrażanie systemu roweru miejskiego

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Zwiększenie liczby dostępnych rowerów wraz ze zwiększeniem liczby stacji rowerowych, możliwe rozszerzenie poza granice administracyjne miasta, w kierunkach atrakcyjnych turystycznie	Rozwój systemu roweru miejskiego, zwiększenie dostępności systemu, powiększenie obszaru działania.	w zależności od skali rozbudowy	2024-2030	ZDiZ w Suwałkach

D. Rozwój infrastruktury technicznej – przejawem troski o zasoby naturalne jest odpowiednio rozbudowana infrastruktura sieciowa, która przyczyni się do ograniczenia zanieczyszczeń komunalnych przedostających się do środowiska. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ rozwój sieci kanalizacyjnej i wodociągowej umożliwiającej rozwój budownictwa mieszkalnego i przemysłowo-usługowego

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Wspieranie działań PWiK Sp.z o.o. zmierzających do modernizacji i rozbudowy sieci kanalizacyjnej i wodociągowej	Działania wspierające rozbudowę sieci przesyłowej w celu umożliwienia realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej i przemysłowo-usługowej.	bez kosztów	2022-2030	I/AGP/ZDiZ
2.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w zachodniej części osiedla Powstańców Wielkopolskich	Kontynuacja budowy sieci wod – kan w ul. Husarii, ul. Hetmańskiej, ul. Rycerskiej, ul. Powstańców Śląskich, ul. Kawalerskiej, ul. Kosynierów, ul. Partyzantów – zabudowa jednorodzinna.	1.960.000	2024 - 2030	PWiK
3.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na osiedlu Staniszewskiego	Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej na ul. Jana Brzechwy, ul. Henryka Sienkiewicza, ul. Stanisława Lema, przedłużenie ul. Wisławy Szymborskiej wg. obowiązującego mpzp – zabudowa jednorodzinna.	3.090.000	2022 – 2030	PWiK
4.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w rejonie ulic Franciszkańska i 11 Listopada	Budowa sieci wod – kan w ul. 1KD(ulica bez nazwy), przedłużenie ul. 11 Listopada wg. obowiązującego mpzp – zabudowa wielorodzinna.	785.000	2022 - 2025	PWiK
5.	Budowa sieci wodociągowej w ul. Rot. W. Pileckiego.	Rozbudowa sieci wodociągowej w ul. rot. W. Pileckiego na odcinku od wysokości działki nr 22711/5 do ul. Północnej	670.000	2022 - 2025	PWiK
6.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w rejonie strefy przemysłowej ul. Wojska Polskiego/Brylantowej	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej i ciśnieniowej wraz z tłocznia ścieków i jej zasilaniem w energię elektryczną, zgodnie z mpzp rejonu SSSE, w ulicach 7KD, 4KD, 5KD, 6KD i 8KD tj. między ul. Brylantową i Wojska Polskiego	3.740.000	2024 - 2030	PWiK
7.	Rozbudowa i modernizacja miejskiego ujęcia wody	Budowa 5 nowych studni z infrastrukturą i modernizacja zbiorników wody czystszej na terenie stacji wodociągowej	5.925.000	2022 - 2030	PWiK
8.	Rozbudowa monitoringu sieci wodociągowej na terenie miasta	Dokumentacja projektowa zakłada budowę 46 dodatkowych punktów pomiarowych na sieci wodociągowej. Zmniejszenie stref objętych monitoringiem pozwoli na przyspieszenie lokalizacji źródła awarii.	4.350.000	2023 - 2028	PWiK
9.	Budowa tłoczni przy ul. Wigierskiej	Istniejący obiekt przy ul. Wigierskiej jest w bardzo złym stanie technicznym. Modernizacja istniejącej przepompowni jest ekonomicznie nieopłacalna.	1.700.000	2023 - 2025	PWiK
10.	Modernizacja kanałów sanitarnych odprowadzających ścieki do oczyszczalni ścieków	Renowacja sieci kanalizacyjnej z rur betonowych, poddawanych korozji siarczanowej (dotyczy odcinków od firmy Animex do przepompowni ścieków przy ul. Zastawie i od ul. Łąkowej do oczyszczalni ścieków przy ul. Sejneńskiej)	9.600.000	2024 - 2030	PWiK
11.	Modernizacja i rozbudowa układu technologicznego	Przebudowa i rozbudowa przepompowni pośredniej; regulacja napływu ścieków z komór rozdziału do komór denitryfikacji z montażem pompy w rezerwowej komórce	4.100.000	2022 - 2028	PWiK

	oczyszczalni ścieków	nitryfikacji; przebudowa systemu sterowania; wyposażenie komory oczyszczania biologicznego w system napowietrzania ścieków wraz z dmuchawą do napowietrzania; wymiana zagęszczarki do osadu			
--	----------------------	---	--	--	--

❖ rozwój i modernizacja sieci energetycznej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Wspieranie działań podmiotów zewnętrznych zmierzających do modernizacji i rozbudowy linii energetycznych o mocy przesyłowej i dystrybucyjnej 110kV.	Działania lobbingowe wspierające rozbudowę sieci przesyłowej w celu zachowania bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej dla odbiorców.	bez kosztów	2021-2030	I/AGP/ZDiZ

❖ rozwój sieci teleinformatycznej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Wspieranie działań podmiotów zewnętrznych zmierzających do modernizacji i rozbudowy istniejących sieci teleinformatycznych.	Działania wspierające rozbudowę sieci przesyłowej w celu zwiększenia dostępności oraz modernizację sieci już istniejących.	bez kosztów	2022-2030	I/AGP/ZDiZ
2.	Udostępnianie na preferencyjnych warunkach miejskich kanałów teletechnicznych	Działanie będzie miało na celu obniżenie kosztów budowy sieci teletechnicznych przez operatorów prywatnych.	w zależności od oferty wykonawcy	2022-2030	ZDiZ

E. Informacja i edukacja środowiskowa – ma na celu zwiększenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców i przedsiębiorców. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ edukacja mieszkańców w zakresie segregacji odpadów

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Popularyzacja idei postępowania wg. hierarchii postępowania z odpadami	Podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie prawidłowego funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami w celu ochrony środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatu. Zmiana mentalności w zakresie produkcji odpadów komunalnych	20.000	2022-2030	Miasto Suwałki (OSGK)

		w gospodarstwach domowych, ponownego wykorzystania rzeczy i produktów itp.			
3.	Popularyzację idei selekcji w przestrzeni publicznej- zakup koszy do selektywnej zbiórki odpadów	Ułatwienie prawidłowej selekcji odpadów poza miejscem zamieszkania, w przestrzeni publicznej (parki, skwery, deptaki)	20.000	do 2030 r.	OSGK , PGO, ZDiZ
4.	Popularyzacja prawidłowej selekcji odpadów i zagospodarowania odpadów komunalnych.	Zmiana sposobu myślenia i działania mieszkańców na bardziej świadome i ekologiczne poprzez prosty przekaz wizualny- magnesy na lodówkę, spoty w TV itp. Emisja materiałów audiowizualnych o charakterze edukacyjnym pt.: „Odpady – segregacja” „Instalacja Komunalna”, „PSZOK”. Tematyka dotyczy edukacji z roli człowieka w produkcji odpadów, segregacji i gospodarowania odpadami.	117.000	do 2030 r.	OSGK
5.	Działania monitoringowe w zakresie selekcji odpadów	Opracowanie i wdrożenie pilotażowych rozwiązań w zakresie cyfryzacji, monitoringu selektywnej zbiórki odpadów na osiedlach wielomieszkaniowych	200.000	2022-2030	OSGK

❖ **promocja działań mających na celu rozwój gospodarki obiegu zamkniętego w przedsiębiorstwach**

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Działania edukacyjne dot. hierarchii postępowania z odpadami	Popularyzacja 3 pierwszych sposobów postępowania z odpadami (zapobieganie, minimalizacja wytwarzania, recykling odpadów komunalnych).	20.000	2022-2030	OSGK

❖ **promocja wykorzystania OZE, przechodzenia na bardziej ekologiczne źródła ogrzewania, ograniczania zużycia plastiku na rzecz wyrobów i opakowań biodegradowalnych**

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Działania edukacyjne dot. hierarchii postępowania z odpadami	Popularyzacja 3 pierwszych sposobów postępowania z odpadami (zapobieganie, minimalizacja wytwarzania, recykling odpadów komunalnych).	20.000	2022-2030	OSGK
2.	Realizacja projektów grantowych przez miasto Suwałki we współpracy i na rzecz mieszkańców miasta	Instalacja OZE na osiedlach domków jednorodzinnych (200 domów).	4.000.000	2022-2030	RFZ

1.3.2. CEL OPERACYJNY: DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

Miasto Suwałki jako ponadlokalny ośrodek usługowy i gospodarczy zlokalizowany blisko granicy, powinno być właściwie skomunikowane z najbliższym otoczeniem, ale także w wymiarze krajowym i międzynarodowym. Cel operacyjny Dostępność komunikacyjna dotyczy zagadnień mających na celu poprawę dostępności miasta, zarówno w wymiarze transportowym, jak i teleinformatycznym. W ramach celu operacyjnego Dostępność komunikacyjna realizowane będą następujące kierunki działań:

A. Wewnętrzna dostępność komunikacyjna – realizacja kierunku przyczynić się ma do rozwoju systemu komunikacyjnego miasta poprzez modernizację istniejących i rozbudowę nowych dróg (wraz z infrastrukturą towarzyszącą), a także wdrożenie rozwiązań transportowych przyjaznych środowisku, w tym m.in. usprawnienie systemu komunikacji zbiorowej oraz ruchu rowerowego w mieście. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ dokończenie rozpoczętych działań infrastrukturalnych, np. budowy tzw. Trasy Wschodniej (odcinek Sejneńska-Północna), przedłużenie ulicy 1000-lecia Litwy z mostem nad rzeką Czarną Hańczą i połączeniem do ul. Krasickiego i Filipowskiej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Przebudowa od obwodnicy do granic administracyjnych miasta odcinka ul. gen. K. Pułaskiego wraz z infrastrukturą towarzyszącą (oświetlenie uliczne, wydzielenie z istniejącej jezdni ciągu pieszo – rowerowego)	Rozwój systemu komunikacyjnego miasta i poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.	8.000.000	2025-2030	I, ZDiZ
2.	Budowa przedłużenia ul. Tysiąclecia Litwy oraz przebudowa ul. Krasickiego (docelowy przebieg drogi wojewódzkiej nr 652 w Suwałkach)	Zadanie planowane do realizacji z udziałem środków zewnętrznych.	69 000 000	2022-2024	I, RFZ, ZDiZ
3.	Zakończenie budowy DW nr 655 w Suwałkach w ramach Wschodniej Obwodnicy Suwałk (odcinek od ul. Wylotowej do ul. Sejneńskiej)	Zadanie planowane do realizacji z udziałem środków zewnętrznych.	40 469 940	2022-2030	I, RFZ, ZDiZ
4.	Przebudowa ulicy Sejneńskiej od ulicy Utrata do torów kolejowych	Planowana do realizacji rozbudowa ulicy Sejneńskiej od ul. Utrata do torów kolejowych z udziałem środków zewnętrznych.	15 000 000	2022-2030	I, RFZ, ZDiZ

❖ rozwój systemu dróg tranzytowych na kierunku wschód-zachód

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa trasy łączącej ul. Raczkowską z ul. Bakałarzewską	Rozwój systemu komunikacyjnego miasta, wdrożenie rozwiązań transportowych przyjaznych środowisku poprzez usprawnienie systemu komunikacji zbiorowej oraz ruchu rowerowego w mieście	Brak danych	2025-2030	I, ZDiZ
2.	Rozbudowa ronda przy ul. Bulwarowej	Zadanie obejmuje rozbudowę ul. E. Plater i W. Sikorskiego oraz Ronda Polskiej Organizacji Wojskowej wraz z budową i przebudową infrastruktury technicznej. Przedsięwzięcie usprawni ruch drogowy (w tym tranzytowy) w ciągu drogi wojewódzkiej nr 652 oraz poprawi dostępność komunikacyjną do licznych obiektów handlowo-usługowych, oświatowych, mieszkalnych (w tym nowo budowanych) w pobliżu przedsięwzięcia.	3 000 000 zł	2023 r.	I, ZDiZ
3.	Budowa infrastruktury strefy przemysłowej Papiernia w Suwałkach	Planowana do wykonania po 2023 roku przebudowa ul. Majora Hubala, w tym: a) ulica od drogi wojewódzkiej (dawna DK Nr 8) do firmy Track Tec, b) ulica od firmy Track Tec do ul. Leśnej.	6.000.000	po 2023 roku	I/RFZ,/ZDiZ

❖ rozwój systemu komunikacji publicznej

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Rozwój komunikacji publicznej w mieście Suwałki	Obejmowanie komunikacją autobusową nowo powstających osiedli, zakładów pracy i obiektów użyteczności publicznej	W zależności od założeń	2022-2030	PGK

❖ rozwój systemu rowerów miejskich

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Zwiększenie liczby dostępnych rowerów wraz ze zwiększeniem liczby stacji rowerowych, możliwe rozszerzenie poza granice administracyjne miasta, w kierunkach atrakcyjnych turystycznie	Rozwój systemu roweru miejskiego, zwiększenie dostępności systemu, powiększenie obszaru działania.	W zależności od koncepcji rozwoju	2024-2030	ZDiZ

❖ rozwój ścieżek rowerowych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Uzupełnienie brakujących odcinków dróg rowerowych na terenie miasta – lokalizacje rozproszone	Usprawnienie ruchu rowerowego w mieście	100.000/rok	2023-2030	ZDiZ
2.	Przebudowa ul. Utrata na odcinku od ul. Leśnej do Ronda Unii Europejskiej polegająca na wykonaniu ciągu pieszo – rowerowego	Usprawnienie ruchu rowerowego w mieście.	200 000	2028-2030	ZDiZ
3.	Przebudowa ul. Wojska Polskiego na odcinku od Ronda Unii Europejskiej do Ronda w kierunku miejscowości Płociczno polegająca na wykonaniu ciągu pieszo – rowerowego	Usprawnienie ruchu rowerowego w mieście – połączenie z docelową drogą rowerową Augustów - Suwałki	500 000	2027-2030	ZDiZ
4.	Przebudowa ul. Filipowskiej na odcinku od ul. Mieszka I do granic miasta polegająca na wykonaniu ciągu pieszo – rowerowego	Usprawnienie ruchu rowerowego w mieście – połączenie z docelową drogą rowerową w związku z planowaną przebudową drogi wojewódzkiej nr 652Suwałki - Filipów	500 000	2024-2030	Miasto Suwałki, ZDiZ
5.	Przebudowa drogi gminnej nr 101269B (droga w kierunku miejscowości Potasznia) od ul. Szpitalnej do granic miasta polegająca na wykonaniu ciągu pieszo – rowerowego	Usprawnienie ruchu rowerowego w mieście – połączenie z istniejącym ciągiem pieszo-rowerowym w kierunku miejscowości Potasznia.	500 000	2025-2030	Miasto Suwałki, ZDiZ
6.	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od ul. Sikorskiego do ul. Bakałarzewskiej	Zadanie obejmuje budowę ścieżek rowerowych wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od ul. Sikorskiego do ul. Wojska Polskiego.	2 000 000	2022-2030	I, ZDiZ
7.	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż rzeki Czarna Hańcza od ul. 1go Maja do ul. Utrata	Zadanie obejmuje budowę ścieżek rowerowych wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od ul. 1-go Maja do ul. Utrata i do granic administracyjnych miasta Suwałki.	2 000 000	2024-2030	I, ZDiZ
8.	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż rzeki Czarna Hańcza od granicy administracyjnej miasta Suwałki do ul. Sikorskiego	Zadanie obejmuje budowę ścieżek rowerowych wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od granicy administracyjnej miasta Suwałki do ul. Sikorskiego.	2 000 000	2027-2030	I, ZDiZ

❖ rozwój infrastruktury dla pieszych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Remont/naprawa alejek na terenach rekreacyjnych wokół Zalewu Arkadia.	Ciągi komunikacyjne wokół Zalewu Arkadia są pozapadane. Teren ten jest bardzo często odwiedzany przez mieszkańców Suwałki turystów i należy poprawić jego wizerunek poprzez właściwe utwardzenie gruntu pod ciągami komunikacyjnymi żeby nie dochodziło do jego ponownego zapadania.	500.000	2022-2030	OSiR

2.	Realizacja Programu dot. remontów chodników na terenie miasta Suwałki	Program remontów chodników na terenie miasta Suwałki obejmuje wymianę nawierzchni na zdegradowanych odcinkach chodnika na ponad 64 ulicach w mieście Suwałki o łącznej długości 52.454m ² . Prowadzone prace podniosą bezpieczeństwo pieszych, jak również poprawiają estetykę dróg w mieście.	W zależności od oferty wykonawcy	2023-2030	ZDiZ
3.	Przebudowa ul. E. Plater w Suwałkach w obszarze oddziaływania przejścia dla pieszych przy Bibliotece Publicznej w zakresie oświetlenia ulicznego, dedykowanego oświetlenia przejść dla pieszych, jezdni i chodnika”.	Wykonanie dedykowanego oświetlenia na przejściach dla pieszych, przebudowa oświetlenia ulicznego, przebudowa chodników na dojazdach do przejść i wymiana nawierzchni na dojazdach do przejść. Zostanie wykonane oznakowanie aktywne. Zadanie planowane z udziałem środków zewnętrznych.	248.000	2022	I, RFZ, ZDiZ

❖ rozbudowa dróg lokalnych i osiedlowych

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Budowa ulicy Olsztyńskiej	Planowana do budowy ulica Olsztyńska. Brak dokumentacji projektowej.	2.200.000	po 2023 roku	I/ ZDiZ
2.	Przebudowa ulicy 26 KD w rejonie ulic: Poznańskiej i Bydgoskiej	Planowana do realizacji ulica 26 KD.	740.000	po 2023 roku	I/ ZDiZ
3.	Budowa ulic zlokalizowanych w rejonie ulicy Zastawie	Planowane do wykonania ulice dojazdowe od ulicy Zastawie i Bałtyckiej do osiedla domów zlokalizowanych w kierunku ulicy Grunwaldzkiej (ul. Lazurowa, Morska, SKDW), ulice osiedlowe od ulicy Zastawie w kierunku za byłą bocznicą kolejową (pozostała część ul. Chorwackiej i Francuskiej oraz ul. Hiszpańska, Portugalska, Grecka, Czeska, Węgierska, 7KDW).	1.9148.000	2022-2024	I/ ZDiZ
4.	Budowa ulic zlokalizowanych w rejonie ulic: Zastawie, Powstańców Wielkopolskich, Lotnicza	Planowane do wykonania ulice: Kawaleryjska, Hetmańska, Partyzantów, Kosynierów, Husarii, Rycerska, przedłużenie ulicy Powstańców Śląskich i 41 Pułku Piechoty.	8.210.000	2023 i po 2023	I/ ZDiZ
5.	Przebudowa ulicy Świerkowej (odcinek od ul. Pułaskiego do ul. Nowomiejskiej)	Planowana do wykonania przebudowa ul. Świerkowej.	300.000	2023-2030	I/ ZDiZ
6.	Budowa ulic na os. Powstańców Wielkopolskich	Planowane do wykonania ulice: Ułanów Grochowskich, Bohaterów.	1.160.000	po 2023 roku	I/ ZDiZ
7.	Budowa ulic na os. Piastowskie II	Planowane do wykonania: ulica Jagiełły między ul. Mieszka I a byłą bocznicą kolejową (19KcP) oraz sięgacze ul. Mieszka I (8KD).	1.030.000	2022-2024	I/ ZDiZ
8.	Budowa ulicy Sopockiej	Planowana do wykonania ulica Sopocka.	1.300.000	2023-2030	I/ ZDiZ

9.	Budowa ulic na os. Kolejowym	Planowane do budowy ulice: Wylotowa i T. Lutostańskiego	2 160 000	2023	I/ ZDiZ
10.	Budowa ul. na os Piastowskie I	Planowane do wykonania ulice: ul. B. Chrobrego (od ul. Grunwaldzkiej do ul. Traktorzystów) oraz sięgacz ul. W. Jagiełły pomiędzy ul. Grunwaldzką a ul. Filipowską (dawna ul.23 Października) (18 KD).	2 731 144	2022-2023	I/ ZDiZ
11.	Budowa ulicy W. Reymonta	Planowana do wykonania ulica Reymonta (od końca asfaltu do zjazdu z ulicy Szpitalnej) oraz ul. Reymonta (od zjazdu z ulicy Szpitalnej do skrzyżowania z ulicą Szpitalną-Krzywólka).	4 470 000	po 2023 roku	I/ ZDiZ
12.	Budowa dróg gminnych w Szwajcarii oraz ul. Studzienicznej	Planowane do wykonania drogi gminne w Szwajcarii oraz ul. Studzienicznej.	3 300 000	2030	I/ ZDiZ
13.	Budowa dróg gminnych w Dąbrówce	Planowana do wykonania droga gminna w Dąbrówce o łącznej długości około 640m (w tym odcinek planowany do realizacji w 2022 roku w ramach budżetu obywatelskiego).	700 000	2022-2030	I/ ZDiZ
14.	Budowa dróg gminnych- ul. Sianożęć	Planowana do wykonania ulica Sianożęć.	2 200 000	2023-2030	I/ ZDiZ
15.	Budowa ulicy Krzywólka	Do wykonania pozostaje II etap (od posesji nr 36 do mostu) oraz ul. Krzywólka za obwodnicą Suwałk.	9 200 000	2022-2030	I/ ZDiZ
16.	Budowa ulicy Romana Dmowskiego	Planowana do wykonania ulica R. Dmowskiego.	880 000	2023 - 2028	I/ ZDiZ
17.	Ulice objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego ulicy Stanisława Staniszewskiego w Suwałkach	Planowane do wykonania ulice: Jana Kochanowskiego, Czesława Miłozza, Bolesława Prusa, Juliusza Słowackiego, Stanisława Wyspiańskiego, Bolesława Prusa, Zbigniewa Herberta, J. Brzechwy, H. Sienkiewicza, W. Szymborskiej, ul. 4 KD do ul. S. Staniszewskiego.	23 175 000	2023-2030	I/ ZDiZ
18.	Sięgacze od ulicy Filipowskiej	Planowane do wykonania sięgacze: od Filipowskiej (zlokalizowany między terenem 34MN a 35MN), przedłużenie ulicy Sobieskiego pomiędzy ul. Filipowską a ul. Grunwaldzką (17KD), sięgacz 21 KDW od ulicy 9KD.	1 183 978	2022-2030	I/ ZDiZ
19.	Budowa ulicy 7KD przy ulicy Sikorskiego	Planowana do wykonania ulica 7 KD przy ulicy Sikorskiego.	510 000	2023 - 2030	I/ ZDiZ
20.	Budowa ul. Ks. Jerzego Popiełuszki	Planowana do realizacji ulica Ks. Jerzego Popiełuszki.	1 540 000	2023-2024	I/ ZDiZ
21.	Drogi lokalne do firm i przedsiębiorstw w strefie przemysłowej przy ul. Wojska Polskiego	Planowane do wykonania: a) Etap I - odcinek ul. Wojska Polskiego II od ronda do firmy Malow, tj. od 0+044 do km 0+248 b) Etap II - odcinek ul. Wojska Polskiego od ok 0+304 do km 1+092 (od ronda do Dubowa I)	1.337.244 2.650.000	2022 po 2023	I/RFZ/ ZDiZ

		c) Etap III - odcinek ul. Wojska Polskiego od 0+248 do ul. Turkusowej d) Budowa ulicy na odcinku od firmy Recman do ul. Wojska Polskiego II (8KD) e) Budowa ulicy na odcinku od firmy Recman do ul. Wojska Polskiego II (wzdłuż lasu)	11.780.000 600.000 760.000	po 2023 po 2023 po 2023	
22.	Budowa drogi od ul. Północnej do firmy Stollar	Planowana do wykonania droga od ul. Północnej do firmy Stollar.	770 000	2024-2027	I/ ZDiZ
23.	Przebudowa ulicy Majora Hubala	Planowana do wykonania ulica od drogi wojewódzkiej (dawna DK Nr 8) do firmy Track Tec oraz ulica od firmy Track Tec do ul. Leśnej.	5 775 000	2023-2030	I/ ZDiZ
24.	Budowa sięgacza ulicy Bakalarzewskiej (przy zakładzie stolarskim)	Planowany do budowy sięgacz ulicy Bakalarzewskiej (przy zakładzie stolarskim).	385 000	2023-2030	I/ ZDiZ
25.	Budowa drogi od ulicy Bakalarzewskiej do ul. Zastawie (tj. ulica Bałtycka i Targowa) z połączeniem ul. Grunwaldzkiej (ul. Bazarowa)	Budowa drogi od ulicy Bakalarzewskiej do ul. Zastawie (tj. ulica Bałtycka i Targowa o łącznej dł. 876,05 m) z połączeniem ul. Grunwaldzkiej (ul. Bazarowa o dł. 257,73 m).	7 900 000	2024-2028	I/ ZDiZ
26.	Przebudowa ul. Franciszkańskiej na odcinku od ul. Daszyńskiego do ul. Szpitalnej	Planowana do wykonania przebudowa ul. Franciszkańskiej na odcinku od ul. Daszyńskiego do ul. Szpitalnej.	2 600 000	2022	I/ ZDiZ
27.	Przebudowa ul. Powstańców Wielkopolskich	Planowana do wykonania przebudowa ul. Powstańców Wielkopolskich.	5 000 000	2023	I/ ZDiZ

❖ rozwój infrastruktury towarzyszącej (np. budowa parkingów, w tym parkingów podziemnych, wielopoziomowych i bezpiecznych parkingów rowerowych)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa dróg dojazdowych z parkingami w kwartale między ulicami: Kościuszki, Dwernickiego, Noniewicza, Chłodna wraz z budową parkingu (przedłużenie ulicy Muzycznej).	Planowane do wykonania przedłużenie ulicy Muzycznej wraz z parkingami.	3.350.000	2023-2030	I/ ZDiZ
2.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ulic Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach- I Etap (10KP, 6KPJ) wraz z drogą 3KD	Planowana do realizacji budowa drogi z parkingami - I Etap	2.450.000	2023-2024	I/ ZDiZ
3.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ul. Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach- II Etap (4KD, 7KP) wraz z drogą 6KcP (dł. ok. 35m).	Planowana do realizacji budowa drogi z parkingami - II Etap	750.000	2024-2030	I/ ZDiZ

4.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ulic Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach- III Etap (4KD-P/ZP).	Planowana do realizacji budowa drogi z parkingami - III Etap	440.000	2023-2030	I/ ZDiZ
5.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ulic Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach- IV Etap (5KD-P/ZP)	Planowana do realizacji budowa drogi z parkingami - IV Etap	1.300.000	2023-2030	I/ ZDiZ
6.	Budowa miejsc parkingowych za budynkami ul. Sejneńskiej 3,5,7	Planowana do realizacji budowa miejsc parkingowych za budynkami przy ul. Sejneńskiej 3,5,7.	800.000	2024-2030	I/ ZDiZ

B. Zewnętrzna dostępność komunikacyjna – ze względu na położenie miasta, które określane jest jako peryferyjne w skali kraju, istotne jest podejmowanie działań na rzecz poprawy krajowej i międzynarodowej dostępności komunikacyjnej. Zewnętrzna dostępność to także powiązania w samym województwie. Suwałki jako ważny ośrodek ponadlokalny powinny być dobrze skomunikowane z otoczeniem regionalnym. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ utworzenie zintegrowanego dworca autobusowo-kolejowego

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Wyznaczanie terenów przeznaczonych pod lokalizację zintegrowanego dworca autobusowo-kolejowego.	Wyznaczenie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i opracowywanym planie zagospodarowania przestrzennego terenów kolejowych, obszaru pod realizację zintegrowanego dworca autobusowo-kolejowego w porozumieniu ze spółkami kolejowymi. Dążenie do utworzenia do budowy dworca po rozstrzygnięciu rozwiązań przebiegu rasy kolejowej Rail Baltica i w przyszłości terenów kolejowych.	bez kosztów	2022-2025	AGP

❖ lobbowanie krajowych i regionalnych inwestycji kolejowych (Rail Baltica) i drogowych (poprawa parametrów połączenia Augustów-Białystok)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Wspieranie modernizacji linii kolejowej na trasie Sokółka – Trakiszki w ramach przyszłej trasy kolejowej	Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta, co zwiększy jego atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną.	bez kosztów	2022-2030	Prezydent Miasta,

	Rail Baltica wraz z budową przelotowej stacji kolejowej w Suwałkach.				Rada Miejska, I/AGP
2.	Wspieranie przebudowy połączenia drogowego Augustów-Białystok	Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta, co zwiększy jego atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną.	Bez kosztów	2022-2030	Prezydent Miasta, Rada Miejska, I/AGP

❖ rozwój i efektywne wykorzystanie lotniska

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Opracowanie i wdrożenie systemu GNSS	Zwiększanie funkcjonalności infrastruktury lotniskowej w celu poprawy bezpieczeństwa w ruchu lotniczym poprzez wydłużenie dróg startowych, wyposażenie w stację meteorologiczną, wyposażenie w nowoczesne pomoce nawigacyjne w tym opracowanie i wdrożenie systemu GNSS (SBAS).	500.000	2022-2024	ZDiZ
2.	Rozbudowa Lotniska Etap II	Rozbudowa i przebudowa istniejących budynków w celu zapewnienia wysokiego poziomu bezpieczeństwa operacji lotniczych i na potrzeby podróżnych oraz załóg personelu lotniczego o nowych funkcjach mini portu lotniczego t.j. pomieszczeń służby informacji powietrznej AFIS, miejsca obsługi podróżnych, miejsca odpraw załóg personelu lotniczego, miejsca obsługi technicznej samolotów – szacunkowa wartość obejmuje również budowę nowoczesnych hangarów do obsługi technicznej, wieży kontroli lotów wraz z niezbędnymi urządzeniami technicznymi i meteorologicznymi, pomieszczenia do wypoczynku i noclegu dla obsługi statków powietrznych.	10.000.000	2023-2030	ZDiZ

❖ zabieganie o rozwój zewnętrznych (pozamiejskich) szlaków rowerowych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Zabieganie o budowę ścieżki rowerowej Suwałki – Nowa Wieś – Lipniak	Budowa ścieżki rowerowej przyczyni się do wzrostu ruchu turystycznego w północnej części Wigierskiego Parku Narodowego. Mieszkańcy Suwałk i turyści będą mieli dostęp do atrakcji	1 500 000	2023 - 2025	Miasto Suwałki

		przyrodniczych północnej części Wigierskiego Parku Narodowego (uroczysko „Gałęziste, jezioro Białe Piertańskie, jezioro Królówek, dolina Wiatrołuży) oraz dziedzictwa kulturowego (wioski w otulinie WPN).			
--	--	--	--	--	--

C. Poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego – rozwój dostępności komunikacyjnej powinien nieść za sobą poprawę bezpieczeństwa komunikacyjnego. Służyć mają temu zarówno działania miękkie w zakresie odpowiedniej edukacji, jak i rozwiązania infrastrukturalne. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ edukacja dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa komunikacyjnego

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Opracowanie i wdrożenie programu edukacji w zakresie bezpieczeństwa z udziałem przedstawicieli policji i straży miejskiej.	Działania zaplanowane do realizacji w ramach tego zadania odbywać się będą w formie pogadank, spotkań służb policji i straży miejskiej z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, co wpłynie na poprawę bezpieczeństwa komunikacyjnego wśród dzieci i młodzieży.	brak danych	2021-2030	Jednostki oświatowe O

❖ wdrożenie inteligentnych systemów transportowych, w tym np. w zakresie zarządzania ruchem i usprawnień funkcjonowania transportu publicznego

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Wdrożenie systemu preferencji pojazdów komunikacji miejskiej na najważniejszych skrzyżowaniach	Skrócenie przejazdu zwiększy atrakcyjność transportu publicznego, zmniejszenie liczby zatrzymań – poprawa płynności jazdy zmniejszy zużycie paliwa i emisję gazów i pyłów	1.000.000	2024-2030	ZDiZ

D. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej – sytuacja epidemiologiczna przyczyniła się do znacznego wzrostu wykorzystania technologii informatycznych w różnych dziedzinach życia codziennego – praca, zakupy, edukacja, opieka zdrowotna. Tego typu zmiany, często usprawniające dotychczasowe rozwiązania, powinny zostać utrzymane w dłuższej perspektywie czasowej. Z tego względu istotne jest zapewnienie dostępu mieszkańcom do sprawnej sieci światłowodowej. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ rozwój sieci światłowodowej, np. poprzez budowę kanałów teletechnicznych przy okazji budowy lub przebudowy ulic

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna
-----	------------------------	-------------------	---------------	------------------	--------------------------

					<i>za realizację</i>
1.	Podłączenie MOPR do sieci światłowodowej	Podłączenie się MOPR do nowobudowanej infrastruktury światłowodowej, zdecydowanie wpłynie na polepszenie warunków pracy oraz jakość świadczonych usług.	36.000	2023-2030	MOPR
2.	Rozbudowa sieci światłowodowych dla systemu monitoringu wizyjnego w Suwałkach	W celu poprawy bezpieczeństwa mieszkańców planowana jest rozbudowa istniejącego systemu monitoringu miejskiego w oparciu o sieć światłowodową na terenie miasta Suwałki.	1.000.000	2023-2030	I, In
3.	Rozbudowa sieci kanałów teleinformatycznych na terenie miasta Suwałki	Budowa brakujących fragmentów kanałów teletechnicznych przy okazji budowy/przebudowy ulic w celu połączenia istniejącej infrastruktury we wspólną sieć.	250.000	2023-2030	In, ZDiZ

❖ wdrażanie rozwiązań teleinformatycznych w miejskich jednostkach organizacyjnych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Wdrażanie rozwiązań teleinformatycznych wspomagających procesy zarządzania miastem	Podnoszenie jakości, efektywności realizacji zadań publicznych na rzecz mieszkańców	300.000	2022-2030	Jednostki organizacyjne miasta
2.	Wdrożenie elektronicznego systemu zarządzania dokumentacją	Stworzenie spójnego systemu w Urzędzie Miejskim oraz jednostkach miejskich do wymiany korespondencji w formie elektronicznej.	800.000	2022-2030	In

❖ wspieranie operatorów telekomunikacyjnych m.in. poprzez ułatwianie dostępu do miejskich kanałów teletechnicznych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa kanałów technologicznych wraz z inwestycjami w sieć drogową miasta	Przyczyni się do poprawy dostępu do sieci światłowodowej o wysokich parametrach dla mieszkańców miasta	Zadanie ciągłe	2022-2030	I,ZDiZ
2.	Udostępnianie miejskich kanałów technologicznych na preferencyjnych warunkach	Zapewnienie konkurencyjności miejskich kanałów technologicznych, rozwój sieci i infrastruktury cyfrowej, zapewnienie dostępu do cyfryzacji większej ilości mieszkańców.	W zależności od potrzeb	2022-2030	ZDiZ

1.3.3. CEL OPERACYJNY: ATRAKCYJNE PRZESTRZENIE PUBLICZNE

Kreowanie przestrzeni publicznej wpływa znacząco na różne aspekty rozwoju miasta – edukację, kapitał społeczny, tożsamość lokalną, dostępność usług, pobudzenie gospodarcze, komunikację. Cel operacyjny Atrakcyjne przestrzenie publiczne obejmuje zagadnienia związane z poprawą jakości przestrzeni publicznych z punktu widzenia różnych odbiorców (mieszkańców, turystów, osób z niepełnosprawnościami). W ramach celu operacyjnego Atrakcyjne przestrzenie publiczne realizowane będą następujące kierunki działań:

A. Rozwój terenów zieleni miejskiej – zieleń miejska pełni funkcje rekreacyjne, wypoczynkowe i zdrowotne, a jednocześnie łagodzi skutki zmian klimatu. Istotne jest zarówno uporządkowanie istniejących, jak i wyznaczenie nowych terenów zieleni miejskiej. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ tworzenie nowych obszarów zieleni, zwłaszcza w północnej części miasta (nowe parki miejskie przy ul. Świerkowej, Putry – Andersa i ul. Franciszkańskiej)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa parku miejskiego na terenie pomiędzy ul. Putry, ul. Andersa, ul. Minkiewicza w Suwałkach – Park Północny	Wykonanie ciągów pieszo rowerowych, renowacja trawników, montaż małej architektury. Nasadzenia drzew, krzewów i bylin. Podniesienie atrakcyjności terenu do wypoczynku, zabawy, rekreacji dla mieszkańców.	200.000,00	2022	Miasto Suwałki, I, ZDiZ
2.	Zagospodarowanie terenu w okolicy rzeki Czarna Hańcza po wybudowaniu przedłużenia ulicy 1000-lecia Litwy z mostem nad rzeką Czarną Hańcza i połączeniem do ul. Krasickiego i Filipowskiej.	Wykonanie ciągów pieszo rowerowych, renowacja trawników, montaż małej architektury. Nasadzenia drzew, krzewów i bylin. Podniesienie atrakcyjności terenu do wypoczynku, zabawy, rekreacji dla mieszkańców.	Brak danych	2027-2030	Miasto Suwałki, I, ZDiZ
3.	Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	Kontynuacja działań zmierzających do zapewnienia ładu przestrzennego, czyli kształtowania przestrzeni w taki sposób aby tworzyły harmonijną całość oraz uwzględniały w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Plany miejscowe wskazują, w jaki sposób teren może podlegać przekształceniom architektonicznym mającym na celu w szczególności ochronę i kształtowanie ładu przestrzennego. Plany będą uwzględniały tworzenie nowych obszarów zieleni i rezerwowały tereny przeznaczane na ten cel, chroniąc je przed zabudową.	bez kosztów	w zależności od potrzeb 2021-2030	AGP
4.	Zagospodarowanie terenów zieleni w północnej części miasta i utworzenie nowych parków miejskich w rejonie	Tereny te staną się atrakcyjnym miejscem do rekreacji i wypoczynku mieszkańców osiedli.	Brak danych	2023-2030	Miasto Suwałki, I, ZDiZ

	nie skrzyżowania ulic Jana Pawła i Świerkowej.				
5.	Budowa Parku z terenami rekreacji przy ul. Franciszkańskiej	Wykonanie ciągów pieszych i rowerowych, budowa placu zabaw, siłowni zewnętrznej, montaż małej architektury oraz nasadzenia drzew, krzewów i bylin. Podniesienie atrakcyjności terenu do wypoczynku, zabawy, rekreacji dla mieszkańców.	1.000.000,00	2023-2030	Miasto Suwałki, I, ZDiZ

❖ utrzymanie istniejącej zieleni miejskiej (w tym nawadnianie, dobór gatunków)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Nowe nasadzenia przy kortach do tenisa ziemnego nad Zalewem Arkadia	Wykonanie nowych nasadzeń poprawi estetykę tego terenu. Będzie stanowiło również naturalną osłonę przed wiatrem dla osób korzystających z kortów tenisowych.	10.000	1 rok	OSiR
2.	Wykonanie studni głębinowej na stadionie lekkoatletycznym do podlewania boisk	Dzięki studni głębinowej OSiR zaoszczędzi duże wydatki na wodę do podlewania boisk. Wpłyne to również pozytywnie na środowisko, zmniejszy się zużycie wody pitnej wykorzystywanej w celu podlewania	100.000	1 rok	OSiR
3.	Wykonanie nowych nasadzeń wokół obiektów – hala, pływalnia, stadion lekkoatletyczny	Wykonanie nowych nasadzeń wpłynie pozytywnie na środowisko naturalne oraz społeczeństwo, które będzie mogło odetchnąć świeżym powietrzem wokół pięknej zieleni	20.000	1 rok	OSiR
4.	Automatyczne nawadnianie terenów zielonych w Parku Konstytucji 3 Maja	Wykonanie systemu automatycznego nawadniania terenów zielonych celem zapewnienia właściwego ich utrzymania.	200 000	2024-2027	ZDiZ
5.	Automatyczne nawadnianie terenów zielonych na Placu Marii Konopnickiej	Wykonanie systemu automatycznego nawadniania terenów zielonych celem zapewnienia właściwego ich utrzymania.	52 000	2024-2027	ZDiZ
6.	Wypracowanie w ZDiZ standardów utrzymania terenów zielonych i doboru gatunków roślin.	Wprowadzenie standaryzacji jakości prac projektowych i wykonawczych na terenach zieleni w mieście Suwałki. Standardy i zalecenia pomocne będą zarządom terenów publicznych oraz inwestorom, zapewnią najwyższą jakość prac pielęgnacyjnych i utrzymaniowych w mieście.	Brak danych	2022-2030	ZDiZ

❖ wsparcie tworzenia nowych obszarów zieleni i ochrona już istniejących

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna</i>
------------	-------------------------------	--------------------------	----------------------	-------------------------	---------------------------------

					<i>za realizację</i>
1.	Zagospodarowanie terenu zielonego w rozwidleniu ul. M. Reja i ul. gen. K. Pułaskiego	Planowana budowa nowej siedziby Biblioteki wśród zadrzewionego i zakrzewionego terenu przy zbiegu ul. Reja, Pułaskiego, Szczęsnowicza wymaga uporządkowania terenu z maksymalną ochroną już istniejących nasadzeń i zamiany otoczenia tej budowli w atrakcyjną zieloną przestrzeń śródmiejską dostępną dla wszystkich.	W ramach realizacji projektu budowy nowej siedziby Biblioteki	2022-2026	Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej

B. Rozwój przestrzeni rekreacyjnych – właściwie przygotowana, nowoczesna przestrzeń rekreacyjna będzie miała znaczący wpływ na wzrost aktywizacji i integracji mieszkańców Suwałk. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ tworzenie przestrzeni rekreacji nad Czarną Hańczą – rozbudowa bulwarów nadrzecznych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Budowa odcinka drogi pieszo – rowerowej nad rzeką Czarna Hańcza pomiędzy ulicami Bakalarszewska i Sikorskiego	Wykonanie ciągów pieszo rowerowych, renowacja trawników, montaż małej architektury. Nasadzenia drzew, krzewów i bylin. Ożywienie nowych obszarów miejskich poprzez nadanie im nowych funkcji, podniesienie atrakcyjności terenu do wypoczynku, zabawy, rekreacji dla mieszkańców.	2.000.000	2024-2030	UM Suwałki
2.	Budowa odcinka drogi pieszo – rowerowej nad rzeką Czarna Hańcza pomiędzy ulicami 1 Maja i Utrata	Wykonanie ciągów pieszo rowerowych, renowacja trawników, montaż małej architektury. Nasadzenia drzew, krzewów i bylin. Ożywienie nowych obszarów miejskich poprzez nadanie im nowych funkcji, podniesienie atrakcyjności terenu do wypoczynku, zabawy, rekreacji dla mieszkańców.	2.000.000	2025-2030	UM Suwałki
3.	Budowa odcinka drogi pieszo – rowerowej nad rzeką Czarna Hańcza pomiędzy ulicami Utrata i 100-Lecia Niepodległości	Wykonanie ciągów pieszo rowerowych, renowacja trawników, montaż małej architektury. Nasadzenia drzew, krzewów i bylin. Ożywienie nowych obszarów miejskich poprzez nadanie im nowych funkcji, podniesienie atrakcyjności terenu do wypoczynku, zabawy, rekreacji dla mieszkańców.	2.000.000	2025-2030	UM Suwałki
4.	Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż rzeki Czarna Hańcza od granicy administracyjnej miasta Suwałki do ul. Sikorskiego	Zadanie obejmuje budowę ścieżek rowerowych wzdłuż rzeki Czarna Hańcza na odcinku od granicy administracyjnej miasta Suwałki do ul. Sikorskiego.	2 000 000	2022-2030	I, ZDiZ
5.	Plac zabaw w obrębie Budynku Starej łaźni	Planowany do realizacji z udziałem środków zewnętrznych plac zabaw z zabawkami, zagospodarowaniem terenu, monitoringiem i oświetleniem.	2 200 000	2023-2030	RFZ, I

❖ zagospodarowanie terenów poźwirowych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Aktywny wypoczynek mieszkańców Suwałk i turystów nad Zalewem Sobolewo	Zagospodarowanie zbiornika powyrobiskowego „Sobolewo” i terenu po wydobyciu kruszywa mineralnego znajdującego się w południowej części Suwałk na cele turystyki aktywnej. W ramach inwestycji planowane jest urządzenie kąpieliska miejskiego z małą architekturą, obiektów rekreacyjnych, pomostów na potrzeby sportów wodnych, torów kajakowych, kładek i pomostów dla wędkarzy oraz ścieżek rowerowych. Zalew „Sobolewo” będzie służył mieszkańcom Suwałk oraz turystom spędzającym urlop na Suwalszczyźnie – miłośnikom aktywnego wypoczynku, osobom uprawiającym sport, turystykę wodną i rowerową oraz wędkarstwo.	7 000 000	2023 - 2025	Miasto Suwałki Gmina Suwałki Wigierski Park Narodowy
2.	Zagospodarowanie terenu poźwirowego przy ul. Krasickiego	Wykorzystanie tego terenu z wykorzystaniem środków prywatnych na cele rekreacyjno-sportowe.	-	2025-2030	Inwestor prywatny

❖ tworzenie miejsc rekreacji na osiedlach mieszkaniowych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Program budowy osiedlowych kwietników	Obszar, który umożliwiłby mieszkańcom osiedli czynnie zająć się zagospodarowaniem obszarów wspólnych. Pod nadzorem i przy doradztwie firm wyspecjalizowanych np. ZDiZ i wolontariuszy. Nie wszyscy mieszkańcy mają ogródki działkowe lub ogródki przydomowe.	20 000/rok	2023-2030	OSGK
2.	Tworzenie międzypokoleniowych miejsc rekreacji na osiedlach mieszkaniowych	Wielofunkcyjne miejsca wypoczynku i rekreacji na osiedlach mieszkaniowych będzie służyło integracji osób w różnym wieku oraz różnym stopniu niepełnosprawności.	W zależności od potrzeb	2023-2030	OSGK, ZBM TBS sp. z o.o., Spółdzielnie Mieszkaniowe
3.	Modernizacja placów zabaw na osiedlach mieszkaniowych	Zadanie obejmuje modernizację osiedlowych placów zabaw na osiedlach mieszkaniowych. Na placu zabaw pojawią się nowe urządzenia zabawowe spełniające wymo-	60.000/rocznie	2023-2030	ZBM TBS sp. z o.o., Spół-

		gi norm, a jednocześnie atrakcyjne dla dzieci pod względem wizualnym, jak i funkcjonalnym.			dzielnie Mieszkaniowe
--	--	--	--	--	-----------------------

❖ tworzenie niewielkich miejsc rekreacji w zabudowie śródmiejskiej np. parki kieszonkowe

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Tworzenie niewielkich, dostępnych dla wszystkich miejsc odpoczynku zagospodarowanych zielenią	Poprawa dostępności zielonych terenów urządzonych, parków kieszonkowych, na podwórkach zwłaszcza w zabudowie.	Brak danych	2022-2030	ZDiZ

C. Dostosowanie przestrzeni miejskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i osób starszych – stanowi istotny element aktywizacji grup marginalizowanych. W przestrzeni powinny zostać zlikwidowane bariery architektoniczne oraz wprowadzone systemy ułatwiające poruszanie się po mieście. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ dostosowanie budynków użyteczności publicznej, w tym szkół

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni miejskiej	Poprawa dostępności i bezpieczeństwa przestrzeni miejskich dla mieszkańców miasta. Planowane do wykonania: - budowa drugiej windy dla osób niepełnosprawnych w Zespole Szkół nr 6 w Suwałkach, - budowa windy w I Liceum Ogólnokształcącym w Suwałkach, - zakupy schodolazów do jednostek oświatowych (P1,2,3,4,5,6,7,8,10,SP5,6,7,10,11,ILO,ZS1,2,ZST,PPP) - budowa pochylni w jednostkach oświatowych (SP6, SP7, ZST) - montaż platform zewnętrznych (podnośników) w jednostkach oświatowych (P1,2,5,6,SP5,10) - dostosowanie sanitariatów w jednostkach oświatowych - dostosowania zgodnie z PLANEM DZIAŁANIA NA RZECZ POPRAWY ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI W URZĘDZIE MIEJSKIM W SUWAŁKACH na lata 2022-2026.	Zadanie ciągłe 600 .000 600.000 20.000 400.000 150.000 20.000	2022-2030 2022-2030 2022-2030 2022-2030 2022-2030 2022-2026	I/ O I/ZDiZ/OR

❖ dostosowanie przejść dla pieszych, przystanków i pozostałej infrastruktury

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Likwidacja barier architektonicznych w przestrzeni miejskiej	Poprawa dostępności i bezpieczeństwa przestrzeni miejskich dla mieszkańców miasta w szczególności obniżenie krawężników i montaż pasów ostrzegawczych przed krawędzią jezdni ułatwiają poruszanie się niepełnosprawnym, osobom starszym czy rodzicom z wózkami.	W zależności od potrzeb	2022-2030	ZDIZ

❖ **zapewnienie dostępności budynków wielorodzinnych dla osób niepełnosprawnych i starszych**

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Modernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych (tzw. punktowce) Wspólnot Mieszkaniowych z udziałem własnościowym Gminy Miasta Suwałki na Osiedlu II w Suwałkach poprzez dostosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych: - Osiedle II blok 13, 14,16, 17, 18, 20, 21	Dostosowanie obiektów do dogodnego korzystania przez osoby starsze i z niepełnosprawnością poprzez budowę szybu windowego oraz zakup i montaż dźwigów osobowych w klatkach schodowych.	2.500.000	2023-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp.z o.o. Na zlecenie wspólnot mieszkaniowych

D. Rewitalizacja – przyczyni się do przywrócenia i ożywienia zdegradowanych obszarów miejskich oraz nadania im nowych funkcji. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ działania na rzecz obszarów zdegradowanych w części śródmieścia Suwałk (I kwartał: ul. Kościuszki, ul. Wigierska, ul. Wesoła, Waryńskiego; II kwartał: ul. Kościuszki, ul. Chłodna, ul. Noniewiczza, ul. Waryńskiego; III kwartał: ul. Chłodna, ul. Kościuszki, ul. Noniewiczza, ul. Dwernickiego; IV kwartał ul. E. Plater, Kościuszki, Piłsudskiego-Sikorskiego)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Przebudowa budynku mieszkalnego przy ul. Sejneńskiej 22 w Suwałkach w wyniku, której zostaną zmodernizowane 42 lokale mieszkalne przy udziale środków z Funduszu Dopłat Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie	Przebudowa budynku mieszkalnego z wymianą pokrycia dachu i remontem więźby dachowej, remontem i częściową wymianą stropów, wymianą stolarki budowlanej, izolacją termiczną, remontem elewacji, wykonaniem instalacji wod-kan, elektrycznej, oraz instalacji c.o i c.wu z podłączeniem budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej. W wyniku przeprowadzonych prac nastąpi poprawa estetyki budynku mieszkalnego, rewaloryzacja przestrzeni zielonych i poprawa środowiska naturalnego, a szczególnie powietrza poprzez likwidację pieców i wykonanie w budynku instalacji centralnego ogrzewania jak również poprawa jakości życia mieszkańców.	6 500 000	2021-2023	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o. Na zlecenie Gminy Miasta Suwałki

2.	Rewitalizacja substancji mieszkaniowej poprzez przebudowę budynków przy ul. Waryńskiego 11, ul. Noniewicza 87, ul. Kościuszki 97 przy udziale bezzwrotnych środków zewnętrznych	Realizacja przedsięwzięcia może rozwiązać zły stan techniczny komunalnego zasobu mieszkaniowego, złe warunki sanitarne oraz wysokie koszty eksploatacji budynków mieszkalnych. Należy poprawić estetykę i stan techniczny budynków mieszkalnych, co wpłynie na atrakcyjność zamieszkiwania na obszarze rewitalizacji oraz wpłynie pozytywnie na ochronę środowiska naturalnego, a szczególnie powietrza poprzez likwidację pieców i wykonanie w budynkach instalacji centralnego ogrzewania. Szczegółowy zakres przedsięwzięcia obejmuje remont dachu, remonty stropów, wymianę stolarki budowlanej, izolację termiczną, izolację przeciwwilgociową ścian fundamentowych, remont elewacji, wymianę instalacji wod-kan i elektrycznej, wykonanie instalacji c.o i c.wu z podłączeniem budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej.	6 800 000	2024-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o. Na zlecenie Gminy Miasta Suwałki
4.	Rewitalizacja terenów przyległych do budynków mieszkalnych przy - ul. T. Kościuszki 18, 20,26 i ul. Wigierskiej 3 - ul. Kościuszki 96, 108	Wzrost funkcjonalności infrastruktury i nadanie nowych funkcji przestrzeniom publicznym w celu poprawy jakości życia mieszkańców poprzez rozbiórkę pomieszczeń gospodarczych, budowę nowych ciągów pieszo jezdnych i dróg dojazdowych, utworzenie nowych terenów zielonych poprawiających estetykę otoczenia. Stworzenie miejsc odpoczynku i rekreacji (budowa placów zabawa, siłowni plenerowych, montaż ławek).	1 500 000	2022-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o. Na zlecenie Gminy Miasta Suwałki
5.	Rewitalizacja terenów na Osiedlu I - ul. T. Kościuszki 91A, ul. Em. Plater 20-28, ul. Suzina 1-3	Poprawa jakości życia i odtworzenia więzi społecznych, stworzenie przestrzeni do pracy organizacjom pozarządowym poprzez budowę placów zabaw, siłowni plenerowych, rewitalizację przestrzeni poprzez utworzenie terenów zielonych.	800 000	2023-2030	ZBM w Suwałkach TBS sp. z o.o. Na zlecenie Gminy Miasta Suwałki i wspólnot mieszkaniowych
6.	Rewitalizacja następujących kwartałów i terenów miasta Suwałki: - I kwartał ograniczony ul. Kościuszki, ul. Wigierska, ul. Wesoła, Waryńskiego, - II kwartał ograniczony ul. Kościuszki, ul. Chłodna, ul. Noniewicza, ul. Waryńskiego - III kwartał ograniczony ul. Chłodna, ul. Kościuszki, ul. Noniewicza, ul. Dwernickiego. - IV kwartał ul. E. Plater, Kościuszki, Piłsudskiego, - V kwartał ul. Kościuszki, ul. Muzyczna	Planowane działania w ramach tzw. rewitalizacji gospodarczej to budowa nowych dróg wewnętrznych, chodników, terenów zielonych, remonty kamienic. Realizacja uzależniona od pozyskania na ten cel środków finansowych.	20 000 000	2023-2030	I, ZBM(obecnie ZBM TBS sp. z o.o.), PWIK, OWS, S, MKZ, RFZ
7.	Wymiana nawierzchni placu przy Pomniku Bohaterów Września 1939 przy ul. W. Polskiego	Planowana wymiana nawierzchni placu przy Pomniku Bohaterów Września 1939 przy ul. W. Polskiego	150 000	2022	I, ZDiZ
8.	Wymiana nawierzchni placu przy Pomniku Straceń	Planowana wymiana nawierzchni placu przy Pomniku Straceń przy ul. Sejneńskiej	100 000	2022	I, ZDiZ

	przy ul. Sejneńskiej				
9.	Budowa dróg dojazdowych z parkingami w kwartale między ulicami: Kościuszki, Dwernickiego, Noniewicza, Chłodna wraz z budową parkingu (przedłużenie ulicy Muzycznej).	Planowane do wykonania przedłużenie ulicy Muzycznej wraz z parkingami.	3 350 000	2023-2030	I/ ZDiZ
10.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ulic Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach- I Etap (10KP, 6KPJ) wraz z drogą 3KD	Planowana do realizacji budowa drogi z parkingami - I Etap	2 450 000	2023-2024	I/ ZDiZ
11.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ul. Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach- II Etap (4KD, 7KP) wraz z drogą 6KCp (dł. ok. 35m).	Planowana do realizacji budowa drogi z parkingami - II Etap	750 000	2024-2030	I/ ZDiZ
12.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ulic Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach- III Etap (4KD-P/ZP).	Planowana do realizacji budowa drogi z parkingami - III Etap	440 000	2023-2030	I/ ZDiZ
13.	Budowa drogi z parkingami w kwartale ulic Kościuszki, Waryńskiego, Noniewicza, Wigierska w Suwałkach- IV Etap (5KD-P/ZP)	Planowana do realizacji budowa drogi z parkingami - IV Etap	1 300 000	2023-2030	I/ ZDiZ

E. Ochrona walorów historycznych – kompleksowe rozwiązania na rzecz zabytkowej części miasta są istotnym elementem ochrony dziedzictwa kulturowego oraz wzmacniania tożsamości lokalnej. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

- ❖ działania na rzecz wsparcia historycznej części Suwałk, w tym chronionego układu urbanistycznego, zabudowy historycznej, zabudowy drewnianej, tradycji wojskowych (koszary, rekonstrukcje)

Lp.	Nazwa zadania/projektu	Opis/uzasadnienie	Wartość (PLN)	Okres realizacji	Jednostka odpowiedzialna za realizację
1.	Kontynuacja działań dotyczących renowacji budynków przemysłowych i powojennych na terenie miasta Suwałki.	Wspieranie działań inwestorów prywatnych w zakresie przedsięwzięć dotyczącego renowacji budynków przemysłowych czy powojennych. Poprawi to estetykę i stan techniczny budynków oraz podniesie atrakcyjność na danym obszarze i wpłynie pozytywnie na ochronę środowiska naturalnego.	Bez kosztów	2023-2030	I, RFZ, ZBM TBS
2.	Rewitalizacja zabytkowych elewacji Ratusza Miejskiego przy ulicy A. Mickiewicza 1 w Suwałkach	Planowana rewitalizacja zabytkowych elewacji Ratusza Miejskiego w Suwałkach z udziałem środków zewnętrznych.	500.000	2022-2030	I, RFZ

3.	Roboty budowlane w zakresie wymiany pokrycia dachowego oraz renowacji elewacji budynku I LO w Suwałkach	Zakres przedmiotowy zadania obejmuje przeprowadzenie prac renowacyjnych na elewacji budynku A I LO w Suwałkach, prac budowlanych przy wszystkich wejściach do budynku, łącznie z remontem schodów głównych i wymianę pokrycia dachowego.	1.300.000	2022	I, RFZ
4.	Kontynuacja programu ochrony zabytków	Program przyczyni się do wzrostu zainteresowania poprawą stanu zabytków, jak również poprawy estetyki i stanu technicznego budynków. Dotacje udzielane są na prace budowlane i konserwatorskie przy suwalskich budynkach zabytkowych.	100.000	2022-2030	Konserwator Zabytków

❖ uwzględnienie tkanki historycznej Suwałk w ramach planowania dalszego rozwoju przestrzennego miasta

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Tworzenie dokumentów planistycznych (mpzp, GPR) z uwzględnieniem substancji zabytkowej	Tworzenie warunków do rozwoju z poszanowaniem dziedzictwa historycznego	W ramach zadań własnych	2022-2030	Miasto Suwałki, AGP, MKZ, RFZ

F. Poprawa bezpieczeństwa publicznego – w ramach planowanych zmian w przestrzeni publicznej, istotne jest uwzględnienie takich rozwiązań, które ułatwią utrzymanie porządku publicznego w mieście. W ramach kierunku przewidziano następujące działania:

❖ kształtowanie bezpiecznych przestrzeni publicznych

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Projektowanie przestrzeni publicznych bezpiecznych dla wszystkich mieszkańców	Przestrzenie publiczne zapewniające dostęp dla wszystkich użytkowników bez względu na posiadane ograniczenia, w tym ruchowe	W ramach zadań własnych	2022-2030	ZDiZ, I, AGP

❖ rozwój miejskiego systemu monitoringu wizyjnego

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa zadania/projektu</i>	<i>Opis/uzasadnienie</i>	<i>Wartość (PLN)</i>	<i>Okres realizacji</i>	<i>Jednostka odpowiedzialna za realizację</i>
1.	Rozbudowa system monitoringu miejskiego	Rozbudowa monitoringu wizyjnego poprzez dodatkowe punkty i możliwości mobilnej kontroli: - ważnych punktów miejskich, imprez okazjonalnych, - gospodarki komunalnej (odbiór odpadów w wiatach śmietnikowych); - jakości powietrza, w szczególności emisji do powietrza z gospodarstw domowych.	Brak danych	do 2024	Straż Miejska